

# έκφραση έκθεση

γενικό λύκειο



τεύχος

Τόμος 2ος



ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ  
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ  
ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

έκφραση  
έκθεση

για το γενικό λύκειο

---

αναθεωρημένη έκδοση

**β** τεύχος

Τόμος 2ος

# Έκφραση Έκθεση

για το γενικό λύκειο

---

αναθεωρημένη έκδοση



τεύχος

Τόμος 2ος



**Συγγραφή:** Χρίστος Λ. Τσολάκης, Κυριακή Αδαλόγλου, Άβρα Αυδή, Ελένη Λόππα, Διονύσης Τάνης

**Πρώτη αναθεώρηση:**

Χρίστος Λ. Τσολάκης, Κυριακή Αδαλόγλου, Άβρα Αυδή, Ελένη Λόππα, Διονύσης Τάνης

**Συντονισμός:** Χρίστος Λ. Τσολάκης

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ  
ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**

**Ομάδα Εργασίας Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής  
πολιτικής**

**(Γελαστοπούλου Μαρία)**

**(Επιμέλεια: Βάντζου Χριστίνα)**

---

## Συγγραφική Ομάδα Πρώτης Αναθεώρησης

**ΧΡΙΣΤΟΣ Λ. ΤΣΟΛΑΚΗΣ**

Καθηγητής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου  
Θεσσαλονίκης

**ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ**

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

**ΑΒΡΑ ΑΥΔΗ**

Φιλολόγος, Καθηγήτρια Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

**ΕΛΕΝΗ ΛΟΠΠΑ**

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

**ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΑΝΗΣ**

Φιλολόγος, π. Σχολικός Σύμβουλος

---

Υπεύθυνος για το Παιδ. Ινστιτούτο

**ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Σύμβουλος

---

## **4** αυτοβιογραφικό σημείωμα

### **α) Σύγκριση ενός αυτοβιογραφικού σημειώματος με ένα βιογραφικό σημείωμα**

Να συγκρίνεις το αυτοβιογραφικό σημείωμα του Αλ. Παπαδιαμάντη με το βιογραφικό σημείωμα της σ.118/77 ,1ος τόμος, ως προς το είδος των πληροφοριών (καταγωγή, σπουδές, ασχολία, επάγγελμα κτλ.), το πλήθος, την οργάνωσή τους και τον τύπο του αφηγητή (συμμετέχει ή δε συμμετέχει στα γεγονότα).

Εγεννήθην εν Σκιάθω τη 4 Μαρτίου 1851. Εβγήκα από το Ελληνικόν Σχ(ολείον) εις τα 1863, αλλά μόνον το 1867 εστάλην εις το Γυμνάσιον Χαλκίδος, όπου ήκουσα την Α΄ και Β΄ τάξιν. Την Γ΄ εμαθήτευσά εις Πειραιά, είτα διέκοψα τας σπουδάς μου, κ΄ έμεινα εις την πατρίδα. Κατά Ιούλιον του 1872 επήγα εις το Άγιον Όρος χάριν προσκυνήσεως, όπου έμεινα ολίγους μήνας. Τω 1873 ήλθα εις Αθήνας κ΄ εφοίτησα εις την Δ΄ του Βαρβακείου. Τω 1874 ενεγράφην εις την Φιλοσοφικήν Σχολήν, όπου ήκουσα κατ΄ εκλογήν ολίγα μαθήματα φιλολογικά, κατ΄ ιδίαν δε ησχολούμην εις τας ξένας γλώσσας.

Μικρός εξωγράφιζα Αγίους, είτα έγγραφα στίχους, κ΄ εδοκίμαζα να συντάξω κωμωδίας. Τω 1868 επεχείρησα να γράψω μυθιστόρημα. Τω 1879 εδημοσιεύθη “η Μετανάστις”, έργον μου, εις τον “Νεολόγον” Κ/πόλεως. Τω 1881 εν θρησκευτικόν ποιημάτων εις το περιοδικόν “Σωτήρα”. Τω 1882 εδημοσιεύθη “Οι έμποροι των Εθνών” εις το “Μη χάνεσαι”. Αργότερα έγγραψα περί τα

εκατόν διηγήματα, δημοσιευθέντα εις διάφορα περιοδικά κ'εφημερίδας.

(Α. Παπαδιαμάντης Αυτοβιογραφούμενος, επιμ. Παν. Μουλλά, Αθήνα, Ερμής, 1974, σελ. λα')

### **β) Το έμμεσο σχόλιο στο αυτοβιογραφικό σημείωμα**



Φαινομενικά τουλάχιστον το αυτοβιογραφικό σημείωμα του Παπαδιαμάντη περιορίζεται στα γεγονότα και δεν περιέχει σχόλια, όπως το βιογραφικό. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη ανάγνωση μας πείθει για το αντίθετο· π.χ. η θρησκευτικότητα του Παπαδιαμάντη που δηλώνεται ως σχόλιο στο βιογραφικό σημείωμα (σ. 118/77,1ος τόμος) “Ήταν άνθρωπος βαθύτατα θρησκευόμενος” είναι φανερό και στο αυτοβιογραφικό. Ο συγγραφέας, ανάλογα με την οπτική του γωνία, παραλείπει κάποια γεγονότα ή προβάλλει κάποια άλλα, έμμεσα σχολιάζει τη ζωή του.

Σε ποια σημεία του αυτοβιογραφικού σημειώματος φαίνεται η θρησκευτικότητα του Παπαδιαμάντη; Μπορείς να βρεις ποια άλλα στοιχεία από τη ζωή και το έργο του σχολιάζει έμμεσα ο συγγραφέας; Στην εργασία σου αυτή θα σε βοηθήσουν και οι παρατηρήσεις του επιμελητή της έκδοσης.

Θα 'λεγες πως ο άνθρωπος που πέρασε τη ζωή του σκαλίζοντας τις αναμνήσεις του έχει, στα γερατειά του, μια μνήμη αρκετά ελλειπτική, ή μια διάθεση για ακριβολογία τουλάχιστο αμβλυμένη. Να είναι τυχαίες άραγε οι βασικές παραλείψεις του παραπάνω σημειώματος; Και να είναι τάχα χωρίς σημασία οι λεπτομέρειες, όσες φαίνονται να κατέχουν μια έκταση δυσανάλογη με το μέγεθος του πρόχειρου αυτού κειμένου; Ουσιαστικά, αν



αναλύσουμε τα αυτοβιογραφικά στοιχεία που μας δίνει ο Παπαδιαμάντης, θα βρούμε μόνο σκόρπια και λειψά θραύσματα, κοιταγμένα κάποτε με μεγεθυντικό φακό. Οι άτυχες και ατελέσφορες σπουδές του λ. χ. παίρνουν μεγάλη σημασία. Νομίζεις πως ο συγγραφέας μας, ανακαλώντας τη ζωή του, δε σταματά, σε σημαντικό βαθμό, παρά στις αποτυχίες του ή στις απόπειρές του (εδοκίμαζα να..., επεχείρησα να...). Είναι άραγε μόνο απλή ένδειξη μετριοφροσύνης; Τα μαθητικά και τα νεανικά του χρόνια κατέχουν το μεγαλύτερο μέρος του σημειώματός του. Το χριστιανικό του βίωμα επισημαίνεται με τρεις νύξεις: ταξίδι στο Άγιο Όρος, παιδικές ζωγραφιές αγίων, θρησκευτικό ποίημα. Όλο το γνωστό λογοτεχνικό του έργο συνοψίζεται σε δυο μυθιστορήματα και καμιά εκατοσταριά διηγήματα. Ανάμεσα στις αυτοβιογραφικές του πληροφορίες δεν έχουν θέση ούτε τα οικογενειακά του ούτε οι επαγγελματικές του απασχολήσεις. Ανάμεσα στα έργα του δεν αναφέρεται ούτε “Η Γυφτοπούλα” ούτε ο “Χρήστος Μηλιώνης”. Η κύρια δραστηριότητα και η δόξα του, η διηγηματογραφία, μνημονεύεται με συντομία και με ασάφεια (“περί τα εκατόν διηγήματα.”). Λες και όλη η μετά το 1882 ζωή του, δηλαδή όλο το χρονικό της βιοπάλης του και της δημιουργικής του παραγωγής στην Αθήνα, δεν αξίζει στα μάτια του για περισσότερα από μια φράση βιαστική.

(Α. Παπαδιαμάντης Αυτοβιογραφούμενος, επιμ. Παν. Μουλλά, ό.π. σελ. λα-λβ)



Μπορείς τώρα να υποθέσεις για ποιους λόγους ένας δημιουργός αυτοβιογραφείται “απόλυτα ή σχετικά”, αποκαλύπτει ή αποκρύπτει ορισμένα στοιχεία από τη ζωή του;

## γ) Σύγκριση δύο αυτοβιογραφικών σημειωμάτων

Να διαβάσεις το αυτοβιογραφικό σημείωμα του Γιάννη Ψυχάρη και να το συγκρίνεις με το αντίστοιχο του Αλ. Παπαδιαμάντη (σ. 5/86) ως προς τη γλώσσα/το ύφος, το περιεχόμενο (αναφορά βιογραφικών στοιχείων, γεγονότων κτλ.) και την οργάνωση της ύλης. Σχολιάζει με διαφορετικό τρόπο ο κάθε συγγραφέας τη ζωή και το έργο του; Να γράψεις με συντομία τα συμπεράσματά σου.

### "Το ταξίδι μου" Μαρτυρία μιας εποχής Βιογραφία\*

**Ε**ίμαι στην Οδέσσα γεννημένος στα 1854, τρίτη μέρα του Μαγιού, το μήνα δηλαδή που γεννιούνται, λέει, και τα γαϊδουράκια. Κι αλήθεια, σαν είμουνα παιδί και σα μου μάθαινε ο δάσκαλος την καθαρέβουσα, η καθαρέβουσα μου άρεζε τρομερά και δεν ήθελα καμμιάν άλλη γλώσσα να μιλήσω. Ύστερα όμως, σαν έγινα άντρας, κατάλαβα πως το Μάη γεννιούνται τα λουλούδια κι άρχιζα ν' αγαπώ τη δημοτική.

Λουλούδια δεν είναι τα λόγια μονάχα που ξεφυτρώνουνε, που μαραίνονται και ξαναβλαστάνουνε στου λαού ταχείλια· λουλούδια είναι κ' οι ψυχές. Κ' έτσι

προσπάθησα να τα μυρίσω και τα δυο, να μάσω και μερικά πού και πού.

Αν κ' έφυγα μακριά από τους δασκάλους κι από τη δασκαλωσύνη, το 'φερε η τύχη μου να γίνω καθηγητής, στα 1884, στη Σκολή για Μαθήματα Ανώτερα του Παρισιού. Ίσως γιατί έγινα καθηγητής, άφησα γεια στους δασκάλους. Σβυούν οι δάσκαλοι σαν τους κοιτάζεις λιγάκι με της επιστήμης το λυχνάρι. Λυχναράκι κ' η επιστήμη η δική μου, μα μου φτάνει για να γνωρίσω και στα σκοτεινά τα λουλούδια και τα γαϊδούρια.

Τέτοιο λυχναράκι κρατούσα στο χέρι, σαν έκαμα το "Ταξίδι μου " στα 1888. Τώρα, μόνο στα λουλούδια προσέχω. Λουλούδια θέλει η Ρωμιοσύνη κι αποβαρέθηκε τους δασκάλους.

Αφτά είχα να πω και μου φαίνονται τα πιο σπουδαία. Αν είναι κι άλλα, τα λέμε κατόπι, σα γράψω και εγώ τη "Ζωή μου ", που τη γράφω κιόλας με κάθε μου βιβλίο, και που μάλιστα έχυσα την ψυχή μου σ' "Τόνειρο του Γιαννίρη ". Η ελπίδα μου είναι, όταν πεθάνω, όχι πως θα λιγοστέψουν τα γαϊδουράκια, που είναι καλά και χρήσιμα ζώα, μόνε πως θάλλάξουν και κείνα, αφού φαν και χωνέψουν ένα δυο ρωμαίικα λουλουδάκια, γύρο στην πράσινή πεφκιά που φύτεψα και γω για την Ελλάδα, σταθάνατο Νησί της Αγάπης.

(Γ. Ψυχάρη, Το ταξίδι μου, Εκδ. Ερμής, Αθήνα, 1983, / ανατύπ. επιμέλ. Α. Αγγέλου, σελ. 9-10)

---

\* στη συγκεκριμένη περίπτωση ο όρος βιογραφία χρησιμοποιείται αντί για τον όρο αυτοβιογραφία

## **δ) Ο πρακτικός σκοπός ενός (αυτο)βιογραφικού σημειώματος (curriculum vitae)**



Το (αυτο)βιογραφικό σημείωμα συνήθως γράφεται για έναν πρακτικό σκοπό· π.χ. για την κατάληψη μιας θέσης, για μια υποτροφία κτλ. Στην περίπτωση αυτή προβάλλονται εκείνα τα βιογραφικά στοιχεία-προσόντα που εξυπηρετούν κάθε φορά το συγκεκριμένο σκοπό του ενδιαφερομένου. Επομένως είναι φανερό ότι το αυτοβιογραφικό σημείωμα έχει κάποια κοινά σημεία με τη συστατική επιστολή, με τη διαφορά ότι στο αυτοβιογραφικό ο συντάκτης είναι ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος.

**Να διαβάσεις το σύντομο (αυτο)βιογραφικό σημείωμα, που έγραψε η υποψήφια για μια υποτροφία, και να βρεις ποια στοιχεία τονίζονται ιδιαίτερα.**

### **Βιογραφικό σημείωμα της...**

Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη το 1950. Το 1968 γράφτηκα στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και σπούδασα με υποτροφία του Ι.Κ.Υ.

Το 1972 πήρα το πτυχίο του τμήματος Μέσων και Νεότερων Ελληνικών Σπουδών (Μ.Ν.ΕΣ.) με άριστα και διορίστηκα καθηγήτρια στη Μ. Εκπαίδευση.

Υπηρέτησα στο Αγρίνιο, στην Πάτρα και στη Θεσσαλονίκη. Το 1977-78 παρακολούθησα τα μαθήματα της Σχολής Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης

**(Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.) και το 1979-80 γράφτηκα στο μεταπτυχιακό τμήμα της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.**

**Το 1982 πήρα με άριστα το δίπλωμα των μεταπτυχιακών σπουδών του κλάδου Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας.**

**Κατέχω άριστα τη γαλλική και την αγγλική γλώσσα, και έχω κάνει ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια με τα εξής θέματα:**

**α).....**

**β).....**

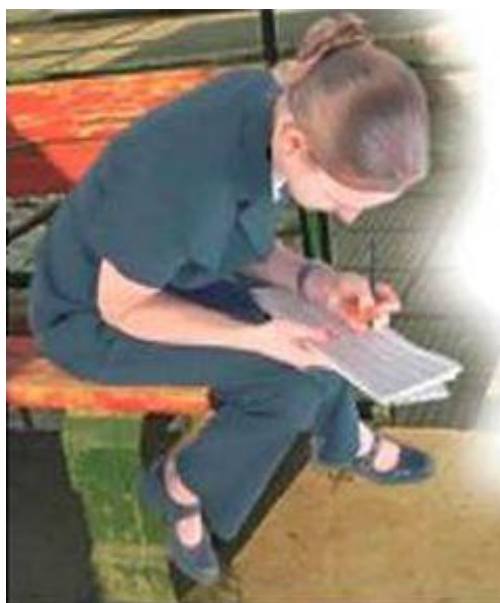
**γ).....**

**Δημοσίευσα επίσης τα άρθρα και μελέτες:**

**α).....**

**β).....**

**γ).....**



**Το προηγούμενο βιογραφικό σημείωμα μπορεί να έχει και την παρακάτω μορφή:**

1950 Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη

### **Σπουδές**

1968 Γράφτηκα στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ.

1972 Πήρα το πτυχίο του Τμήματος Μέσων και Νεότερων Ελληνικών Σπουδών (Μ.Ν.Ε.Σ.) με άριστα.

1977-78 Παρακολούθησα τα μαθήματα της Σχολής Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.)

1982 Πήρα με άριστα το δίπλωμα των μεταπτυχιακών σπουδών του κλάδου Νεότερης Ελληνικής Φιλολογίας.

### **Εκπαιδευτικό έργο**

1972 Διορίστηκα στη Μέση Εκπαίδευση.

### **Συγγραφικό έργο**

1975 Δημοσίευσα το άρθρο “.....” στο περιοδικό ....., σελ.....

1976 Δημοσίευσα το άρθρο “.....” στο περιοδικό ....., σελ.....ΚΤΛ.

### **Συμμετοχή σε συνέδρια**

1988 Συμμετείχα με ανακοίνωση στο Β΄ Πανελλήνιο συνέδριο για τη γλώσσα. Το θέμα της ανακοίνωσής μου ήταν: “.....”

1991 Συμμετείχα με ανακοίνωση στο .....ΚΤΛ.

### **Ξένες γλώσσες**

Πτυχίο γαλλικής (Sorbone II) και αγγλικής γλώσσας (Proficiency).

### **Οικογενειακή κατάσταση**

Έγγαμος με δύο παιδιά



## Οι συνηθισμένες θεματικές ενότητες ενός βιογραφικού σημειώματος\*

Οι παρακάτω θεματικές ενότητες είναι αυτές που ενδείκνυνται για ένα ολοκληρωμένο βιογραφικό σημείωμα. Δεν είναι απαραίτητο να έχετε στοιχεία για όλες τις θεματικές ενότητες. Μη διστάσετε όμως να αναφέρετε κάποιες εμπειρίες (π.χ. μερική καλοκαιρινή απασχόληση ή μερική απασχόληση άσχετη με το αντικείμενο σπουδών σας) που εσείς δεν θεωρείτε σημαντικές. Επιπλέον, μπορείτε να δημιουργήσετε εσείς κάποιες διαφορετικές θεματικές ενότητες που να ταιριάζουν περισσότερο στις ικανότητες και στην προσωπικότητά σας.

### Προσωπικά στοιχεία:



Αναφέρετε ολόκληρο το όνομά σας, διεύθυνση, ημερομηνία γεννήσεως, τηλέφωνο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email), υπηκοότητα (εφόσον κάνετε αίτηση στο εξωτερικό). Προαιρετικά: κατάσταση γάμου, στρατιωτικές υποχρεώσεις, τόπο γέννησης.

### Στόχος(οι) σταδιοδρομίας:



Η αναφορά αυτή είναι προαιρετική και θα πρέπει να είναι σύντομη (1-3 σειρές) και σε συμφωνία με την εκπαίδευση, τα προσόντα σας και τη

---

\* Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από το σχετικό φυλλάδιο που εξέδωσε το Γραφείο Διασύνδεσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ)

θέση στην οποία υποβάλλετε την αίτηση. Μην αναφέρετε κάποιους άσχετους στόχους. Οι στόχοι σας, δηλαδή, θα πρέπει να είναι ρεαλιστικοί και συγχρόνως να ενέχουν στοιχεία φιλοδοξίας, χωρίς όμως στόμφους και μεγαλοστομίες.

### Εκπαίδευση:



Ξεκινήστε από τον πιο πρόσφατο και/ή σημαντικό τίτλο σπουδών. Αναφέρετε πτυχιακές σπουδές (πεδίο σπουδών, πανεπιστήμιο), άλλες τυχόν τριτοβάθμιες σπουδές (π.χ. ΤΕΙ ή ΙΕΚ πριν από την είσοδό σας στο πανεπιστήμιο) και λυκειακές σπουδές. Μην αναφέρετε σπουδές δημοτικού και γυμνασίου. Ο βαθμός πτυχίου και απολυτηρίου αναφέρεται εφόσον είναι αξιόλογος. Εάν έχετε συμμετάσχει σε προγράμματα ανταλλαγής φοιτητών (Erasmus) ή παρόμοια, θα το αναφέρετε σε αυτή την ενότητα.

### Σεμινάρια, συνεχής κατάρτιση:

Αναφέρετε την παρακολούθηση σεμιναρίων, συνεδρίων κ.ά. (ημερομηνία, τίτλος σεμιναρίου, φορέας υλοποίησης, τόπος υλοποίησης). Αν υπάρχει κάποια εκπαίδευση που παρακολουθήσατε για εκτεταμένο χρονικό διάστημα και οδήγησε σε κάποιο δίπλωμα, αναφέρετε και τον τίτλο του διπλώματος.

### Επαγγελματική εμπειρία:



Ημερομηνία: εάν έχετε μείνει αρκετό χρονικό διάστημα σε μία θέση, αναφέρετε μόνο τα χρόνια (π.χ. 1993-1995) εάν όμως



έχετε μία σύντομη εμπειρία αναφέρετε και τους μήνες (π.χ. 2/1993-5/1993). Στην ίδια σειρά αναφέρετε τον τίτλο της θέσης σας (π.χ. γραμματειακή υποστήριξη, πωλήσεις κτλ.). Εν συνεχεία αναφέρετε την εταιρεία, επιχείρηση, ίδρυμα ή φορέα απασχόλησης. Τέλος, θεμιτό είναι να περιγράψετε μέσα σε 1-2 σειρές τα καθήκοντα και τις ευθύνες που περιελάμβανε η θέση εργασίας σας. Εάν μία απασχόλησή σας είναι άσχετη με μία επόμενη δεν χρειάζεται να δώστε εξηγήσεις για τέτοιες αλλαγές. Εάν κατά τη διάρκεια των σπουδών σας συμμετείχατε σε κάποιο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης (έμμισθα ή άμισθα) μπορείτε να το αναφέρετε ως επαγγελματική εμπειρία.

### Διακρίσεις:



Αναφέρετε τις υποτροφίες ή άλλες διακρίσεις που σας απονεμήθηκαν.

### Ξένες γλώσσες:



Αναφέρετε τις ξένες γλώσσες που γνωρίζετε και σε τι επίπεδο γλώσσες: [π.χ. αγγλικά ικανοποιητικό επίπεδο, (πτυχίο Lower)].

### Άλλες γνώσεις:



Εδώ να αναφέρετε εξειδικευμένες γνώσεις που δεν καλύφθηκαν από προηγούμενους τομείς, όπως γνώσεις Η/Υ, καθώς και τα προγράμματα που γνωρίζετε. Εάν έχετε μόνο γνώσεις Η/Υ, μπορείτε να ονομάσετε την κατηγορία ως “Γνώσεις Η/Υ”, αντί για “Άλλες γνώσεις”.

## Προσωπικά ενδιαφέροντα:



Εδώ αναφέρετε τα προσωπικά σας ενδιαφέροντα και χόμπι. Είναι σημαντικά, διότι δείχνουν πόσο σφαιρική προσωπικότητα είσαστε. Περιλαμβάνονται πληροφορίες όπως η συμμετοχή σας σε κάποια αθλητική ομάδα, ή μαθήματα κάποιου μουσικού οργάνου, ζωγραφικής κ.ά. Επίσης, αναφέρονται ενασχόληση με τον κινηματογράφο, συμμετοχή σε κάποια λέσχη, συμμετοχή σε δραστηριότητες του δήμου, οικολογία κ.ά. Είναι προτιμότερο να μην περιλάβετε πληροφορίες που έχουν σχέση με τη συμμετοχή σας σε πολιτικούς ή θρησκευτικούς συλλόγους.

## Συστάσεις:



Προτιμότερο είναι να μην αναφέρετε λεπτομέρειες για τις συστατικές επιστολές, παρά μόνο μία σημείωση στο τέλος του βιογραφικού σας: Συστάσεις διαθέσιμες εφόσον ζητηθούν.

Σκέψου με τι θα ήθελες να ασχοληθείς στη ζωή σου. Υπόθεσε ότι αποφασίζεις να πάρεις μέρος σ' ένα διαγωνισμό για την κατάληψη μιας θέσης.

Να γράψεις το βιογραφικό σου σημείωμα, στο οποίο εκτός από τα τυπικά προσόντα σου, φρόντισε να παρουσιάσεις και μια συνολική εικόνα της προσωπικότητάς σου, ώστε οι κριτές σου να μπορέσουν να σε γνωρίσουν και να σε αξιολογήσουν καλύτερα. Έτσι στο βιογραφικό σου θα περιλαμβάνονται επιπλέον τα ενδιαφέροντα, οι δραστηριότητες και οι στόχοι σου για το μέλλον.

**Εναλλακτικά:**

**Υπόθεσε ότι ενδιαφέρεσαι να εργαστείς σε μια κατασκήνωση για ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Γράψε για το σκοπό αυτό το κατάλληλο βιογραφικό σου.**

**Να επιλέξεις μία από τις αγγελίες προσφοράς εργασίας που ακολουθούν και να γράψεις το κατάλληλο βιογραφικό σημείωμα. Έπειτα, με βάση τα στοιχεία του βιογραφικού, να γράψεις μια δική σου αγγελία για εύρεση εργασίας.**

**ΓΝΩΣΤΗ ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**

**Ζητά**

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ**

**(ιατρικούς επισκέπτες)**

**για την κάλυψη των κάτωθι περιοχών**

**ΑΘΗΝΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ**

**ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ:**

- **Δυναμικά και δραστήρια άτομα έως 30 ετών με ευχέρεια στην επικοινωνία**
- **Πτυχιούχοι ανωτάτης Σχολής ή ΤΕΙ**
- **Μόνιμοι κάτοικοι των άνω περιοχών**

**ΠΡΟΣΦΕΡΟΥΜΕ**

- **Άριστο πακέτο αποδοχών ανάλογο με τα προσόντα . Αυτοκίνητο. Δυνατότητα καριέρας σε μια μεγάλη εταιρεία. Συνεχή εκπαίδευση. Ιδιωτική ασφάλιση.**

**Οι υποψήφιοι παρακαλούνται να στείλουν αναλυτικό βιογραφικό σημείωμα (υποδεικνύοντας για ποια πόλη ενδιαφέρονται με πρόσφατη φωτογραφία στην παρακάτω διεύθυνση:**

**Βιομ. Εταιρεία Καταν/κών Προϊόντων**  
**Ζητάει**  
**ΧΗΜΙΚΟ**

Πτυχιούχο, ηλικίας έως 30 ετών, με μεταπτυχιακές σπουδές και εμπειρία στα πολυμερή ή σε Materials Engineering εργαστήριο Ποιοτικού ελέγχου & Έρευνας & Ανάπτυξης. Με καλή γνώση Αγγλικών και εκπληρωμένες στρατιωτικές υποχρεώσεις.

Προϋπηρεσία επιθυμητή.

Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να στείλουν λεπτομερές Βιογραφικό Σημείωμα.

**ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΗ ΕΤΕΙΡΕΙΑ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΠΡΟΑΣΤΙΑ:**

**1) ΠΩΛΗΤΕΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ**

**ΠΡΟΣΟΝΤΑ: ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ-ΓΝΩΣΕΙΣ Ρ/Σ & ΑΓΓΛΙΚΩΝ, ΜΕ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 2ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΩΣ 35 ΕΤΩΝ**

**2) ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΩΛΗΣΕΩΝ**

**ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΓΝΩΣΗ Ρ/Σ & ΑΓΓΛΙΚΩΝ, ΠΤΥΧΙΟ ΣΧΟΛΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΑ ΛΗΦΘΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΥΠΟΨΗ.**

**3) ΤΕΧΝΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ**

**ΠΡΟΣΟΝΤΑ: ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΛΥΚΕΙΟΥ ΜΕ ΓΝΩΣΕΙΣ Ρ/Σ & ΑΓΓΛΙΚΩΝ, ΜΕ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ 2ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑ, ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΩΣ 30 ΕΤΩΝ**

**4) ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΗΛΙΚΙΑΣ ΕΩΣ 25**

**ΕΤΩΝ, ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΑ ΛΗΦΘΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΥΠΟΨΗ**

**5) ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΙ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΕΩΣ 25 ΕΤΩΝ,**

**ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΑ ΛΗΦΘΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΥΠΟΨΗ**

**ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ**

**ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ ΥΦΑΣΜΑΤΩΝ  
ΖΗΤΕΙ ΠΩΛΗΤΗ/ΤΡΙΑ**

Για προώθηση ξένων προϊόντων στην ελληνική αγορά

**ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ:**

- Προϋπηρεσία στις πωλήσεις (ιδανικά εξωτερικές πωλήσεις)
- Ανεπτυγμένη ικανότητα επικοινωνίας, ενθουσιασμός, ευχάριστη προσωπικότητα, όρεξη και κέφι για σκληρή και δημιουργική εργασία
- Δυνατότητα ταξιδιών εντός και εκτός Ελλάδας
- Δίπλωμα οδήγησης αυτοκινήτου
- Οργάνωση, μεθοδικότητα, συνέπεια
- Άριστη γνώση Αγγλικών
- Άνδρες με εκπληρωμένες στρατιωτικές υποχρεώσεις
- Ηλικία 30-40 ετών

**Προσφέρεται: Άριστο εργασιακό περιβάλλον & ενδιαφέρον πακέτο αποδοχών**

**Από ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Ζητείται  
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ**

Ηλικίας έως 30 ετών, απαραίτητα απόφοιτος Λυκείου, με καλή γνώση Η/Υ, Γνώσεις λογιστικής και Αγγλικής επιθυμητές. Εκπληρωμένες στρατιωτικές υποχρεώσεις. Προϋπηρεσία επιθυμητή, αλλά όχι απαραίτητη. Πενθήμερη εργασία και συνεχές ωράριο

**Οι ενδιαφερόμενοι παρακαλούνται να καλέσουν**

**Από Ανώνυμη παραγωγική- εισαγωγική & εμπορική εταιρεία με έδρα την Καλλιθέα**

**Ζητείται  
ΟΔΗΓΟΣ**

**Απαραίτητα προσόντα:**

- Επαγγελματικό δίπλωμα Γ΄κατηγορίας
- Ηλικίας 25 έως 35 ετών

## ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΚΕΝΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

### Αναλυτικά Στοιχεία

Ημερομηνία: 02/05/2001

Αρ. Κάρτας:

Γραφείο: Τ.Υ ΠΥΛΗΣ ΑΞΙΟΥ Τηλέφωνο 554421  
Διεύθυνση Ι. ΝΤΕΚΑ 7 ΚΗ

Επάγγελμα: ΕΙΔΙΚΟΣ ΟΠΤΙΚΟΣ

Δραστηριότητα: ΧΟΝΔΡΙΚΟΝ ΕΜΠΟΡΙΟΝ

Περιοχή: ΤΗΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Παροχές Μισθός: Πρόσθετες παροχές:

Απαιτήσεις: Άνδρες: Γυναίκες:1 Ανεξ. Φύλου

Γραμματικές γνώσεις: ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΙΕΚ Τεχν. Εκπ/ση

ΕΚΠΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ:

Προϋπηρεσία έτη:

Ηλικία: από 23 έως 35

Ξένες Γλώσσες: 1) 2) 3)

Περίοδος εργασίας: Αορίστου Ωράριο: Πλήρες

Άλλα Προσόντα:

**ΑΝΩΝΥΜΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ στον  
ΑΣΠΡΟΠΥΡΓΟ ΑΤΤΙΚΗΣ ζητεί:**

**Πτυχιούχο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι. με κατεύθυνση στη  
λογιστική με τα κάτωθι προσόντα:**

- 1) Γνώση μηχανογραφημένης λογιστικής
- 2) Απαραίτητη προϋπηρεσία σε λογιστήριο
- 3) Γνώση WORD, EXCEL

**Προσφέρονται: Αμοιβή ικανοποιητική και προοπτική  
εξέλιξης.**

**ΔΥΝΑΜΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**  
με έδρα την Αθήνα, που δραστηριοποιείται στον  
τομέα των οικιακών συσκευών  
**ΖΗΤΑ**  
**ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ MARKETING**

Ο υποψήφιος για τη θέση θα πρέπει να έχει:

- Πτυχίο Α.Ε.Ι.
- Προϋπηρεσία σε αντίστοιχη θέση
- Άριστη γνώση Αγγλικών και Η/Υ
- Ηλικία έως 40 ετών

Κοίταξε, τώρα, πώς μια ποιήτρια, η Κική Δημουλά, γράφει τη δική της “αγγελία”. Σύγκρινε τη γλώσσα και το ύφος του ποιήματος με το αντίστοιχο των συνηθισμένων αγγελιών.

### Αγγελίες

Διατίθεται απόγνωσις  
εις αρίστην κατάστασιν,  
και ευρύχωρον αδιέξοδον.  
Σε τιμές ευκαιρίας.

Ανεκμετάλλευτον και εύκαρπον  
έδαφος πωλείται  
ελλείπει τύχης και διαθέσεως.

Και χρόνος  
αμεταχείριστος εντελώς.

Πληροφορίες: Αδιέξοδον.  
Ωρα: Πάσα.

(Κική Δημουλά, από τη συλλογή “Ερήμην”)



## **Θέματα** για συζήτηση και έκφραση – έκθεση

(σχετικά με την εργασία και την επιλογή επαγγέλματος)

Να διαβάσεις και να συζητήσεις τα εδάφια του άρθρου 23 από την “Παγκόσμια διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων”(10/12/1948):

1. Καθένας έχει το δικαίωμα να εργάζεται και να επιλέγει ελεύθερα το επάγγελμά του, να έχει δίκαιες και ικανοποιητικές συνθήκες εργασίας και να προστατεύεται από την ανεργία.
2. Όλοι, χωρίς καμία διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίση εργασία.
3. Κάθε εργαζόμενος έχει δικαίωμα δίκαιης και ικανοποιητικής αμοιβής, που να εξασφαλίζει σ’ αυτόν και στην οικογένειά του συνθήκες ζωής αξιοπρεπείς. Η αμοιβή της εργασίας, αν υπάρχει, πρέπει να συμπληρώνεται με άλλα μέσα κοινωνικής προστασίας.
4. Καθένας έχει το δικαίωμα να ιδρύει μαζί με τους άλλους συνδικάτα και να συμμετέχει σ’ αυτά για την προάσπιση των συμφερόντων του.





**Με ποια κριτήρια συνήθως επιλέγει κάποιος ένα επάγγελμα; Ανάλογα με τις προσωπικές του ανάγκες, με την κοινωνική αναγνώριση που μπορεί να του προσφέρει το επάγγελμα ή με τα χρήματα που θα του αποφέρει; Με ποια κριτήρια θα επέλεγες, εσύ προσωπικά, το μελλοντικό σου επάγγελμα;**

**Διάβασε τα αποσπάσματα που ακολουθούν από άρθρο εφημερίδας και σχολίασε το θέμα και τα συμπεράσματα της έρευνας του Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών σχετικά με την επιλογή επαγγέλματος.**

**Απόλυτα ενταγμένος στο πνεύμα της νέας εποχής αναμένεται να είναι σύντομα ο τρόπος με τον οποίο οι μαθητές των Γυμνασίων και των Λυκείων θα επιλέγουν το επάγγελμα που θα ακολουθήσουν. Ένα από τα σχέδια που κυκλοφορούν στους κόλπους του “Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού” θέλει τους μαθητές να επιλέγουν το επάγγελμα που τους ταιριάζει με τη βοήθεια ενός ... κεντρικού ηλεκτρονικού εγκεφάλου. Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό, οι μαθητές των σχολείων όλης της χώρας θα συμπληρώνουν ειδικά ερωτηματολόγια και οι απαντήσεις τους θα αποστέλλονται σε έναν κεντρικό ηλεκτρονικό υπολογιστή. Ο ηλεκτρονικός εγκέφαλος - θα εγκατασταθεί κατά πάσα πιθανότητα στην Αθήνα- αναλαμβάνει από εκεί και πέρα να επεξεργαστεί τα δεδομένα και να προτείνει σε κάθε μαθητή ξεχωριστά τα επαγγέλματα που ταιριάζουν περισσότερο στην προσωπικότητά του. [...]**

**Ο επαγγελματικός προσανατολισμός είναι ένας τομέας με καθοριστική σημασία όχι μόνο για την προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη των νέων γενιών, αλλά και για την πορεία της αγοράς εργασίας. Χρειάζεται δε πολλή “δουλειά” από μέρους της Πολιτείας, καθώς οι περισσότεροι νέοι σήμερα επιλέγουν επάγγελμα**

με τρόπους αποσπασματικούς: πολλοί επηρεάζονται από τους γονείς τους, οι οποίοι ναι μεν μπορούν να έχουν καλές προθέσεις, όμως δεν έχουν τη σωστή πληροφόρηση για τις προοπτικές που έχουν οι διάφορες ειδικότητες. Άλλοι μπορεί να μην επηρεάζονται από το οικογενειακό τους περιβάλλον, όμως διαλέγουν επάγγελμα... από τύχη. Ενδεικτικό είναι ότι, σύμφωνα με έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), περίπου ο ένας στους επτά φοιτητές της ιατρικής (το 14%) επιλέγει τον ιατρικό κλάδο...στην τύχη. [...]

Ο σημαντικός ρόλος που παίζει το οικογενειακό περιβάλλον στη διαμόρφωση της γνώμης του μαθητή για το επάγγελμα που θα ακολουθήσει καταγράφεται ξεκάθαρα στην έρευνα του ΕΚΚΕ που πραγματοποιήθηκε στους φοιτητές της ιατρικής. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των φοιτητών – που φθάνει στο 41% – δήλωσε ότι ακολούθησε τον ιατρικό κλάδο “αναγκαστικά”. Δέχθηκαν, δηλαδή, πίεση από τις οικογένειές τους (αλλά και από το σχολικό περιβάλλον, που τους ωθούσε να δώσουν εξετάσεις για την ιατρική, επειδή ήταν πολύ καλοί μαθητές).

(από τον ημερήσιο Τύπο, 6-6-1999).

<b>ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ*</b>			
	<b>ΑΝΔΡΕΣ</b>	<b>ΓΥΝΑΙΚΕΣ</b>	<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>
<b>ΤΥΧΑΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ</b>	15,7%	11,8%	14,0%
<b>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ</b>	20,3%	36,3%	27,2%
<b>ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ</b>	22,3%	26,6%	24,1%
<b>ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ</b>	41,7%	25,3%	34,7%

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

\* Έρευνα σε φοιτητές της Ιατρικής

**Έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς οι εξής απόψεις για την εκλογή επαγγέλματος:**

“Όλοι είναι ικανοί για όλα”.

“Ο καθένας είναι ικανός μόνο για ένα επάγγελμα” και

“Ο καθένας μπορεί να ασκήσει αρκετά επαγγέλματα”.

**Ποια από τις τρεις αυτές απόψεις θεωρείς σωστότερη;  
Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου.**

**Να συζητήσετε την άποψη του συγγραφέα και να διατυπώσετε τις δικές σας σκέψεις για το θέμα.**

“... Εάν το επάγγελμα που θα ασκήσεις ικανοποιεί μόνο τη ματαιοδοξία σου ή υπηρετεί μόνο το στενό υλικό συμφέρον σου, θα είσαι άνθρωπος αποτυχημένος και δυστυχής.”

(Ε. Παπανούτσος, Πρακτική φιλοσοφία).

**Η οικιακή εργασία της γυναίκας θεωρείται συνήθως ως αυτονόητη προσφορά και δεν αναγνωρίζεται από όλους η αξία της.**

**Πιστεύεις ότι θα άλλαζε η κατάσταση, εάν η γυναίκα αμειβόταν από την πολιτεία ή εάν υπήρχε δίκαιη κατανομή της οικιακής εργασίας σ’ όλα τα μέλη της οικογένειας;**

**Δικαιολογείς την ύπαρξη “καθαρά”  
γυναικείων και αντρικών επαγγελμάτων;  
Να στηρίξεις με επιχειρήματα τις απόψεις σου.**



**Να σχολιάσεις τις απόψεις του παραθέματος και να γράψεις τις δικές σου σκέψεις για το θέμα.**

“... Η αποκλειστική, ολοκληρωτική και στεγνή ειδίκευση μπορεί να προωθεί τον τεχνικό πολιτισμό, αλλά δεν προωθεί τον πνευματικό πολιτισμό. Στρεβλώνει το άτομο· από σφαιρικό άνθρωπο τον κάνει ειδικευμένο εργαλείο. Η ειδίκευση, βέβαια, είναι ανάγκη, αλλά είναι και κίνδυνος. Είναι μια άλλη πρόκληση του βιομηχανικού πολιτισμού κατά της ακεραιότητάς μας”.

**Να διαβάσεις και να συζητήσεις και τις απόψεις του κειμένου σχετικά με την ανάγκη εξειδίκευσης, συνεχούς κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων. Παρατήρησε και τους σχετικούς πίνακες που ακολουθούν στις χρωματιστές σελίδες.**

Οι αλλαγές στην αγορά, όπως αυτές προσδιορίζονται από τη συγκεκριμένη ζήτηση, “υποχρεώνουν” τους αρμόδιους θεσμικούς φορείς (σχολείο, πολιτεία και οικογένεια) να επαναπροσδιορίσουν το ρόλο τους. Το νέο εργασιακό τοπίο μοιάζει σαν “άγνωστη χώρα” σε σχέση με τις παραδοσιακές αντιλήψεις της κοινωνίας και οι νέοι μοιάζουν ωσάν να ισορροπούν σε τεντωμένο σχοινί στην προσπάθειά τους να εναρμονισθούν με τις

σημερινές ανάγκες της αγοράς και τις αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις αλλά και ταυτόχρονα να διασφαλίσουν μία σταθερή και σίγουρη για το μέλλον δουλειά. [...]

Στο τρίπτυχο “μεταπτυχιακές σπουδές - εξειδίκευση”, “ενίσχυση του ρόλου των διαμεσολαβητικών κρατικών φορέων απασχόλησης” και “ανάπτυξη ενός σωστού σχολικού επαγγελματικού προσανατολισμού”, εστιάζει ο αναπληρωτής καθηγητής στον τομέα της Οικονομικής της Εργασίας και της Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου κ. Ιωάννης Σακέλλης του άξονες ενεργειών στις οποίες οφείλει να προβεί η πολιτεία ώστε να μη δημιουργηθεί ένα τεράστιο χάσμα με άμεση συνέπεια την ανεργία. [...]

“Οι μεταβολές που επήλθαν στην παραγωγή ήταν ραγδαίες και όντως δημιούργησαν τις ανάγκες για καινούργιες εξειδικεύσεις και επαγγέλματα. Όμως, προοδευτικά –από τα μέσα της δεκαετίας του ’80 – διαπιστώνεται ότι η ανάγκη αυτή πλέον γίνεται όλο και πιο επιτακτική, ενώ παράλληλα κρίνεται προσφορότερο να καλύπτεται μέσα από μεταπτυχιακά τμήματα ή ανάλογα από τα προγράμματα συνεχούς κατάρτισης, τα οποία θα οργανωθούν αργότερα.

Η εξειδίκευση, εξάλλου, θα βοηθήσει να ξεπερασθεί η κρίση που μαστίζει ορισμένα από τα παραδοσιακά “καλά” επαγγέλματα. “Επιγραμματικά, οφ, καθώς η πρώτη δίνει το χρώμα στο υλικό της δεύτερης”. [...]

“Σήμερα διαπιστώνεται το οξύμωρο, παρά την ανεργία, να έχουμε κενές θέσεις εργασίας λόγω ελλείψεων σε συγκεκριμένες ειδικότητες. Οφείλουμε ταυτόχρονα η ανάπτυξη που θα υπάρχει να είναι “εντάσεως απασχό-

λησης” σύμφωνα με τον ορισμό της Ε.Ε., δηλαδή να δημιουργεί θέσεις εργασίας”.

Ο σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός, τέλος, είναι ο πλέον αδύναμος τομέας στη χώρα μας παρά τη σημαντική διεθνώς εξέλιξη του θεσμού. “Η ισορροπία ανάμεσα στα ταλέντα και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας είναι επιβεβλημένη. Στην προβληματική, όμως, των παιδιών σήμερα υπάρχει κυρίως έλλειψη στόχου. Συνήθως τα παιδιά αναφέρονται σε δέσμες και κατευθύνσεις και όχι σε στόχους που να ανταποκρίνονται σε κάποια ταλέντα”, παρατηρεί ο κ. Σακέλλης.

(από τις εφημερίδες, 31-5-1998)



## Τα Επαγγέλματα της Ανεργίας και της Επιτυχίας

Τι ζητάει σήμερα η αγορά εργασίας

### ΤΑ 50 ΠΙΟ ΔΥΝΑΜΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Χειριστές εγκαταστάσεων επεξεργασίας ξύλου	663,92
Χειριστές μηχανών φινιρίσματος	475,50
Τεχνίτες επεξεργασίας ξύλου	247,76
Συναρμολογητές - εφαρμοστές μηχανημάτων και μηχανών	224,46
Διευθυντές υπηρεσιών υποστήριξης	128,14
Εισαγγελείς	108,58
Τεχνίτες ανέγερσης και συντήρησης κτιρίων	108,26
Κοινωνικοί λειτουργοί, πτυχιούχοι ΤΕΙ ή άλλων σχολών	103,07

Υπάλληλοι βιβλιοθηκών-----	89,31
Τεχνολόγοι βιολογικών επιστημών-----	70,92
Χειριστές μηχανών παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων-----	64,90
Κατασκευαστές και επισκευαστές ωρολογίων και οργάνων ακριβείας-----	64,04
Σχεδιαστές αρχιτεκτονικού σχεδίου-----	
Χειριστές μηχανών παραγωγής ειδών διατροφής-----	
Τεχνολόγοι επιστημών της φυσικής και της μηχανικής--	
Μηχανικοί και εφαρμοστές γεωργικών ή βιομηχανικών μηχανημάτων-----	52,31
Χειριστές μηχ. παραγωγής προϊόντων από τσιμέντο-----	51,70
Ηλεκτροτεχνίτες, εφαρμοστές και συντηρητές ηλεκτρικών μηχανών-----	46,00
Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό-----	42,84
Ταξιδιωτικοί συνοδοί, φροντιστές και ξεναγοί-----	41,59
Χειριστές εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας---	41,01
Στενογράφοι, δακτυλογράφοι και υπάλληλοι που χειρίζονται μηχανές με πληκτρολόγιο-----	34,97
Χειριστές εκτυπωτικών μηχανημάτων, μηχανών βιβλιοδεσίας-----	32,06
Οικονομολόγοι, κοινωνιολόγοι-----	31,97
Ταμίες, ταμειολογιστές-----	31,49
Γραμματείς διοικήσεων, βοηθοί νομικών-----	30,81
Τεχνίτες ταπετσαριών-----	28,41
Δικηγόροι και νομικοί σύμβουλοι-----	27,16
Χειριστές μηχ. υφαντουργίας - δέρματος – γούνας-	27,12
Βοηθητικό διδακτικό προσωπικό προσχολικής και ειδικής εκπαίδευσης-----	25,02
Διδακτικό προσωπικό ΤΕΙ-----	23,96
Μεταλλωρύχοι, λατόμοι-----	22,65
Μαίες, διπλωματούχοι ΤΕΙ-----	21,07
Διδακτικό προσωπικό ιδιωτικών φροντιστηρίων, επαγγελματικών - τεχνικών σχολών-----	20,27

Λογιστές-----	17,43
Τεχνίτες αποπεράτωσης κτιρίων και άλλων δομικών έργων-----	17,24
Ηλεκτρολόγοι και ηλεκτρονικοί μηχανικοί και μηχανολόγοι μηχανικοί-----	17,05
Χειριστές εγκαταστάσεων υαλουργίας, κεραμικής--	15,83
Βοηθοί ιατρικής, με εξαίρεση το νοσηλευτικό προσωπικό-----	14,67
Τεχνολόγοι πληροφορικής-----	14,48
Καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης-----	11,28
Χειριστές χωματοουργικών μηχανημάτων και μηχανημάτων δομικών-----	11,23
Αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι και συγκοινωνιολόγοι----	9,48
Αρτοποιοί, ζαχαροπλάστες-----	8,97
Βιολόγοι, γεωπόνοι-----	8,82
Ιατροί-----	8,60
Αστυνομικοί-----	8,30
Φαρμακοποιοί-----	7,44
Κομμωτές, κουρείς, αισθητικοί-----	7,16



## 1. Προσόντα που σχετίζονται με την προσωπικότητα

- Ικανότητα στις διαπροσωπικές σχέσεις και στην επικοινωνία
- Ικανότητα να ακούει με προσοχή (active listening)
- Ομαδικότητα
- Προσαρμοστικότητα
- Συνέπεια
- Αντοχή στην πίεση
- Ευελιξία



- θετική αντιμετώπιση των πραγμάτων
- Διοικητική ικανότητα
- Ανάλυση πρωτοβουλιών
- Αποφασιστικότητα
- Ικανότητα παρουσίασης θεμάτων
- Ικανότητα συνεργασίας με άτομα από διαφορετικές κουλτούρες
- Ικανότητα διαπραγμάτευσης και επηρεασμού
- Ικανότητα αντιμετώπισης συγκρούσεων και κρίσιμων καταστάσεων
- Ικανότητα αποδοχής και αξιοποίησης της αρνητικής κριτικής



## 2. Προσόντα που σχετίζονται με εργασιακές λειτουργίες

- Αναλυτική ικανότητα
- Ικανότητα στις πωλήσεις και στο μάρκετινγκ
- Ικανότητα στη χρήση της πληροφορικής και της τεχνολογίας
- Ικανότητες στη χρήση και επεξεργασία αριθμητικών δεδομένων
- Ικανότητα επίλυσης προβλημάτων
- Ικανότητα επαφής με κόσμο / πελάτες
- Προσανατολισμός στο αποτέλεσμα και στην ποιότητα
- Οργανωτικότητα
- Ανάθεση αρμοδιοτήτων σε άλλους
- Ικανότητα σχεδιασμού
- Προσοχή στη (σημαντική) λεπτομέρεια



### 3. Προσόντα για ανέλιξη σε Διεθνείς και πολυεθνικές επιχειρήσεις

- Γνώση των δεδομένων ενός τομέα εξειδίκευσης (π.χ. διεθνής λογιστική και χρηματοδοτική)
- Γνώση ξένης κουλτούρας
- Γνώση ξένων γλωσσών και οπωσδήποτε των αγγλικών

Λέγεται ότι ο τεχνικός πολιτισμός προκάλεσε την εξαφάνιση ορισμένων παραδοσιακών επαγγελμάτων.

Ποια είναι η δική σου γνώμη για το θέμα αυτό; Γνωρίζεις κάποια παραδοσιακά επαγγέλματα που επιβιώνουν ακόμη, και ποιες είναι οι προοπτικές τους για το μέλλον; Μπορείς να διαβάσεις βοηθητικά το σχετικό διήγημα του Δ. Χατζή “Ο Σιούλας ο Ταμπάκος”, από τη συλλογή “Το τέλος της μικρής μας πόλης”.



Ποιες σκέψεις και αντιδράσεις σου προκαλεί το σύνθημα του Ο.Α.Ε.Δ. για τα άτομα με ειδικές ανάγκες;

Μπορείς να υποθέσεις ποιοι είναι οι στόχοι και τα μέτρα του προγράμματος, για την ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην παραγωγική διαδικασία; Ποια άλλα μέτρα νομίζεις ότι θα μπορούσε να πάρει η πολιτεία γενικά για την ομαλή ένταξη των ατόμων αυτών στην κοινωνία;

**ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ  
ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΕΡΓΑΣΙΑ  
ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΑΠΟΔΩΣΟΥΝ ΠΟΛΛΑ**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ



ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ  
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

**ΟΑΕΔ**

Νομίζεις ότι η ανεργία είναι ένας από τους παράγοντες που προκαλούν την αντικοινωνική συμπεριφορά των νέων;

Να τεκμηριώσεις την άποψή σου με παραδείγματα. Μπορείς να προτείνεις κάποια μέτρα για τη θεραπεία του προβλήματος; π.χ. η μείωση του ορίου ηλικίας θα εξασφάλιζε στους νέους μεγαλύτερες δυνατότητες να βρουν εργασία;



**Αφού διαβάσετε τα αποσπάσματα που ακολουθούν από τον τύπο που αφορούν τη μερική εργασία και την τηλεργασία, να συζητήσετε για τις θετικές και αρνητικές πλευρές αυτών των μορφών εργασίας.**

Η τεχνολογική αναδιάρθρωση της παραγωγής οδηγεί αναπόφευκτα στις δύο νέες μορφές ευέλικτης, όπως καθιερώθηκε να λέγεται, απασχόλησης: της μερικής εργασίας και της τηλεργασίας. Η συνεχής επέκτασή τους οδηγεί σε σαρωτικές αλλαγές στις συνθήκες και στις οργανωτικές δομές στους εργασιακούς χώρους αλλά και της ίδιας της εργασίας. Το φαινόμενο δεν είναι νέο. Κάτι παρόμοιο συντελέσθηκε στο τέλος του προηγούμενου αιώνα και κατά πώς όλα δείχνουν ο χρυσός αιώνας της πλήρους απασχόλησης τουλάχιστον με τη μορφή που γνωρίζουμε είναι μάλλον παρελθόν. [...]

### **Τηλεργασία**

Στην Ευρώπη οι τηλεεργαζόμενοι έχουν ήδη υπερβεί τα 10 εκατομμύρια και το 13,6% των επιχειρήσεων έχει στο μισθολόγιο τους υπαλλήλους που εργάζονται από το σπίτι τους. Στην Ελλάδα οι αντίστοιχοι δείκτες είναι εμφανώς μικρότεροι και μόνο σε τρεις χιλιάδες υπολογίζονται όσοι χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που παρέχει η τηλεργασία. [...]

### **Μερικώς απασχολούμενοι**

Η μερική απασχόληση συνδέεται με την ικανοποίηση αναγκών ιδιαίτερων κατηγοριών του εργατικού δυναμικού όπως οι γυναίκες με οικογενειακές υποχρεώσεις, οι φοιτητές, οι άνεργοι... όμως, η ευρεία λειτουργία του θεσμού ιδιαίτερα στη χώρα μας, με το χαμηλό επίπεδο αποδοχών, αναπαράγει φαινόμενα οικονομικής ανέχειας και ψυχολογικών επιπτώσεων στους εργαζόμενους.

Από μία πλευρά προσφέρεται η δυνατότητα, κυρίως στις εργαζόμενες, αλλά και σε ορισμένους άνδρες να συνδέσουν πιο εύκολα τις οικογενειακές ευθύνες με την επαγγελματική σταδιοδρομία και με την απόκτηση κάποιου εισοδήματος.

Από την άλλη, οι θέσεις αυτές αποτελούν κατώτερες θέσεις απασχόλησης με περιορισμένες επαγγελματικές προοπτικές, οι οποίες καλύπτονται από άτομα που δεν έχουν εναλλακτική λύση.

(από τις εφημερίδες, 3-5-1998)

Να δημιουργήσεις από τα παρακάτω θέματα μια ιστορία. Πρόσεξε, ώστε η αφήγησή σου να μην ξεπερνάει τις 250-300 λέξεις.

- ✓ Ένας απόφοιτος Λυκείου δεν μπορεί να βρει εργασία.
- ✓ Ένας οικογενειάρχης απολύεται από την εργασία του.
- ✓ Ένας μεσήλικας αναγκάζεται να παραιτηθεί, γιατί η επιχείρηση όπου δουλεύει κάνει περικοπές στο εργατικό δυναμικό.

### Δραματοποίηση

Να επιλέξετε μια από τις δύο ασκήσεις και να τις παρουσιάσετε στην τάξη.

**1** Ένας γονιός προσπαθεί να πείσει το γιο ή την κόρη του να μην ακολουθήσει κάποιο επάγγελμα.

**2** Μερικοί μαθητές να υποδυθούν έναν επαγγελματία (επιστήμονα, καλλιτέχνη, εργάτη, γεωργό) και να επιχειρηματολογήσουν, περίπου πέντε λεπτά ο καθένας, για την κοινωνική προσφορά του επαγγέλματος που

υποτίθεται ότι ασκούν. Η τάξη, ως ακροατήριο, θα από-  
φασίσει τελικά ποια επιχειρηματολογία ήταν πειστικό-  
τερη και γιατί.

## Έρευνα

Να απευθυνθείτε σε ανθρώπους του οικογενειακού και  
κοινωνικού σας περιβάλλοντος και να ρωτήσετε τι ση-  
μαίνει γι' αυτούς η εργασία που κάνουν ή έκαναν στο  
παρελθόν (αν πρόκειται για συνταξιούχους).

Να συγκεντρώσετε τις απαντήσεις τους και να προσπα-  
θήσετε να καταλήξετε σε κάποια συμπεράσματα σχετι-  
κά με τη σημασία της εργασίας στη ζωή του ανθρώπου.





Τα απομνημονεύματα, όπως ξέρεις, έχουν προσωπικό χαρακτήρα. Επομένως, δεν είναι ιστορία. Είναι όμως πηγή ιστορίας. Συζητήστε αυτή τη θέση· επιμείνετε κυρίως:

α) στους λόγους για τους οποίους τα απομνημονεύματα δεν είναι ιστορία

β) στις διαφορές ανάμεσα στην ιστορία και στις πηγές της ιστορίας (βλ. και Έκφραση-Έκθεση τ. Α΄ Αφήγηση. Αποσπάσματα απομνημονευμάτων θα βρείτε στο βιβλίο Κ.Ν.Λ. της Γ΄ Γυμνασίου και στο Παράρτημα του παρόντος βιβλίου).

Υποτίθεται ότι ο γνωστός ιστοριοδίφης Β. ανακάλυψε στα υπόγεια της Εθνικής Βιβλιοθήκης ένα δυσανάγνωστο χειρόγραφο (0,10 x 0,12) άγνωστου συγγραφέα. (βλ. σ. 39-40/105) Καμιά όμως άλλη πληροφορία δε βρήκε σχετική με το περιεχόμενο του χειρογράφου αυτού. Χάθηκαν όλες οι πηγές. Συγκρατεί ωστόσο στη μνήμη του από τα παιδικά του χρόνια κάποια δημοτικά τραγούδια που δεν είναι ξένα προς το περιεχόμενο αυτού του κειμένου. Μελετά λοιπόν όλα τα γνωστά στοιχεία και κάνει προς τους ομότεχνους του, ιστοριοδίφες και άλλους, την ακόλουθη ανακοίνωση, στην οποία, όπως αμέσως θα διαπιστώσεις, διαπλέκει τις πληροφορίες, που αντλεί από το κείμενο, με δικά του σχόλια.

## Η ανακοίνωση

### I. Το ιστορικό του κειμένου

Κυρίες και κύριοι,  
Στα υπόγεια της Εθνικής Βιβλιοθήκης βρήκα το κείμενο που δακτυλογραφημένο έχετε στα χέρια σας. Το χειρόγραφο του (0,10 x 0,12) είναι δυσανάγνωστο. Ο συγγραφέας του παραμένει άγνωστος. Το βέβαιο, πάντως είναι ότι αφηγείται κάποιος Κολοκοτρώνης,\* ο οποίος, όπως μαρτυρείται στο κείμενο (“Τι να κάνομεν τώρα Κολοκοτρώνη;” “Τι να κάνομεν;” τους λέγω κτλ.), πρέπει να έπαιξε ηγετικό ρόλο στη διαμόρφωση των γεγονότων που αφηγείται. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι το χειρόγραφο αυτό αποτελεί τμήμα ευρύτερου έργου, όπου ο Κολοκοτρώνης εκθέτει τις προσωπικές του αναμνήσεις από κάποιον αγώνα, για τον οποίο δυστυχώς δεν έχουμε άλλη πηγή.

### II. Το περιεχόμενο του κειμένου. Σχόλια

Το κείμενο, όπως κι εσείς διαπιστώνετε, είναι αφηγηματικό –ιστορικό, και αναφέρεται σε επανάσταση που δεχτηκε ισχυρό πλήγμα· ένα από τα ισχυρότερα κέντρα της επανάστασης, το Μεσολόγγι (δεν πρέπει να αμφιβάλλουμε ότι πρόκειται για το γνωστό μας Μισολόγγι στη Δυτική Στερεά Ελλάδα), πέφτει στα χέρια των αντιπάλων της, πράγμα που την οδηγεί σε κρίση. Ας, παρακολουθήσουμε, όμως, τα γεγονότα στις λεπτομέρειές τους.

---

\*Γνωστός από τα δημοτικά τραγούδια της ορεινής Πελοποννήσου.



Από το κείμενο αντλούμε δύο σημαντικές πληροφορίες, οι οποίες περιέχονται σε δύο άνισα μεταξύ τους τμήματα: στο πρώτο τμήμα (“ Την ημέραν των Βαΐων... θύμα”) περιέχεται η είδηση (το γεγονός) της πτώσης του Μεσολογγίου· στο δεύτερο (“Μας ήρθε είδησις... την Επανάστασιν”) δίνεται η αντίδραση των ηγετών της επανάστασης απέναντι στην είδηση. Αναλυτικότερα οι πληροφορίες κατά τμήματα έχουν ως εξής:

## Κείμενο χειρογράφου

### Πρώτο τμήμα

“ Την ημέραν των Βαΐων έκαμαν γιουρούσι στο Μισολόγγι<sup>1</sup> οι ήρωες του Μισολογγιού, σε τόσες χιλιάδες ασκέρι, σε τόσα κανόνια, χαντάκια, καβαλαριά, εγλίτωσαν 2000, και το γυναικόπαιδο έγινε θύμα.

### Δεύτερο τμήμα

Μας ήρθε είδησις, μεγάλη Τετράδη, εις το δειλινό, που είχε παύση η Συνέλευσις, και είμεθα εις κάτι ίσκιους. Μας ήλθε είδησις ότι το Μισολόγγι εχάθη. Έτσι εβάλαμεν τα μαύρα όλοι, μισή ώρα εστάθη σιωπή που δεν έκρινε κανένας, αλλ. εμέτραε καθένας με τον νουν του τον αφανισμόν μας. Βλέποντας εγώ την σιωπήν, εσηκώθηκα εις το πόδι, και τους ομίλησα λόγια για να εμψυχωθούν. Τους είπα ότι το Μισολόγγι εχάθη ενδόξως,

---

1. γιουρούσι στο Μισολόγγι: πρόκειται για την Έξοδο (10 Απριλίου 1826).

και θα μείνει αιώνας αιώνων η ανδρεία. Εάν βάλομεν τα μαύρα και οκνεύσομεν, θα πάρομεν το ανάθεμα και θα πάρομεν το αμάρτημα των αδυνάτων όλων. Με απεκρίθησαν: “Τι να κάνομεν τώρα Κολοκοτρώνη;” “Τι να κάνομεν;” του λέγω. “Την αυγήν να κάνομεν συνέλευσιν πέντε, έξι, οκτώ άτομα δια να μας κυβερνήσουν, και να διαλέξομεν και άτομα να αποφασίσουν να ανταποκρίνονται με τα εξωτερικά (που τότε ήτο περασμένος και ο μινίστρος<sup>2</sup> Κάνιγγ<sup>3</sup> εις την Κωνσταντινούπολιν), η επιτροπή της συνελεύσεως δια τα εξωτερικά να δίδει λόγον εις την Κυβέρνησιν, και εις τον λαόν, και ημείς οι άλλοι να σκορπίσομεν εις τες επαρχίες και να πιάσομεν γενικώς τα άρματα, ως τα πρωτοπιάσαμεν εις την Επανάστασιν”.

## Πληροφορίες που αντλεί ο ιστοριοδίφης

### Πρώτο τμήμα

Οι πολιορκημένοι επαναστάτες του Μεσολογγιού (άνδρες, γυναίκες και παιδιά) έκαναν έξοδο, ζητώντας να σπάσουν τον πολιορκητικό κλοιό. Αυτό όμως ήταν πολύ δύσκολο, γιατί οι αντίπαλοί τους ήταν χιλιάδες και είχαν αποκλείσει το Μεσολόγγι με πεζικό, με ιππικό, με πυροβολικό και με τάφρους. Έτσι η έξοδος κατέληξε σε συμφορά. Ο Κολοκοτρώνης αναφέρει ότι από τους υπερασπιστές/πολεμιστές του Μεσολογγιού σώθηκαν δύο χιλιάδες, ενώ τα γυναικόπαιδα εξοντώθηκαν. Για τις απώλειες των πολιορκητών ο αφηγητής δεν αναφέρει

---

2. μινίστρος: υπουργός.

3. Κάνιγγ: Υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας και γνωστός φιλέλληνας.

τίποτε. Όπως δεν αναφέρει τίποτε και για τον αριθμό τους ή για τον αριθμό των υπερασπιστών και των γυναικόπαιδων. Δεν μπορούμε επίσης να αντλήσουμε πληροφορίες από το κείμενο για τις ειδικότερες συνθήκες κάτω από τις οποίες έγινε η έξοδος: πώς οργανώθηκε π.χ. ποιες ανάγκες την επέβαλαν, ποιες ήταν οι καιρικές συνθήκες κτλ. Αν και για τις τελευταίες υπάρχει κάποια είδηση: η έξοδος έγινε την ημέραν των Βαΐων. Επομένως έγινε άνοιξη και ημέρα Κυριακή. Το έτος της εξόδου δεν αναφέρεται βέβαια. Όπως δεν αναφέρονται και οι λαοί που πολεμούν. Ωστόσο δε θα σφάλω, αν αποδώσω το κείμενο σε απελευθερωτικό πόλεμο των Ελλήνων εναντίον των Τούρκων. Εκεί με οδηγούν δύο δημοτικά τραγούδια που τραγουδιούνται ακόμη στις ορεινές περιοχές της χώρας μας και που εγκωμιάζουν τους αγώνες του Κολοκοτρώνη και των Μεσολογγιτών εναντίον των Τούρκων. Έπειτα με καμιά άλλη περίοδο της ελληνικής ιστορίας δεν είναι δυνατόν να συσχετισθεί το κείμενο. Επομένως πρέπει να ανήκει στην περίοδο εκείνη της οποίας τα αρχεία έχουν χαθεί.

### **Δεύτερο τμήμα: Συνέχισε**

Να μετασχηματίσεις το δεύτερο τμήμα του χειρογράφου με οδηγό την ανακοίνωση του ιστοριοδίφη. Θα σε βοηθήσουν και οι οδηγίες που ακολουθούν:

- Πρόσεχε πάντα η αφήγησή σου να στηρίζεται στην πληροφόρηση του κειμένου.
- Φρόντισε να διατηρήσεις τη δομή της ανακοίνωσης.
- Πρόσεχε τη γλώσσα που χρησιμοποιεί: (λεξιλόγιο, σύνταξη, ρηματικοί χρόνοι, ρηματικό πρόσωπο, ύφος): π.χ.  
... όπως μαρτυρείται στο κείμενο (σ. 38/104)

... δεν είναι δυνατόν να συσχετισθεί... (σ. 41/105)

"Το κείμενο όπως κι εσείς διαπιστώνετε..." Ενεστώτας (σ. 38/104) "Οι πολιορκημένοι έκαναν έξοδο" αόριστος (σ.40/105).

- Τον τρόπο με τον οποίο σχολιάζει τις πληροφορίες: π.χ.

"Η έξοδος έγινε "την ημέραν των Βαΐων". Επομένως έγινε άνοιξη και μέρα Κυριακή" (σ. 40/105).

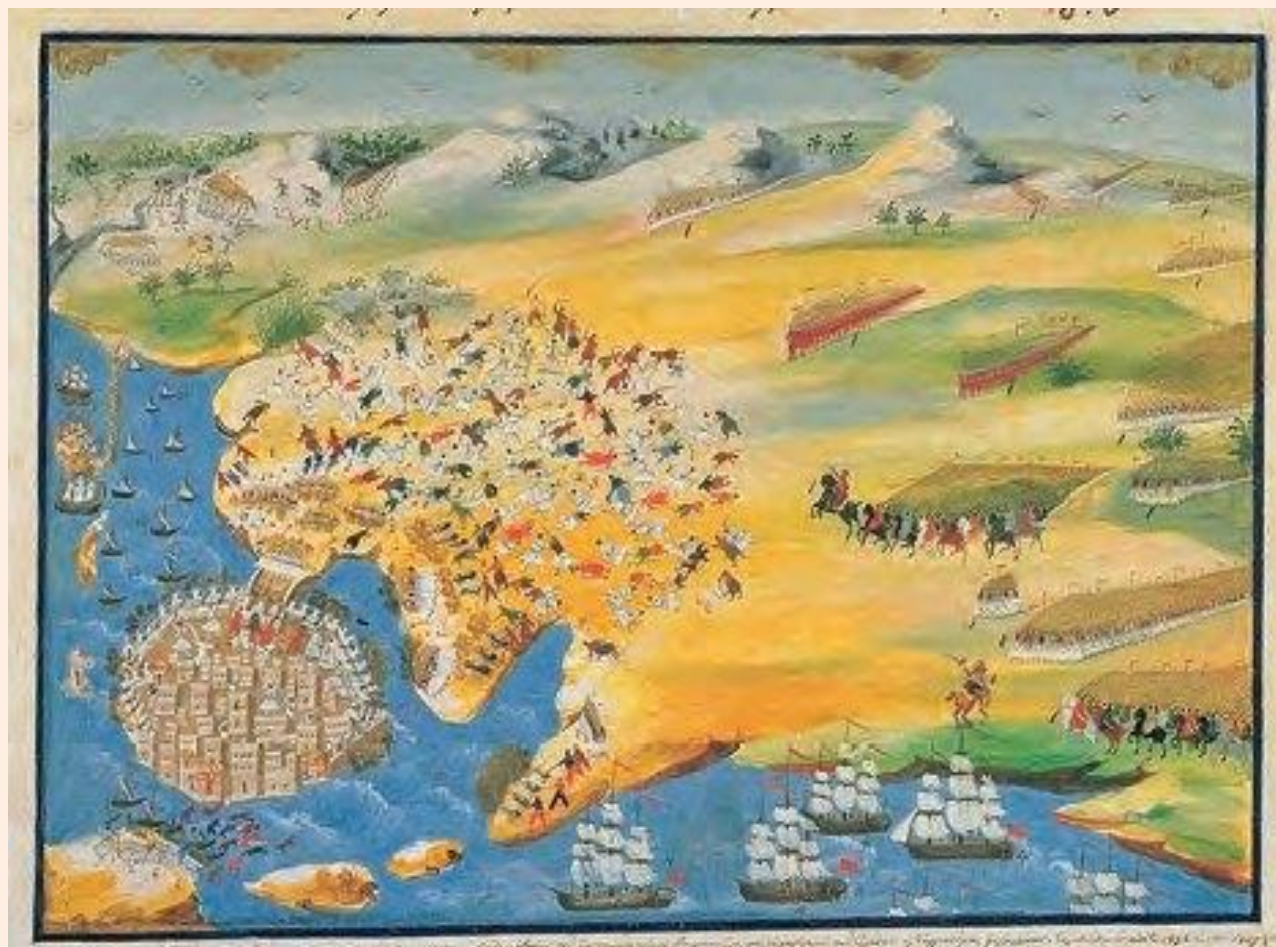
- Τους αποδεικτικούς του συλλογισμούς: π.χ.

"Ωστόσο δε θα σφάλω, αν... τα αρχεία έχουν χαθεί" (σ. 40/105).

- Το σεβασμό του προς την ιστορική αλήθεια: π.χ.

"Είναι σχεδόν βέβαιο ότι... άλλη πηγή" (σ. 38/104).

- Την οπτική γωνία από την οποία βλέπει και αφηγείται τα γεγονότα.



Υπόθεσε τώρα ότι χάθηκαν όλα τα αρχεία και τα κείμενα που αναφέρονταν στην ελληνική επανάσταση του 1821, καθώς και κάθε άλλη πηγή ή πληροφορία που είχε σχέση μ' αυτήν. Σώθηκε μόνο στη βιβλιοθήκη του ιστοριοδίφη Β. ένα δυσανάγνωστο χειρόγραφο (0,15 x 0,30) (βλ. Παράρτημα σ. 123/153). Υπόθεσε ακόμη ότι η οικογένεια του ιστοριοδίφη Β. σου εμπιστεύτηκε το χειρόγραφο, για να το γνωστοποιήσεις στο ελληνικό κοινό από την τηλεόραση. Όπως καταλαβαίνεις, πρόκειται να κάνεις μια υπεύθυνη γραπτή ανακοίνωση.

Φρόντισε λοιπόν να δώσεις στους τηλεθεατές σου όλες τις απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να ενημερωθούν πλήρως για την κατάσταση του χειρογράφου, τις συνθήκες κάτω από τις οποίες βρέθηκε και για το περιεχόμενό του. Θα χρειαστεί, γι' αυτό, να μελετήσεις τα βοηθητικά στοιχεία που ακολουθούν. Διάβασέ τα όλα και διάλεξε εκείνα που θα σε βοηθήσουν να προσδιορίσεις τον άξονα και να στήσεις τον ιστό της ομιλίας σου.

- Κάτω από ποιες συνθήκες βρέθηκε το κείμενο;
- Ποια είναι τα εξωτερικά του γνωρίσματα: διαστάσεις, σχήμα, συστατική του ύλη, τρόπο γραφής κτλ;
- Ποιος είναι ο χαρακτήρας του κειμένου: αφηγηματικός, περιγραφικός, μεικτός, κάτι άλλο;
- Ποιο είναι το περιεχόμενο του κειμένου: νομικό, πολεμικό, ειρηνικό, ιστορικό, κάτι άλλο;
- Αναδιηγήσου το περιεχόμενο του κειμένου σε τρίτο πρόσωπο. Εννοείται ότι, όπου μιλάς /σχολιάζεις εσύ, θα χρησιμοποιήσεις πρώτο πρόσωπο. Το δεύτερο πρόσωπο σε διευκολύνει, όταν απευθύνεσαι σε κείνους για τους οποίους προορίζεις την ομιλία σου.
- Χρησιμοποίησε στην αφήγηση παρελθοντικούς χρόνους.



Να διαβάσεις τις παρακάτω ημερολογιακές σελίδες.

### 29 Ιουλίου 1943, 5 το πρωί

Οι ημέρες περνάνε, τα γεγονότα το 'να πίσω από το τ' άλλο μ' εμποδίζουν να γράψω. Κι όμως πρέπει να ενημερώσω το ημερολόγιό μου.

### 15 Ιανουαρίου 1944

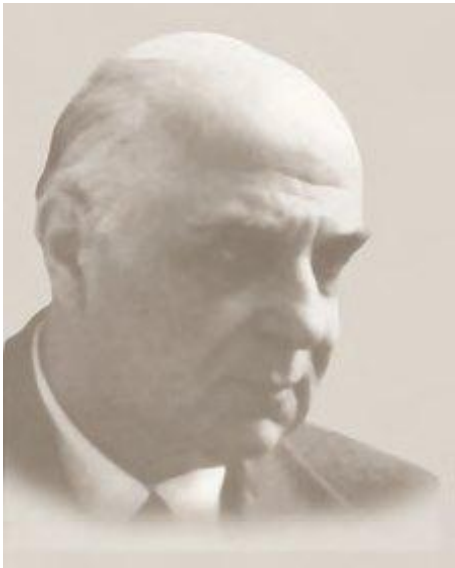
Άλλο δεν αντέχω:

Ένα αυγό 40.000 δραχ. Ένα λεμόνι 3.000 δραχ. Η κυβέρνηση από χτες διπλασίασε το μισθό μας. Αυτό το ποσό ίσα ίσα φτάνει για 4-5 μέρες. Ας σταματούσαν τουλάχιστον οι τιμές ν' ανεβαίνουν... Η καταστροφή του Πειραιά ήταν τρομερή. Από τις 12 Ιανουαρίου караβάνια προσφύγων φτάνουν κάθε μέρα στην Αθήνα. Τα σπίτια, τα σχολεία, οι εκκλησίες επιτάσσονται για να τους στεγάσουν. Έκλαψα χτες βλέποντας τόσους δυστυχισμένους μέσα στο κρύο να ψάχνουν για στέγη. Πολύ φοβάμαι πως και το δικό μας σπίτι θα επιταχθεί.

(Σωκρ. Σαρηβαξεβάνης)



**Σάββατο, 4 Ιουνίου 1949**



[..] Τώρα που αντιγράφω και, μπορώ να προσθέσω, ξαναδιαβάζω για πρώτη φορά, συνέχεια από την αρχή, τις γραμμές αυτές που έγραψα όπως το 'φερναν οι περιστάσεις, σημειώνω ότι δεν πρόκειται για εξομολογήσεις, μήτε για προσπάθεια να υπογραμμίσω τα πιο αξιόλογα. Μπορεί το ημερολόγιο να έχει κάποια συμμετοχή σ' αυτά,

όπως κι ο εαυτός μου συμμετέχει σε ό,τι ζω. Αλλά δεν έχει ούτε καν την έφεση προς την πληρότητα. Είναι, το πολύ, τα ίχνη που αφήνει κανείς καθώς διαβαίνει. “Τα πατήματα στο χιόνι”, για να θυμηθώ τη μουσική εκείνη του Claude - Achille ίχνη από λίγες στιγμές που δεν είναι πάντα οι πιο σημαντικές αλλά οι πιο εύκαιρες· εκείνες που έλαχαν. Έτσι υπάρχουν πολλά και μεγάλα χάσματα...[...].

(Γ. Σεφέρης, Μέρες Ε', α. 136).

**Τετάρτη, 15 Μάρτη 1950**

**Βράδυ**

Πέρασα περιόδους μεγάλης αμφιβολίας για την αξία που θα μπορούσαν να έχουν τα έργα μου. Προχώρησα στη ζωή, πολύ μόνος, χωρίς βοήθεια (αλλά ποιος την έχει;), εκτός από δυο ανθρώπους άσχετους με τα γράμματα, και την επιμονή μου [...].

Τώρα πια – αυτές τις μέρες έκλεισα τα πενήντα – ξέρω τι είμαι. Ξέρω ποιοι μπορεί να με παραδεχτούν και



ποιοι να με αρνηθούν. Μ' ενδιαφέρουν οι πρώτοι, κι από τους δεύτερους οι καλύτεροί μου [...].

Έτσι όπως έβγαλα τη Στροφή, όπως έβγαλα το Μυθιστόρημα, μολονότι οι άλλοι θεωρούσαν τα καμώματά μου παλαβά, κάθισα και καταπιάστηκα, σε τούτο το σταμάτημα της Άγκυρας, το ξεκαθάρισμα αυτών των χαρτιών · μια “μποτίλια στο πέλαγο” ακόμη, ιδιωτική τούτη τη φορά. Μπορεί να βοηθήσει κι αυτή, ποιος ξέρει, άλλους θαλασσινούς σαν εμένα. Κι ένας άλλος λόγος: για να ολοκληρώσω την αποστράτευσή μου.

(Γ. Σεφέρης, Μέρης Ε', σ. 152-153).



## **1** Παρίσι 23 Οκτωβρίου 1993

Επιθυμία μου να γράψω για την αυτοβιογραφία. Γιατί άραγε. Δεν πρόκειται να εξιστορήσω τη ζωή μου. Θέλω απλώς ν' ανιχνεύσω τη φύση (και τη θέση) του αυτοβιογραφικού λόγου, τις δυνατότητες, τα όριά του. Κι ακόμα, να μάθω, να δω, να πω, να σκεφθώ, να καταλάβω. Τι να καταλάβω; Ίσως αυτό ακριβώς (αλλά όχι μόνο); γιατί επιθυμώ να γράψω για την αυτοβιογραφία.

## **2** 25 Οκτώβριοι 1993

Τι είναι η αυτοβιογραφία. Για τη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, είναι απλώς μια λέξη “σημαίνουσα την υπό συγγραφές εξιστόρησιν του ιδίου βίου”. Ανοίγω τα γαλλικά λεξικά Littre, Larousse και Robert. Ο ίδιος ορισμός, εδώ και περισσότερο από έναν αιώνα “Ζωή ενός ατόμου γραμμένη από το ίδιο άτομο” (Larousse

1866). Ακόμα και στον Jean Strarobinski: “Βιογραφία ενός προσώπου γραμμένη από το ίδιο το πρόσωπο”.

Αλλά υπάρχει και η λογική του μακρινότερου δρόμου, παράδειγμα ο γνωστός ορισμός του Philippe Lejeune: “Αναδρομική, σε πεζό λόγο, αφήγηση που κάνει για τον εαυτό του ένα πρόσωπο πραγματικό, προβάλλοντας την ατομική του ζωή και κυρίως την ιστορία της προσωπικότητάς του”.

Κυριαρχία του αυτονόητου; Ή πεμπτουσία του σχολαστικού;

Εννοείται πως, πάντοτε κατά τον Lejeune, τα συγγενικά προς την αυτοβιογραφία είδη (το απομνημόνευμα, η βιογραφία, το προσωπικό μυθιστόρημα, το αυτοβιογραφικό ποίημα, το προσωπικό ημερολόγιο, η αυτόπροσωπογραφία, το δοκίμιο), ανταποκρίνονται εν μέρει μόνο στον παραπάνω ορισμό. Κι έπειτα, από αφηγηματολογική σκοπιά, είναι φανερό πως “για να υπάρχει αυτοβιογραφία (και, γενικότερα, προσωπική λογοτεχνία), πρέπει να υπάρχει ταυτότητα του συγγραφέα, του αφηγητή και του κυρίου προσώπου”.

Να, λοιπόν, η τριπλή συμμαχία του εγώ (του “μισητού εγώ”, όπως θα έλεγε ο Pascal). Το πρώτο πρόσωπο σε όλη τη δόξα του. Όμως, όσο κι αν φαίνεται παράξενο, αυτή η τρίμορφη ταυτότητα, η φαινομενικά αδιάσπαστη, που υποδηλώνει στην ουσία τρεις μεταμορφώσεις του ίδιου προσώπου, δεν παραπέμπει τελικά στο αντίθετό της, υπογραμμίζοντας έμμεσα την έννοια της ετερότητας.

### **3 27 Αυγούστου 1993**

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ πως ο όρος αυτοβιογραφία καλύπτει την κύρια μορφή του αυτογραφικού λόγου, δηλαδή κάθε κείμενο που (αδιάφορο πώς

τιτλοφορείται) τείνει σε μια συνολική ανασύνθεση της ζωής του αυτοβιογράφου. Κύρια μορφή: Αν, βέβαια, θεωρήσουμε ως δευτερεύουσες τις μορφές που παρέχουν μια μερική ή αποσπασματική μόνο εικόνα (προσωπικό ημερολόγιο, απομνημόνευμα κτλ.).

Όμως αυτή η συνολική ανασύνθεση σε τι βαθμό πραγματοποιείται; Είναι γεγονός ότι, για τον α ή β λόγο, πολλές αυτοβιογραφίες, ίσως οι περισσότερες (του Cellinim, του Goethe, του Renan, του Παλαμά, της Δέλτα, του Sartre κ.ά.), μένουν ανολοκλήρωτες. “Κανείς δεν προφταίνει”, λέει ο Μανόλης Αναγνωστάκης. Αλλά είναι τόσο απλό; Στην ουσία, αυτό το ταξίδι επιστροφής με τους προνομιακούς σταθμούς (κυρίως την παιδική και τη νεανική ηλικία) παράγει ένα κείμενο ανάπηρο εκ γενετής: γεμάτο κενά, ρωγμές, παραλείψεις, αποσιωπήσεις.

Αλλού το ανολοκλήρωτο συνδέεται με το τυχαίο. Εδώ είναι στοιχείο δομικό. Μια αρχή τελειώνει. Ένα τέλος που αρχίζει.



## **7** 6 Νοεμβρίου 1993

Εν αρχή ην το ημερολόγιο. Στο τέλος η αυτοβιογραφία μου είναι αδύνατο να μη συνδέσω το ημερολόγιο με την εφηβία (καλημέρα, νεότητα) και την αυτοβιογραφία με την ώριμη ζωή (αντίο, νεότητα).

Αρχίζουμε και τελειώνουμε τη ζωή με τη γραφή. Στη μέση υπάρχει πάλι η γραφή – ή άλλη γραφή.

## 18 30 Νοεμβρίου 1993



Ο Rembrandt ζωγράφισε δεκάδες αυτοπροσωπογραφίες του, σε διαφορετικές ηλικίες. Ο αυτοβιογράφος δεν μπορεί να κάνει το ίδιο. Αυτός ζωγραφίζει χωρίς μοντέλο. Δεν έχει πρόσωπο σταθερό. Ούτε σταθερή ηλικία. Η αυτοβιογραφία είναι σαν την ανθρώπινη ζωή: μία και μοναδική.

Όσο για την ομοιότητα, τι σημασία θα είχε στην περίπτωση μας; Ποιος μοιάζει με ποιον. Ζήτημα αποχρώσεων, ίσως και απλής ρητορικής, όπως λ.χ. όταν βεβαιώνουμε “ούτε μόνο αναπαράσταση ούτε μόνο κατασκευή”, θέλοντας να πούμε εν τέλει “και αναπαράσταση αλλά και κατασκευή”.

(Παν. Μουλλάς,  
Από το «Ημερολόγιο της αυτοβιογραφίας»,  
Θέμα και παραλλαγές)

Με βάση τις ημερολογιακές σελίδες που διαβάσατε, να συζητήσετε σχετικά με τα συστατικά στοιχεία (μορφή και περιεχόμενο) του ημερολογίου:

- Αναφέρεται το ημερολόγιο μόνο σε προσωπικά γεγονότα και ατομικά προβλήματα ή και σε γενικότερα προβλήματα της εποχής στην οποία γράφεται;
- Ποια είναι, λοιπόν, τα κύρια γνωρίσματα του ημερολογίου ως προς το περιεχόμενο;
- Ποια είναι τα εξωτερικά στοιχεία που μας βοηθούν να αναγνωρίσουμε ένα ημερολόγιο με την πρώτη ματιά;

- Σε ποιον μπορεί να απευθύνεται αυτός που γράφει το ημερολόγιο, για ποιο σκοπό, και πώς καθορίζει το ύφος του;
- Για ποιους λόγους μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη ένα ημερολόγιο;
- Ποια κοινά σημεία και ποιες διαφορές παρουσιάζουν γενικά τα ημερολόγια από τα απομνημονεύματα και ειδικά από την άποψη του χρόνου (χρόνος του πομπού, του δέκτη, των γεγονότων). Βλ. και Έκφραση-Έκθεση, τ. Α΄, **Αφήγηση-αφηγηματικός χρόνος**.

Κράτησε μερικές σελίδες ημερολογίου με κάποιο συγκεκριμένο σκοπό που θα καθορίσει, βέβαια, το ύφος και την επιλογή του λεξιλογίου σου.

Αν το ημερολόγιο που έγραψες ήταν εντελώς προσωπικό, προσπάθησε στη συνέχεια να το γράψεις έτσι, ώστε να μπορεί να απευθύνεται και σε άλλους.

### **Σημείωση**

Το ημερολόγιο ως μυθιστορηματικό είδος, “Ημερολογιακό μυθιστόρημα”, που καλλιέργησαν κυρίως ευρωπαίοι συγγραφείς (π.χ. Αντρέ Ζιντ), θα το συναντήσουμε και στην Ελλάδα, λιγότερο ή περισσότερο προωθημένο, στις “Έξι και μια νύχτες στην Ακρόπολη” του Γ. Σεφέρη, στα “Τετράδια του Παύλου Φωτεινού” και στην “Εσωτερική συμφωνία” του Στέλιου Ξεφλούδα, στην “Αργώ” και στο “Δαιμόνιο” του Γ. Θεοτοκά.

### α) Συστατική επιστολή και βιογραφικό σημείωμα



Με τη συστατική επιστολή ο συντάκτης βεβαιώνει ότι ένα πρόσωπο διαθέτει ή δε διαθέτει τα απαραίτητα προσόντα για το σκοπό που επιδιώκει, π.χ. για την κατάληψη μιας θέσης, για μια υποτροφία κτλ. Η συστατική επιστολή λοιπόν αναφέρει ορισμένα γεγονότα-στοιχεία από τη ζωή ενός προσώπου και περιέχει ένα σύντομο χαρακτηρισμό· από αυτή την άποψη μπορούμε να πούμε ότι συνδέεται με το βιογραφικό σημείωμα που εξετάσαμε προηγουμένως. Ποια είναι κατά τη γνώμη σου η διαφορά ανάμεσα στο βιογραφικό σημείωμα και στη συστατική επιστολή;

### β) Χαρακτηρισμός της συστατικής επιστολής

Να διαβάσεις προσεκτικά τις συστατικές επιστολές που ακολουθούν και να τις χαρακτηρίσεις (θετική, μάλλον ουδέτερη, αρνητική, πολύ θερμή, συγκρατημένη, ψυχρή), αφού υπογραμμίσεις τις λέξεις ή τις φράσεις που υποδηλώνουν σε κάθε περίπτωση τη θέση του συντάκτη.

#### I. Αγαπητέ κ. συνάδελφε,

Η κ. Μ. Κ. παρακολούθησε τα μαθήματά μου κατά τη διάρκεια του πανεπιστημιακού έτους 1998-99 και συνεργάστηκε μαζί μου για την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας με τίτλο...

Η επίδοσή της στις εξετάσεις των μαθημάτων μου και οι συζητήσεις μαζί της, πάνω σε θέματα της εργασίας της, μου επιτρέπουν να συμπεράνω ότι:

γνωρίζει σε βάθος το αντικείμενο της ειδικότητάς της· εργάζεται σκληρά και μεθοδικά· παρακολουθεί τις εξελίξεις στον τομέα της· είναι πολύ συνεργάσιμη· έχει λαμπρό ήθος και ευχάριστο χαρακτήρα. Την κατατάσσω ανεπιφύλακτα στους καλύτερους φοιτητές μου των τελευταίων χρόνων.

Πιστεύω ότι, εφόσον της δοθεί η ευκαιρία να παρακολουθήσει τα μεταπτυχιακά σας μαθήματα, θα εξελιχθεί σε άριστη ερευνήτρια· γι' αυτό και συνιστώ θερμά την εγγραφή της για μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο σας.

Θεσσαλονίκη, 8/10/2000

Με εκτίμηση



---

**II. Αγαπητέ κ. συνάδελφε,**

Ο κ. Ν.Π. υπήρξε φοιτητής μου κατά το πανεπιστημιακό έτος 1997-98. Η επίδοσή του στις εξετάσεις του μαθήματος ήταν καλή. Δείχνει διάθεση για μάθηση και προσπαθεί να ανταποκριθεί με επιτυχία στις φοιτητικές του υποχρεώσεις.

Νομίζω ότι, αν δεχτείτε την εγγραφή του στο μεταπτυχιακό σας τμήμα, θα ενθαρρύνετε τη διάθεσή του αυτή.

Με εκτίμηση

Αθήνα, 15/12/1999



### III. Κύριοι,

Ο κ. Π.Μ. έχει εργαστεί στην εταιρεία μας οκτώ μήνες. Οι εντυπώσεις που μας δημιούργησε δεν είναι ικανοποιητικές.

Διαπιστώσαμε ότι είναι μάλλον οκνηρός και δεν ενδιαφέρεται πραγματικά για τη δουλειά. Καθυστερεί συστηματικά να έρθει στην εργασία του, είναι ασυνεπής, απρόθυμος να κάνει οποιαδήποτε προσπάθεια, και δείχνει έλλειψη πρωτοβουλίας. Επίσης δεν είναι συνεργάσιμος και, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι ισχυρογνώμων.

Λυπούμαστε που δεν μπορούμε να τον συστήσουμε για μια θέση στην εταιρεία σας.

Θεσσαλονίκη, 3/11/2000

Με εκτίμηση



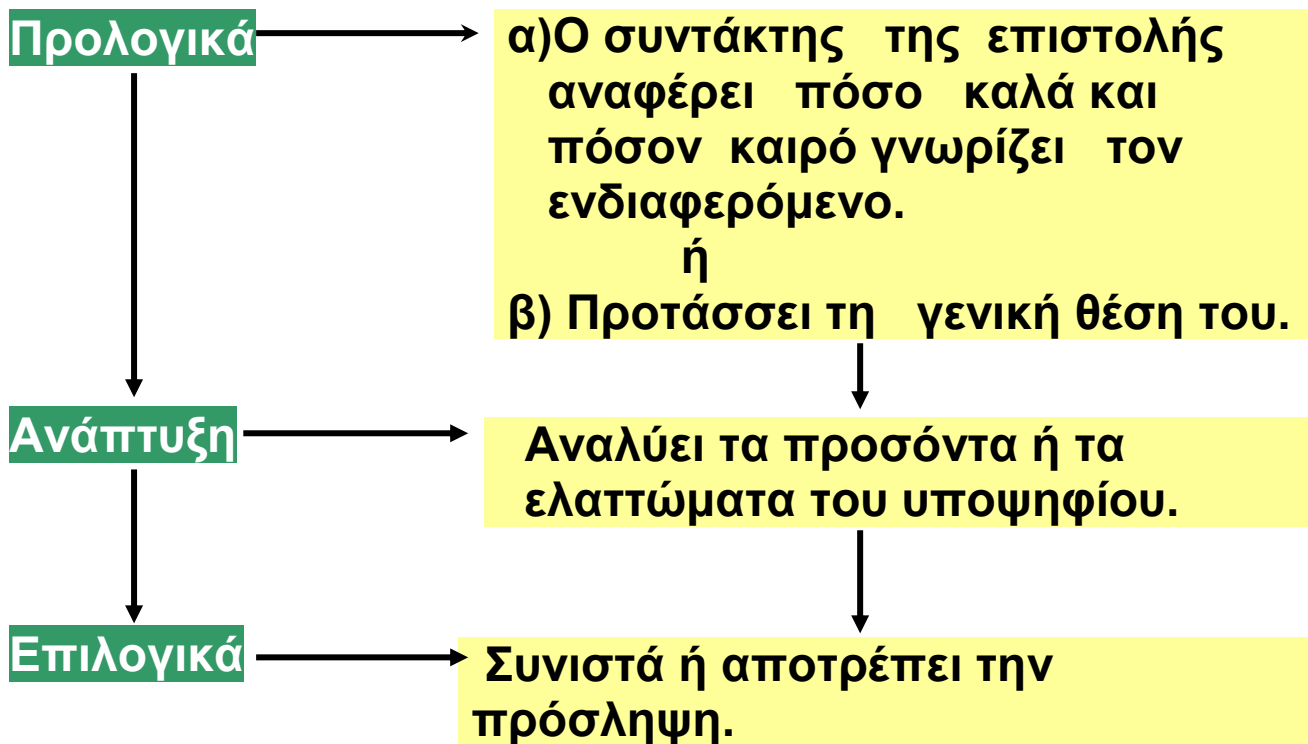
Όπως παρατηρείς, το ύφος των συστατικών επιστολών είναι συνήθως επίσημο και τυπικό, ανεξάρτητα από τη θέση, αρνητική/θετική κτλ., του συντάκτη.

Ποιοι λόγοι νομίζεις ότι επιβάλλουν ένα τέτοιο ύφος;





## Συνήθης σχηματική παράσταση μιας συστατικής επιστολής.



Ακολουθώντας την παραπάνω σχηματική παράσταση να γράψεις μία συστατική επιστολή στην οποία να φαίνεται καθαρά η θέση σου (θετική, αρνητική, ουδέτερη) απέναντι στον υποψήφιο.

## Λεξιλόγιο Συστατικής επιστολής

Το λεξιλόγιο της διπλανής στήλης περιλαμβάνει λέξεις και φράσεις θετικές και αρνητικές για ένα συνιστώμενο πρόσωπο. Να υπογραμμίσεις όσες έχουν αρνητική φόρτιση.

συνιστώ, προτείνω, συστήνω θερμά/ανεπιφύλακτα, βασίζομαι απόλυτα, βεβαιώνω υπεύθυνα, έχω την πεποίθηση, δεν έχω κανέναν ενδοιασμό, διατηρώ αμφιβολίες, έχω επιφυλάξεις,

είναι οργανωτικός, αξιόπιστος, τολμηρός, εφευρετικός, ψύχραιμος, ευαίσθητος, παρατηρητικός, φερέγγυος, ευκίνητος, ιδιόρρυθμος, συνεργάσιμος, ανταγωνιστικός, δηκτικός, συνεπής, πρόθυμος, ακριβής, δύστροπος, τακτικός, προσεκτικός, σεμνός, ισχυρογνώμων, μετριοπαθής, αδιάλλακτος, καινοτόμος, συντηρητικός, υπεύθυνος, ευσυνείδητος, αδιάβλητος, εκκεντρικός, ακούραστος, δαιμόνιος, διορατικός, σαφής, εύστροφος, εξωστρεφής, ειλικρινής, αντικοινωνικός, πνευματώδης, επιπόλαιος, οξυδερκής, εύγλωττος, αφελής, τετραπέρατος, τίμιος, σβέλτος, ευγενικός, εξυπηρετικός, αποφασιστικός, δημιουργικός, αποδοτικός, φυγόπονος, αναξιοπρεπής, τυπικός, επιδέξιος, ανθρωπιστής, διεισδυτικός, έμπιστος, αδέξιος, συγκροτημένος, ρηξικέλευθος, ιδιοτελής.

Να συμπληρώσεις τα κενά των συστατικών επιστολών που ακολουθούν, επιλέγοντας τις κατάλληλες λέξεις/φράσεις από το προηγούμενο λεξιλόγιο.

α. Κύριοι,

Μπορώ να σας \_\_\_\_\_ ότι ο κ. Α. Δ., ο οποίος εργάστηκε στην επιχείρησή μας ως υπάλληλος επί μια πενταετία, υπήρξε δραστήριος, \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_ και \_\_\_\_\_.

Έχω την \_\_\_\_\_ ότι μπορείτε να \_\_\_\_\_ στις ικανότητές του και σας \_\_\_\_\_ να τον προσλάβετε στην εταιρεία σας.

β. Φίλε κ. Διευθυντά,

Η επιστολή μου αυτή είναι εμπιστευτική και αφορά τον παλαιό λογιστή μας κ. Γεωργιάδη για τον οποίο, με το έγγραφό σας αριθμ. 15/6.12.2000, μου ζητούσατε πληροφορίες, προκειμένου να τον προσλάβετε στην Εταιρεία σας.

Η άποψή μου, λοιπόν, για τον κ. Γεωργιάδη είναι η ακόλουθη: Είναι αλήθεια πως στην αρχή \_\_\_\_\_ κάποιες \_\_\_\_\_ σχετικές με το χαρακτήρα του.

Έδινε την εντύπωση \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_ και \_\_\_\_\_ ανθρώπου, επειδή απέφευγε τις πολλές συναναστροφές με τους συναδέλφους του και τις επαφές με τους πελάτες. Με τον καιρό όμως παρατήρησα πως τον διέκριναν σπάνιες αρετές.

Ήταν \_\_\_\_\_ στις υποχρεώσεις του, \_\_\_\_\_ στην ώρα του, \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_, \_\_\_\_\_ στην εργασία του και \_\_\_\_\_ προς τους προϊστάμενους του.

Για όλους αυτούς τους λόγους αναθεώρησα την αρχική μου γνώμη και τώρα πια δεν \_\_\_\_\_ καμιά \_\_\_\_\_ να σας \_\_\_\_\_ να τον προσλάβετε στην εταιρεία σας. Μπορείτε να \_\_\_\_\_

Στον καθημερινό μας λόγο χαρακτηρίζουμε συχνά ένα άτομο με μια παροιμιακή φράση. Με ποια επίθετα θα αποδίδετε τις παρακάτω παροιμιακές φράσεις, αν τις χρησιμοποιούσατε σε συστατικές επιστολές που απαιτούν επίσημο ύφος;

1. το 'να του βρωμά και τ' άλλο του μυρίζει
2. το γουδί το γουδοχέρι και τον κόπανο στο χέρι
3. στην αναβροχιά καλό και το χαλάζι
4. σκυλί μονάχο
5. πέσε πίτα να σε φάω



Να επιλέξεις τρία επίθετα από το λεξιλόγιο της συστατικής επιστολής (σ.56/114) και να αποδώσεις σε λίγες φράσεις ή σε μία-δύο παραγράφους τα κυριότερα γνωρίσματα του χαρακτήρα που περιγράφουν.

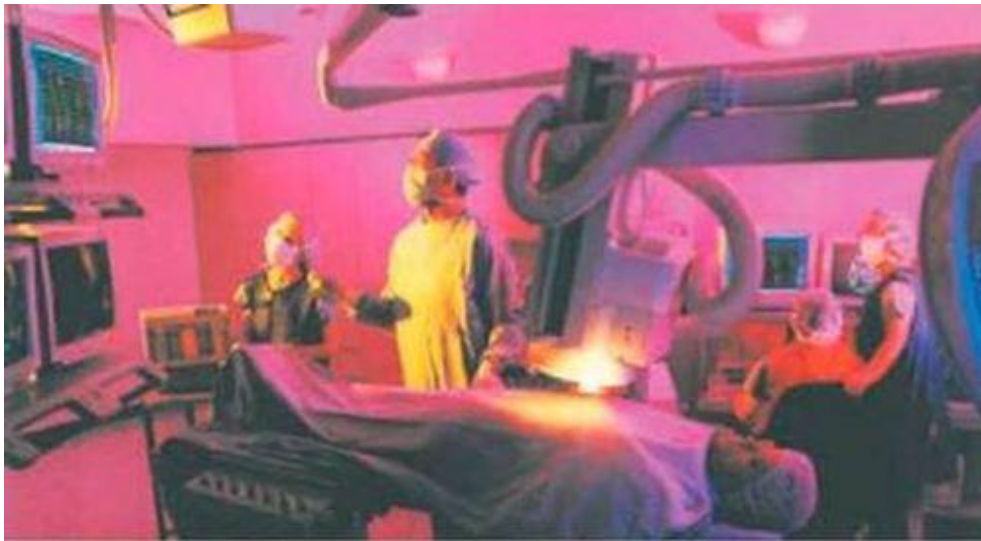
π.χ. αδιάλλακτος: Δεν αλλάζει εύκολα γνώμη. Επιμένει στις απόψεις του. Θεωρεί ότι έχει πάντα δίκαιο. Είναι ισχυρογνώμων.

Μερικά επίθετα του προηγούμενου λεξιλογίου (σ.56/114) ταιριάζουν σε ένα ή περισσότερα επαγγέλματα. Σχημάτισε με τα επίθετα αυτά φράσεις για να δείξεις τη σχέση τους με τα επαγγέλματα.

Παράδειγμα:

Ο ηλεκτρολόγος πρέπει να είναι ιδιαίτερα ακριβής, επιδέξιος και προσεκτικός κατά την εργασία του, γιατί ένα λάθος του μπορεί να στοιχίσει μια ανθρώπινη ζωή.

Ιδιαίτερα προσεκτικός, ακριβής και επιδέξιος κατά την εργασία του πρέπει να είναι και ο χειρουργός, γιατί από τα χέρια του κρέμονται ανθρώπινες ζωές.



Να υποθέσεις ότι είσαι εργοδότης και γράφεις μια συστατική επιστολή· αφορά κάποιον, ο οποίος ενδιαφέρεται για μία από τις προσφερόμενες θέσεις στις αγγελίες που είδαμε προηγουμένως (σ.17-21/93-94).

Στην επιστολή θα επισημαίνονται τα προσόντα και οι αρετές του υποψηφίου για τη θέση. Θεώρησε ότι ο παραλήπτης της επιστολής είναι άγνωστος σε σένα. Να αξιοποιήσεις το λεξιλόγιο της συστατικής επιστολής.

Να γράψεις τώρα ένα γράμμα σ' ένα φίλο σου, στο οποίο θα του συστήνεις το ίδιο πρόσωπο για την ίδια θέση.

### **Συνέντευξη για πρόσληψη**

---



Για να αξιολογήσει ο πιθανός εργοδότης κάποιον υποψήφιο για εργασία, τον καλεί συνήθως σε συνέντευξη με σκοπό να γνωρίσει τα προσόντα, τις ικανότητες, το χαρακτήρα του.

## Συνηθισμένες ερωτήσεις σε μια συνέντευξη

"Μιλήστε μου για τον εαυτό σας"

"Ποια είναι τα προτερήματα και ποια τα ελαττώματά σας;"

"Τι γνωρίζετε για την εταιρεία μας;"

"Ποια είναι για σας η μεγαλύτερη επαγγελματική πρόκληση;"

"Ποιο είναι το ιδανικό επαγγελματικό περιβάλλον για σας;"

"Γιατί αφήσατε την προηγούμενη εργασία σας;"

"Τι σας παρακίνησε για να ζητήσετε αυτή τη θέση;"

"Ποιοι είναι οι βραχυπρόθεσμοι και ποιοι οι μακροπρόθεσμοι στόχοι σας;"

"Με ποιους τρόπους νομίζετε ότι μπορείτε να συνεισφέρετε στην επιχείρηση από τη θέση αυτή;"

"Ποιες είναι οι εξωακαδημαϊκές σας δραστηριότητες και τι έχετε μάθει από αυτές;"

"Γιατί να επιλέξουμε εσάς για τη θέση αυτή και όχι κάποιον άλλο;"

"Τι σας ενδιαφέρει περισσότερο και τι λιγότερο στη θέση που σας προσφέρουμε;"

"Με τι μισθό θα ήσασταν ευχαριστημένος;"

"Αν σας προσφέρουν μια καλύτερη θέση, ενόσω εργάζεστε στην εταιρεία μας, τι θα κάνετε;"

"Ποια είναι τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίσατε στις προηγούμενες / δουλειές σας; Πώς τα λύσατε;"

"Αν ξεκινούσατε τη σταδιοδρομία σας, τις σπουδές σας από την αρχή τι αλλαγές θα κάνατε;"

"Τι γνωρίζετε για τη θέση αυτή;"

"Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο από τις προηγούμενες ενασχολήσεις/δουλειές σας;"

"Είσαστε διατεθειμένος να κάνετε επαγγελματικά ταξίδια; Πώς αυτό θα επηρεάσει τη δουλειά σας;"

■ "Κατά πόσο πιστεύετε ότι οι σπουδές σας σας έχουν προετοιμάσει για μια σταδιοδρομία;"

## **Ικανότητες που συνήθως εκτιμώνται σε μια συνέντευξη επιλογής**

- Καθαρή έκφραση, πειστικότητα.
- Επιμονή, κίνητρα, ενεργητικότητα.
- Λήψη πρωτοβουλιών, δημιουργικότητα.
- Οργανωτικές ικανότητες.
- Ικανότητες για εργασία σε ομάδα.
- Χειρισμός δύσκολων ή/και απρόσμενων καταστάσεων.

## **Τι μπορεί να αξιολογηθεί αρνητικά από το συνεντευκτή**

- Αργοπορία στο ραντεβού.
- Αφρόντιστη ή φτωχή εμφάνιση.
- Χαλαρή και αδιάφορη χειραψία.
- Δυσκολία του ενδιαφερομένου να εκφράσει τις σκέψεις και τους στόχους σταδιοδρομίας του.
- Έλλειψη ενδιαφέροντος και ενθουσιασμού από μέρος του.
- Εμφανείς ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα του ενδιαφερομένου, όπως νευρικότητα, επιθετικότητα, προσποίηση, αποφυγή κριτικής κτλ.
- Αποδοκιμασία των προηγούμενων εργοδοτών ή συναδέλφων του.

- Έλλειψη προσοχής προς τους ανθρώπους με τους οποίους συζητά (π.χ. δεν τους κοιτά στα μάτια).\*

\* Τα στοιχεία αντλήθηκαν από το σχετικό φυλλάδιο του Γραφείου Διασύνδεσης του Α.Π.Θ.

---

### Δραματοποίηση

Διαλέξτε τη μια από τις δυο ασκήσεις που ακολουθούν και παρουσιάστε την στην τάξη αυτοσχεδιάζοντας.

**1** Δύο μαθητές υποδύονται τους ρόλους ενός εργοδότη που προσφέρει εργασία και ενός υποψηφίου για τη θέση. Ο εργοδότης θέλει να μάθει για ποιους λόγους ο υποψήφιος επιθυμεί να καταλάβει τη συγκεκριμένη θέση και ποια είναι τα προσόντα του.

**2** Ο διευθυντής μιας μεγάλης εταιρείας φαρμάκων έχει πάρει μια ιδιαίτερα επαινετική συστατική επιστολή για κάποιον ερευνητή επιστήμονα και τον περιμένει να έρθει, για να αναλάβει υπηρεσία. Εμφανίζεται όμως ένας φοιτητής της Ιατρικής που φιλοδοξεί να προσληφθεί ως ιατρικός επισκέπτης στην εταιρεία. Δημιουργείται έτσι σύγχυση σχετικά με την ταυτότητα των δύο υποψηφίων.

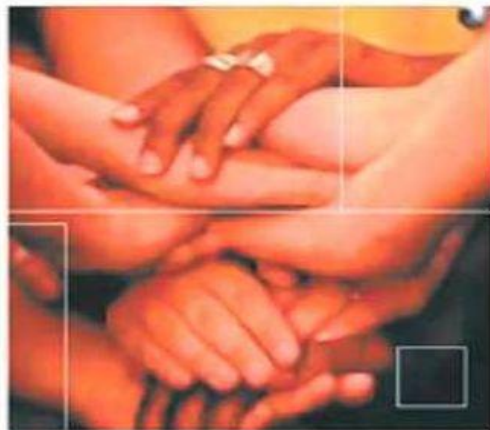




## Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση

(σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, το φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό)

Είδαμε ότι πολύ συχνά σε διάφορες περιστάσεις της καθημερινής ζωής είναι ανάγκη να περιγράψουμε τα εξωτερικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου ή να παρουσιάσουμε κάποια στοιχεία του χαρακτήρα του (βλ. και Έκφραση-Έκθεση, τ.Α΄, Περιγραφή). Ο χαρακτηρισμός αυτός βέβαια γίνεται πάντα μέσα από μια ορισμένη οπτική γωνία και περιέχει ανάλογα σχόλια για το άτομο στο οποίο αναφέρεται. Έτσι, μερικές φορές, ένας χαρακτηρισμός μπορεί να είναι επιπόλαιος ή να γίνεται με προκατάληψη.



**Δοκίμασε να χαρακτηρίσεις**

α) ένα γνωστό σου πρόσωπο, στηρίζοντας τις παρατηρήσεις σου σε συγκεκριμένα γεγονότα της ζωής του που αποκαλύπτουν το χαρακτήρα του. (Να υποθέσεις ότι ο χαρακτηρισμός αυτός γίνεται σ' ένα φιλικό γράμμα).

β) ένα επώνυμο πρόσωπο που τα ημερολόγια ή τα απομνημονεύματά του σου προκάλεσαν ζωηρό ενδιαφέρον. (Στην περίπτωση αυτή να υποθέσεις ότι ο χαρακτηρισμός σου πρόκειται να δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σου).

Πολλές φορές ένας επιπόλαιος χαρακτηρισμός δημιουργεί λανθασμένες εντυπώσεις για ένα άτομο και μπορεί να έχει καθοριστική σημασία για τη ζωή του. Είναι δυνατόν π.χ. να λειτουργήσει σαν “ταμπέλα” και να επηρεάσει τη συμπεριφορά των άλλων απέναντι του, και κυρίως τη συμπεριφορά του ίδιου του χαρακτηριζόμενου. Διάβασε, για παράδειγμα, το κείμενο του Γ. Ιωάννου και συζήτησε τις επιπτώσεις που έχουν τα παρατσούκλια σε ιδιαίτερα ευαίσθητα άτομα.



### Τα παρατσούκλια

**Σ**υνάντησα προχτές στο δρόμο έναν παλιό συμμαθητή μου, φαλακρό πια και σχεδόν γερασμένο, που μου έκανε φριχτά παράπονα, ότι δήθεν τον βλέπω στο δρόμο και δεν τον χαιρετάω. Τον άκουσα για αρκετή

ώρα σιωπηλός και μετά βιάστηκα ν' αναγνωρίσω την ενοχή μου για να τον ξεφορτωθώ μια ώρα αρχύτερα. Σαν χωρίσαμε, άθελά μου πήρα ν' ανασκαλεύω τα περασμένα. Το αίμα μου φούντωσε. Αυτό το τέρας που είχε το θράσος να μου κάνει και παράπονα, ήταν ένας απ' τους μεγαλύτερους διώκτες και βασανιστές μου, όταν ήμασταν μαζί στο σχολείο. Κυρίως αυτός διαλάλούσε τα απειράριθμα παρατσούκλια μου, παριστάνοντας μάλιστα, όσο μπορούσε πιο γελοία, και τον τρόπο που μιλούσα. Η αλήθεια είναι ότι νέα παρατσούκλια δεν μου έβγαζε γιατί δεν ήταν σε θέση, έδειχνε όμως ιδιαίτερο ζήλο για τη διάδοση των ήδη γνωστών. Αυτός επίσης ο ουραγκοτάγκος ήταν που μετάφερνε τα παρατσούκλια του σχολείου στη γειτονιά μου και το αντίστροφο, κι αυτός πάλι με την παρέα του μου τα φώναζαν ακόμα και μέσα στο δρόμο, όταν πήγαινα βόλτα με τους γονείς μου. Νομίζει το χαϊβάνι πως δεν τα θυμάμαι πια ή ότι έχω ψυχή επιπόλαια σαν τη δικιά του. Ξεχνάει όμως ή συγχωρεί ποτέ ένας άνθρωπος με σώες τις φρένες τα βασανιστήρια που του κάνανε; Πώς λοιπόν να ξεχάσω κι εγώ αυτά που τράβηξα απ' την πρώτη ακόμα τάξη του δημοτικού σχολείου;

Πρώτα πρώτα το άλλο, το παλιό μου επίθετο, ήταν ένα αστείο παρατσούκλι. Και δεν ήταν ανάγκη να το πουν οι άλλοι, έπρεπε κάθε τόσο να το δηλώνω μοναχός μου. Μικρόν ορισμένοι με ξεμονάχιαζαν και μ' έβαζαν να το επαναλαμβάνω κάνοντας πως δεν το καλάκουσαν. Πεθαίνανε κάθε φορά στα γέλια. Στο σχολείο πάλι, όσο ανέβαινα τις τάξεις, το πράγμα καταντούσε μαρτύριο. Μόλις άρχιζαν να φωνάζουν κατάλογο, σφίγγονταν η καρδιά μου, ίδρωναν τα χέρια μου και μ' έπιανε τρεμούλα. Στο μεταξύ ο καθηγητής είχε φωνάξει δυο τρεις φορές το επίθετό μου, ώσπου ν' ακούσει το άψυχο παρών που έβγαζα, μέσα σε μια τάξη σκασμένη κιόλας στα γέλια. Κάποτε ένας απαίσιος καθηγητής της

μουσικής, μεγάλος σπάρος, διέκοψε τον κατάλογο, με πρόσταξε να σηκωθώ, και μου έκανε στριμμένα: “Γιατί δε φωνάζεις δυνατά ρε μπούφε;” Αυτό ήθελαν κι οι άλλοι, τους πετούσε νέα τροφή. Για μεγάλο διάστημα, εκτός από πολλά άλλα, ήμουν και ο “μπούφος” της τάξεως. Οι κακοηθέστεροι προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να το κάνουν γνωστό σ' ολόκληρο το γυμνάσιο. Επεδίωκαν μάλιστα να διηγούνται το περιστατικό, ενώ βρισκόμουν κάπως κοντά στην παρέα τους για να τ'ακούω κι εγώ και να σκάω [...].

Όταν όμως παίχτηκε κάποτε στο θέατρο μια οπερέτα με τίτλο “Οικογένεια Βατραχιάν” και γέμισαν οι τοίχοι αφίσες, ολόκληρο το σόι μου έπεσε άρρωστο. Κανένας τους δεν ήθελε να βγει στο δρόμο. Εγώ σχεδόν το χάρηκα γιατί επιτέλους τους έβλεπα κι αυτούς να υποφέρουν από τ' όνομά μας. Ευτυχώς όμως που έτυχε να είναι καλοκαίρι γιατί αλλιώς εγώ κυρίως επρόκειτο να τραβήξω τα μαρτύρια των εβραίων στο σχολείο. Και τώρα καμιά φορά ακούω στο ραδιόφωνο την οπερέτα αυτή, που είναι πράγματι πολύ αστεία. Καρφί όμως δε μου καίγεται. Ακόμα κι επίτηδες να μας το κάνουν, διόλου δε μ' ενδιαφέρει. Μακάρι να μπορούσαν να την παίζουν μέρα νύχτα για να ευφραίνομαι.

Το ευτύχημα ήταν πως το γυμνάσιο βρίσκονταν σε άλλη περιφέρεια απ' το δημοτικό που είχα βγάλει κι έτσι στα παρατσούκλια του γυμνασίου δεν προστέθηκαν κι εκείνα του δημοτικού. Γιατί εκεί πια ήταν που μου είχαν ζεματίσει την ψυχή. Η δασκάλα μας, μια ανεκδιήγητη γκεργκέφω, μόλις με είδε ζαρωμένον στο θρανίο παρατήρησε: “εσύ παιδί μου, κάνεις σαν σκαντζόχοιρος”. Όλα τα παιδιά γέλασαν κι απ' το πρώτο κιόλας διάλειμμα άρχισαν να μου το φωνάζουν. Η δασκάλα κατευχαριστημένη το επανέλαβε και τη δεύτερη ώρα. Στην αρχή όλοι μου φώναζαν το παρατσούκλι κοροϊδευτικά. Κατόπι, αντί να το ξεχάσουν, το συνήθι-

σαν, και το 'λεγαν χωρίς ιδιαίτερη κακία, σαν ένα οποιοδήποτε όνομα. Εγώ όμως αδύνατο να το συνηθίσω, κάθε μέρα με πλήγωνε πιο βαθιά. Ιδίως, όταν παίζαμε ποδόσφαιρο κι ήθελαν να τους δώσω πάσσα τότε το “Σκαντζόχοιρε, Σκαντζόχοιρε” αντηχούσε σ' όλους τους τόνους.

Άρχισα να μην παίζω με κανέναν. Έπαιζα μόνος μου στην αυλή μας διάφορα δικά μου παιχνίδια. Έβρισκα δυο φωλιές μερμήγκια, διαφορετικά σε χρώμα και μέγεθος. Επειδή ήμουν πολύ ξανθός, ήθελα η μια φωλιά να 'χει ξανθά μερμήγκια. Η άλλη είχε μελαχρινά και μεγάλα ευκίνητα πόδια. Δεν ήταν δύσκολο να βρεθούν. Έπαιρνα τότε ένα απ' τα ξανθά που ήταν πιο αδύναμα, και το 'ριχνα μέσα στην τρύπα της φωλιάς, εκεί όπου έβραζαν τα μαύρα μερμήγκια. Αυτά έζωναν αμέσως το ξανθό, το δάγκωναν από παντού, το τραβολογούσαν, και τελικά, μέσα σ' ένα συνωστισμό, το 'σερναν μισοπεθαμένο στη φωλιά τους. “Πάει ο σκαντζόχοιρος”, έλεγα πικραμένος [...].

Rolling Stones,  
οι “γερόλυκοι”  
της rock.



Τα βράδια, συνήθως την ώρα που τρώγαμε, περνούσαν παρέες παρέες τα παιδιά κάτω απ' το σπίτι και ούρλιαζαν στα σκοτεινά τα διάφορα παρατσούκλια μου. Μέχρι τραγούδια μου είχαν βγάλει. Μόνο εγώ τα άκουγα, οι δικοί μου χαμπάρι δεν είχαν. Μ' έπιανε τότε σφίξιμο

στο στομάχι, χλώμιαζα κι αφήνοντας το φαγητό στη μέση έτρεχα να κοιμηθώ ή μάλλον να κρυφτώ κάτω απ' τα στρωσίδια [...].

Έρθε όμως μέρα, που το κακό στο σχολείο παράγι-νε. Δίπλα μου στο θρανίο καθόταν ένα παιδί, που του είχα ιδιαίτερη αδυναμία. Δε θυμάμαι πια τ' όνομά του· θυμάμαι όμως που φορούσε ναυτικά, παιδικά ρούχα της μόδας τότε. Ένα πρωί στο διάλειμμα η δασκάλα με κάλεσε στο γραφείο. Μέσα περίμενε μια άγνωστή μου κλαμένη γυναίκα, που μόλις μπήκα μ' αγκάλιασε και με φιλούσε. Κατόπι μου εξήγησε, πως ο φίλος μου, λίγο προτού ξεψυχήσει, παραμιλούσε κι έλεγε συνεχώς τ' όνομά μου. Πάλι καλά που δεν έλεγε κι αυτός το παρατσούκλι μου –όλα να τα περιμένεις.

Στα σαράντα του, η φρικαλέα εκείνη δασκάλα φρόντισε να διορθώσει κάπως τα πράγματα. Είχαν στείλει στο σχολείο φακελάκια με κόλυβα και γλυκά παξιμάδια. Η κυρία μας, αφού φόρεσε τελετουργικά κάτι μαύρα μανικέτια απ' τον καρπό ως τον αγκώνα για να μη λερωθεί, είπε μελιστάλαχτα: “Ο σκαντζόχοιρος θα πάρει από δύο γιατί ήταν φίλος του”. Το χτύπημα ήταν αβάσταχτο. Σηκώθηκα κι έφυγα κλαίγοντας πικρά. Έπεσα στο σπίτι με πυρετό. Δεν ήθελα να ξαναπάω σχολείο ούτε να βγω έξω. Μάταια προσπαθούσαν να με πείσουν ότι παραπονέθηκαν στη δασκάλα, που φυσικά όχι μόνο τ' αρνήθηκε όλα, μα δήλωσε πως μ' αγαπούσε ιδιαίτερα.

Τις επόμενες μέρες δεν μ' έστειλαν σχολείο. Η μάνα μου κάθε πρωί μου φορούσε τα καλά μου, μου 'βαζε ένα καπέλο, και μ' έστελνε στο γειτονικό Σείχ-Σου [...].

Αυτό σαν να με γιάτρεψε κάπως. Την άλλη χρονιά, με γράψανε σ' άλλο σχολείο.

Τώρα πια ούτε οι πιο κακόγλωσσοι και φαρμακεροί φίλοι και συνάδελφοί μου τολμούν να μου βγάλουν παρατσούκλι. Το πράγμα σχεδόν με στεναχωρεί.

Φαίνεται πως με το πέρασμα του χρόνου η φωνή μου, η μορφή μου, η σκέψη μου, το βάδισμά μου, πήραν επιτέλους να μου ταιριάζουν, ίσως και να διορθώθηκαν, ενώ πρώτα ήταν ίσως πρόωρα και παράταιρα επάνω μου. Με τους περισσότερους όμως απ' αυτούς συμβαίνει τ' αντίθετο. Βέβαια, θα έχει παίξει κάποιο ρόλο και το γεγονός πως έχω γίνει εγώ ο ίδιος άσσος στο να κολλώ παρατσούκλια και κάμποσα που έστειλα συστημένα κάποτε σε ορισμένους απόκοτους και γελοίους τους ζεμάτισαν τόσο, που δεν ξανάβγαλαν άχνα. Κρίμα που δεν ανακάλυψα τη μέθοδο αυτή πιο μπροστά.

Όπως όμως κι αν έχει το πράγμα τώρα καταλαβαίνω πόσο μαρτύρησα κάποτε απ' το τίποτε και πόση επίδραση είχαν πάνω σ' όλη μου τη ζωή εκείνα τα παρατσούκλια.

(Γ. Ιωάννου, Η Σαρκοφάγος, Πεζογραφήματα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1982, σελ. 35-40)

---

Ένωσες ποτέ ανεπιθύμητος σε μια ομάδα ή σε μια συντροφιά ανθρώπων, μόνο και μόνο επειδή σε διέκρινε κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό; Πώς αντέδρασες; Έφτασες ποτέ σε λανθασμένο συμπέρασμα για κάποιον, επειδή τον έκρινες μόνο από την εμφάνισή του;

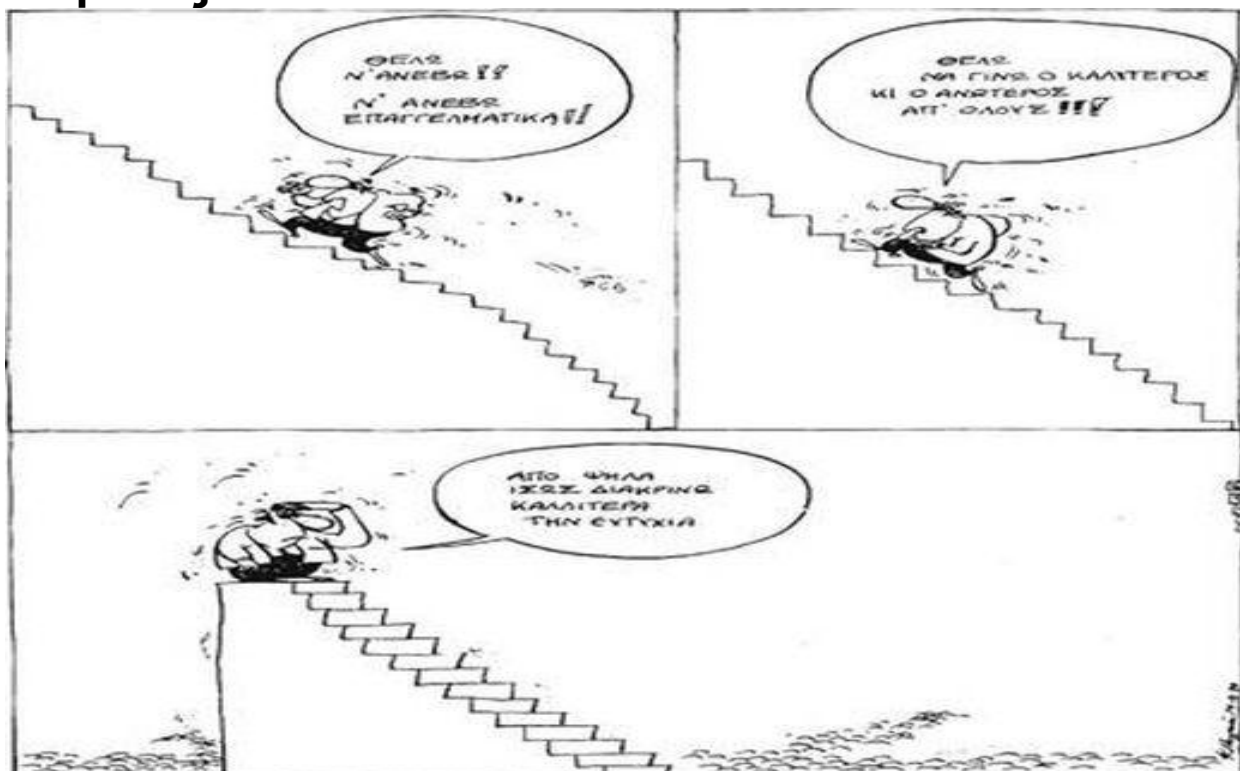
---

Ποιοι λόγοι μάς οδηγούν σε στερεότυπες αντιλήψεις και πώς μπορούμε να αντισταθούμε σ' αυτές; Να συγκεντρώσετε και άλλα παραδείγματα και να ελέγξετε σε ποιο βαθμό είστε δέσμιοι αυτών των στερεότυπων αντιλήψεων.

“Τα στερεότυπα είναι σταθερές, ταξινομημένες αντιλήψεις που συνήθως οφείλονται σε ελλιπή πληροφόρηση σχετικά με χαρακτηριστικά τα οποία αποδίδονται στα μέλη μιας ομάδας (π.χ. έθνους, επαγγελματικής τάξης, κατοίκων μιας πόλης/χωριού κτλ.). Τα στερεότυπα τα μαθαίνουμε ή τα εσωτερικεύουμε αυθόρμητα, ασυνείδητα από το άμεσο περιβάλλον που ζούμε. Με βάση τις στερεότυπες αυτές αντιλήψεις αξιολογούμε συνήθως πολύ απλά και αβασάνιστα τις άμεσες παραστάσεις και εμπειρίες που έχουμε. Έτσι τείνουμε να έχουμε μία προκαθορισμένη –στερεότυπη γνώμη και κρίση για το ρόλο και τη στάση των μελών άλλων ομάδων και να εξιδανικεύουμε τα πρότυπα, τους τρόπους συμπεριφοράς και ζωής της δικής μας ομάδας, π.χ. λέμε “οι βόρειοι είναι ψυχροί”, “οι γυναίκες έχουν ορισμένους ρόλους διαφορετικούς από εκείνους των ανδρών”.

(Αναλυτικό πρόγραμμα για την εφαρμογή του ΣΕΠ στη Β' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1983, σ. 16)

### Κλίμακες...



Κατερίνα Σχοινά



Σύμφωνα με τα πορίσματα μιας έρευνας, σχετικά με τις στερεότυπες αντιλήψεις που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία για τα δύο φύλα, η γυναίκα θεωρείται: “περίεργη, σπάταλη, φλύαρη, πεισματάρα, γκρινιάρια...”, ενώ στον άνδρα αποδίδονται κυρίως θετικές ιδιότητες: “εργατικός, γενναίος, ψύχραιμος, φιλότιμος κτλ.”

Στην ερώτηση “τι είναι μια σωστή γυναίκα”, το 64% απάντησε “η καλή νοικοκυρά” και ακολουθούν, με ποσοστό 26% χαρακτηρισμοί: “η όμορφη, η κοκέτα”, “η τίμια”, “ηθική”, “σοβαρή”, “αξιοπρεπής”, “σεμνή”. Στην ανάλογη ερώτηση για τον άνδρα, τα ποσοστά ήταν: 43% “ο καλός οικογενειάρχης” και 41% “ο ειλικρινής, ο έντιμος, ο λογικός κτλ.”. Άλλες απαντήσεις παρουσίασαν τη μητέρα και την αδελφή ως άτομα “χρήσιμα”, γιατί προσφέρουν υπηρεσίες στην οικογένεια, ενώ τον πατέρα και τον αδελφό ως “στηρίγματα και προστάτες”.

### Έρευνα

Να συζητήσετε τα πορίσματα της παραπάνω έρευνας που πραγματοποιήθηκε πριν από είκοσι χρόνια περίπου.

Οργανώστε και σεις μια έρευνα για το ίδιο θέμα. Συγκεντρώστε στοιχεία με τη βοήθεια ενός ερωτηματολογίου που θα το υποβάλετε στους κατοίκους της περιοχής σας. Αντλήστε επίσης πληροφορίες για τις αλλαγές που έχουν γίνει στο νομικό καθεστώς, σχετικά με την εξίσωση των δύο φύλων, από ειδικούς επιστήμονες και γυναικείες οργανώσεις. Τα πορίσματα της έρευνάς σας θα δείξουν αν, και σε ποιο βαθμό, έχουν διαφοροποιηθεί οι στερεότυπες αντιλήψεις σχετικά με τους ρόλους των δύο φύλων.

Τι τρόπο συμπεριφοράς περιμένουν ή δεν περιμένουν, ανάλογα με το φύλο σου, οι άλλοι από σένα, και σε ποιο βαθμό αυτές οι προσδοκίες των άλλων επηρεάζουν τη δική σου στάση;



Με βάση τα κείμενα (1) και (2) που σχολιάζουν το ρατσισμό (φυλετικό-κοινωνικό), να συζητήσετε τα θέματα α και β:

- α. Αν δέχεστε ότι ο ρατσισμός είναι μια στάση και μια θεωρία πολύ παλιά, να αναφέρετε συγκεκριμένα ιστορικά παραδείγματα και να εξετάσετε πώς συνδέεται σε κάθε περίπτωση η εμφάνισή του (ρατσισμού) με τις οικονομικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες της εποχής.
- β. Να αναφέρετε παραδείγματα κοινωνικού ρατσισμού και να αναζητήσετε τις αιτίες που τον προκαλούν σε κάθε περίπτωση. Αναρωτηθείτε για ποιους λόγους είμαστε συνήθως αδρανείς και αδιάφοροι στις περιπτώσεις αυτές, ενώ γνωρίζουμε ότι με τη στάση μας προσβάλλουμε μερικές φορές την ανθρώπινη προσωπικότητα.



**“Δεν θα απομακρύνουμε τον κίνδυνο της ρατσιστικής μόλυνσης, αν δεν αναγνωρίσουμε την αυτονομία και τον πλούτο της διαφορετικότητας εκείνου που στο δρόμο μας φαίνεται ξένος. [...] Σίγουρα, το να σκεφτόμαστε έτσι σημαίνει πως συνειδητοποιούμε ότι υπερασπιζόμενοι το δικαίωμα αυτών των “ξένων”, υπερασπιζόμαστε καλύτερα και διευρύνουμε τα δικαιώματα των “ιθαγενών”. Και διευρύνουμε την ακτίνα των δικών μας δυνατοτήτων για ανθρώπινη και κοινωνική επικοινωνία”.**

**(Πιέτρο Ινγκράο)**



## ΣΤΑΘΗΣ

### ...ως γνωστόν

Αρχή όλων των διακρίσεων οι γενικές κρίσεις. Όλοι οι “Α” είναι “Β” –να το αξίωμα κάθε ρατσισμού. Δεν θα ξεχάσω τη φράση που διάβασα σε μια τηλεοπτική κριτική (γραμμένη από άνθρωπο καλλιεργημένο και ευαίσθητο!) που ειρωνευόταν (και καταδίκασε) έναν ολόκληρο λαό: “Η αθωότης αυτού του πάναγνου, ως γνωστόν, γερμανικού λαού με τα αγνά ήθη και την αγνή παιδική καρδιά”. Όλη η κριτική ήταν σκέτος ρατσισμός! Σίγουρα μη συνειδητός. Ο καθένας μπορεί να παρασυρθεί από ένα –δικαιολογημένο ή όχι– συναίσθημα. Και να φτάσει ξαφνικά στο “ως γνωστόν”.

Ως γνωστόν, όλοι οι Γερμανοί είναι τέρατα, οι Εβραίοι εκμεταλλευτές, οι Αμερικανοί ρατσιστές.

Κάποιος θα πρέπει να μας εξηγήσει πως είμαστε όλοι ίδιοι. Σε κάθε κοινωνία τα φαινόμενα της διάκρισης και της διαίρεσης ενδημούν και οι διαφορές (αν υπάρχουν) είναι στα προβλήματα. Βέβαια εμείς είμαστε υπερήφανοι που δεν έχουμε απαρτχάιντ. Όμως δεν έχουμε και νέγρους... Και οι άλλοι Ευρωπαίοι (Γάλλοι, Ελβετοί, Ολλανδοί) ήταν περήφανοι για την ανεκτικότητα και τον φιλελευθερισμό τους... μέχρι που γέμισαν έγχρωμους και μη, εργάτες και πρόσφυγες. [...].

Κι αν νομίζετε πως η έλλειψη νέγρων μας εμποδίζει να εκδηλώνουμε τον αυθόρμητο ρατσισμό μας, κάνετε πολύ λάθος. Έχουμε άπειρους τρόπους να διαιρούμε τους ανθρώπους σε κατηγορίες. Από την καταγωγή τους μέχρι το επάγγελμά τους [...].

Λες και διαλέγει κανείς πάντα, με ποιο τρόπο θα βγάλει το ψωμί του! Και υπάρχουν και χειρότερα. Για σκεφτείτε τον σκουπιδιάρη, τον πεθαμενατζή, τον εκκενωτή βόθρων; Ενώ γιατρός... δικηγόρος... μηχανικός... Όλη η Ελλάδα αγωνίζεται να μπει στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, για να αποφύγει το στίγμα του μουτζούρη και του μάστορα. Αν δεν είναι αυτή διάκριση, ποια είναι; [...].

Λοιπόν ας αφήσουμε τους φαρισαϊσμούς, ας σταματήσουμε να λέμε: “Ευχαριστώ σοι ότι ουκ ειμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων...” κι ας αναζητήσουμε βαθύτερα μέσα μας τις ρίζες του ρατσισμού –γιατί υπάρχουν, σε όλους μας. Χρειάζεται συνειδητός και συνεχής αγώνας, έντιμη αυτοανάλυση και παραδοχή των ημαρτημένων, για να πολεμήσουμε αποτελεσματικά αυτή τη φοβερή κοινωνική μάστιγα, που δηλητηριάζει όχι μόνο τη ζωή στη Νότιο Αφρική –αλλά και εδώ, σε

μας, στην Ελλάδα, κάθε μέρα.

– Θα παντρεύατε την κόρη σας με ένα τσιγγάνο;  
Σίγουρα! (Μόνο που δεν έχετε κόρη –ε;).

– Δεν νομίζετε πως οι Εβραίοι είναι λιγάκι παραδόπι-  
στοι; Λέτε συχνά ποντιακά ανέκδοτα; Δεν συμφωνείτε  
πως οι Γερμανοί ρέπουν προς τον ολοκληρωτισμό (Ε,  
η γερμανική πειθαρχία!). Και οι Τούρκοι, εδώ που τα  
λέμε, δεν είναι λίγο μπουνταλάδες; Ως γνωστόν δε... οι  
Άραβες...

Όσο για τους Έλληνες –δεν είναι ένας περήφανος  
φιλελεύθερος, και ξύπνιος λαός; (Να και ο ανάποδος  
ρατσισμός!). Ε, λοιπόν, αρχίστε να ξηλώνετε προκα-  
ταλήψεις και προλήψεις.

(Νικ. Δήμου,  
από τον ημερήσιο Τύπο)





## Οργάνωση του λόγου

### I. Παράγραφος. Ανάπτυξη με σύγκριση και αντίθεση

Διάβασε την παρακάτω παράγραφο και φρόντισε να επισημάνεις:

α)τη θεματική περίοδο,  
β)τις λεπτομέρειες/σχόλια

και

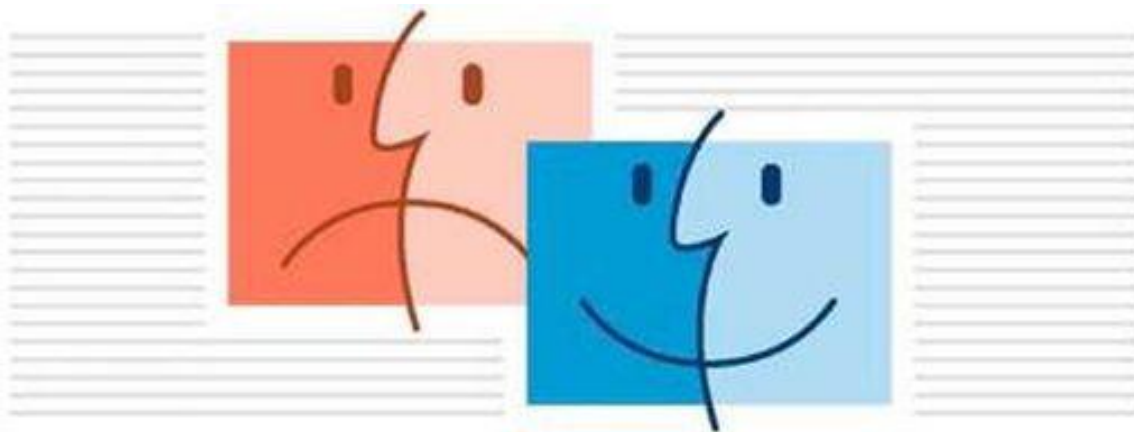
γ)την πρόταση κατακλείδα.

Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι μπορούν να μοιραστούν σε δύο κατηγορίες: στους “ανθρώπους του ναι” και τους “ανθρώπους του όχι”. Οι πρώτοι, όταν προκαλούνται να εκδηλωθούν (με μιαν απάντηση, κίνηση ή προσφορά, με τη στάση τους απέναντι σ' ένα αίτημα ή σ' ένα αντιλεγόμενο θέμα), αυθόρμητα συμπεριφέρονται θετικά έστω και αν αργότερα, άμα καλοσκεφτούν και ζυγίσουν πιο ψύχραιμα τα δεδομένα, νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις την αρχική τους τοποθέτηση. Το “ναι” έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους: “ω, βέβαια γίνεται”, “μάλιστα, δεν αποκλείεται”, “δε σας υπόσχομαι, αλλά θα προσπαθήσω”, “θα το ξαναδώ, ελπίζω να το πετύχω”, “συμφωνώ, έχει και αυτή η άποψη την αλήθεια της” κ.ο.κ. Αντίθετα, οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας αρχίζουν πάντα με το “όχι”, η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμα και όταν έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση ή επιγενέστερη συμπάθεια φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά: “αδύνατον, δε γίνεται”, “αποκλείεται, μην το συζητείτε”, “έχω την εντελώς αντίθετη γνώμη”, “μη ματαιοπονείτε, χαμένος ο κόπος”, “δεν είναι πολλές οι αλήθειες, αλλά μία” κ.ο.κ. Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάμει με ένα εντελώς διαφορε-

τικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας, κάτι το μαλακό και το λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και το τραχύ.

(Ε. Παπανούτσου, Η κρίση του πολιτισμού μας, Μαλακοί και σκληροί χαρακτήρες, εκδ. Φιλιππούτη, Αθήνα, 1979, σ. 231)

Ποιο είναι το περιεχόμενο και ποιο το θεματικό κέντρο της παραγράφου που διάβασες;



Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει πώς οικονομείται το υλικό της παραγράφου.



1



**Στη θεματική περίοδο παρουσιάζεται επιγραμματικά το θέμα**

**A**

Αναφέρονται  
με διαίρεση  
και

με αντίθεση  
οι άνθρωποι του «ναι»  
και οι άνθρωποι του  
«όχι»

Χαρακτηρολογικά οι άνθρωποι  
μπορούν να μοιραστούν σε  
δύο κατηγορίες:  
στους ανθρώπους του «ναι»  
και τους ανθρώπους του  
«όχι»

2



**Στις λεπτομέρειες σχόλια**

**B**

**α) στο πρώτο  
μέλος:  
όλα μαζί τα  
γνωρίσματα των  
ανθρώπων του  
«ναι»**

**Οι πρώτοι όταν προκαλούνται να  
εκδηλωθούν (με μια απάντηση ή  
προσφορά, με τη στάση τους  
απέναντι σ' ένα αίτημα ή σ' ένα  
αμφιλεγόμενο θέμα), αυθόρμητα  
συμπεριφέρονται θετικά, έστω και αν  
αργότερα, άμα καλοσκεφτούν και**

αναφέρονται με σύγκριση και αντίθεση αναλυτικά

**β) στο δεύτερο μέλος:**  
όλα μαζί τα γνωρίσματα των ανθρώπων του «όχι»

ζυγίσουν πιο ψύχραιμα τα δεδομένα, νικηθούν από τις αμφιβολίες (τις θεωρητικές) ή τις δυσκολίες (τις πρακτικές) και αναθεωρήσουν την αρχική τους τοποθέτηση.

Το «ναι» έρχεται εύκολα και τις περισσότερες φορές στο στόμα τους: «ω, βέβαια γίνεται», «μάλιστα, δεν αποκλείεται», «δε σας υπόσχομαι, αλλά θα προσπαθήσω», «θα το ξαναδώ, ελπίζω να το πετύχω», «συμφωνώ, έχει και αυτή η άποψη την αλήθεια της» κ.ο.κ.

**Αντίθετα οι άνθρωποι της άλλης κατηγορίας** αρχίζουν πάντα με το «όχι», η άρνηση είναι κατά κανόνα η πρώτη αντίδρασή τους, ακόμα και όταν, έπειτα από ψυχραιμότερη κρίση ή επιγενέστερη συμπάθεια, φανούν υποχωρητικοί. Αυτοί ξεκινούν αρνητικά: «αδύνατον, δε γίνεται», «αποκλείεται, μην το συζητείτε», «έχω την εντελώς αντίθετη γνώμη», «μη ματαιοπονείτε, χαμένος κόπος», «δεν είναι πολλές οι αλήθειες, αλλά μία» κ.ο.κ.

3



**Στην περίοδο-κατακλείδα**

## Γ

Συνοψίζονται τα κυρία χαρακτηριστικά των ανθρώπων του «ναι» και του «όχι»

Νομίζει κανείς ότι, στην κάθε περίπτωση, έχει να κάνει με ένα εντελώς διαφορετικό ψυχικό κλίμα. Εκεί αιθρία, ανοιχτός ορίζοντας, κάτι το μαλακό και λείο. Εδώ συννεφιά, κλεισούρα, κάτι το σκληρό και το τραχύ.

**Μελέτησε προσεκτικά το διάγραμμα και αναζήτησε:**

**1. Στη θεματική περίοδο, τις λέξεις- κλειδιά που δηλώνουν:**

- τη διαιρετέα έννοια (την έννοια που πρέπει να διαιρεθεί)·
- τη διαιρετική βάση (την έννοια που θα αποτελέσει το κριτήριο της διαίρεσης)·
- το πηλίκο της διαίρεσης (τις έννοιες που θα προκύψουν από τη διαίρεση).

**2. Στις λεπτομέρειες/σχόλια:**

**α) τις μεταβατικές λέξεις ή φράσεις που μεταβιβάζουν:**

- από τη θεματική πρόταση στο πρώτο μέλος των λεπτομερειών/σχολίων·
- από τη θεματική πρόταση στο δεύτερο μέλος των λεπτομερειών/σχολίων·
- από το πρώτο στο δεύτερο μέλος των λεπτομερειών/σχολίων·

**β) τις λέξεις ή φράσεις κλειδιά που υπογραμμίζουν στο πρώτο και στο δεύτερο μέλος των λεπτομερειών τα**

κύρια γνωρίσματα των ανθρώπων του “ναι” και των ανθρώπων του “όχι” αντίστοιχα·  
γ) τις λέξεις ή φράσεις κλειδιά που αντιθέτουν το πρώτο με το δεύτερο μέλος των λεπτομερειών/σχολίων.

3. Στην περίοδο-κατακλείδα τις λέξεις κλειδιά που αποκρυσταλλώνουν και αντιθέτουν τα γνωρίσματα των ανθρώπων του “ναι” και του “όχι”:



Διάβασε τις παραγράφους που ακολουθούν και εντόπισε σε καθεμιά τη θεματική περίοδο, τις λεπτομέρειες/σχόλια και την περίοδο – κατακλείδα, εφόσον υπάρχει:

**Α**υτό είναι σε αδρές γραμμές το κύριο γνώρισμα των δύο τύπων. Συνοδεύεται όμως από πολλά άλλα, συναφή, που χαρακτηρίζουν την ψυχική μορφή του καθενός και είναι πάλι αντίθετα μεταξύ των. Λ. χ. “οι άνθρωποι του ναι” είναι καταδεχτικοί, φιλόξενοι, πρόθυμοι να εξυπηρετούν τους γνωρίμους των. Κοινωνικοί και ευχάριστοι στη συντροφιά. Προσαρμόζονται εύκολα στις περιστάσεις, δεν παίρνουν κατάκαρδα τις αντιξοότητες

της ζωής. Είναι εύκαμπτοι στις σκέψεις τους, διαλλακτικοί. Έχουν πολλά και ποικίλα ενδιαφέροντα, γνώσεις εγκυκλοπαιδικές σε μεγάλη έκταση, όχι και σε αντίστοιχο βάθος. Για την ψυχαγωγία τους προτιμούν τα εντυπωσιακά θεάματα, τις πυκνές κοινωνικές σχέσεις, τον πολύ κόσμο. Αντίθετα, “οι άνθρωποι του όχι” είναι δυσπρόσιτοι, κλειστοί, απρόθυμοι να προσφέρουν τη βοήθειά τους σε όσους τη ζητούν. Όχι ευχάριστοι στη συντροφιά, γιατί ή στέκονται σε απόσταση και σωπαίνουν ή μονολογούν. Δύσκολα αναπροσαρμόζονται, όταν αλλάζουν απότομα οι συνθήκες της ζωής, και πληγώνονται βαθιά από τις ατυχίες. Έχουν ακαμψία στη σκέψη, δεν ανέχονται αντιρρήσεις, μένουν αμετακίνητοι στις ιδέες τους. Τα ενδιαφέροντά τους είναι περιορισμένα, ρέπουν στη μονομέρεια αλλά είναι πάντα καλύτερα από τους άλλους πληροφορημένοι, λίγες αλλά στενές είναι οι φιλικές τους σχέσεις. Για την ψυχαγωγία τους προτιμούν τα μοναχικά από τα δημόσια ακροάματα και θεάματα.

Η ιδιορρυθμία καθεμιάς από τις δύο αυτές χαρακτηριστικές κατηγορίες θα φανεί καθαρότερα όταν τις συγκρίνουμε με μέτρο την ψυχική ένταση των βιωμάτων τους. Οι “άνθρωποι του ναι” αισθάνονται και σκέπτονται ζωηρά αλλά όχι σε υψηλή ψυχική θερμοκρασία. Οι μεταπτώσεις τους είναι συχνές, πάντοτε όμως σε περιορισμένη κλίμακα· ούτε πολύ “πάνω” ούτε πολύ “κάτω” από το μέσο επίπεδο. Δεν “παθαίνονται” δηλαδή για μια ιδέα έναν πόθο, μια ορμή. Δε δίνονται ολόκληροι σ' ένα πρόγραμμα ζωής, σε μια φιλοδοξία, σε μια πίστη. Εύκολα μετακινούνται από μια συναισθηματική κατάσταση ή από μια ιδεολογική γραμμή σε άλλη, γιατί με όλες συνδέονται χαλαρά, επιπόλαια. Το αντίθετο συμβαίνει στους “ανθρώπους του όχι”. Το “πάθος”, κατά το πλατύ νόημα της λέξης, δεσπάζει στην εσωτερική τους ζωή. Αργούν να στρατευθούν σε

μια θρησκευτική ή φιλοσοφική ιδεολογία, σε μια πολιτική παράταξη ή και σε μια επαγγελματική επιδίωξη· όταν όμως κερδηθούν, υπερθερμαίνονται ψυχικά και αφοσιώνονται στο έργο που αναλαμβάνουν, ανυποχώρητοι. Για τούτο και όταν διαψευστούν στις προσδοκίες τους, το πλήγμα το αισθάνονται ως προδοσία και με το ίδιο πάθος που υπεράσπιζαν πριν τη στάση τους, τώρα την αποκηρύττουν και την πολεμούν. Η κρίση που περνούν την ώρα εκείνη μοιάζει με σεισμό που αναποδογυρίζει τα στρώματα της ψυχής τους. Σπάνιες βέβαια είναι στους χαρακτήρες αυτού του τύπου οι μεταπτώσεις· όταν όμως έρχονται, γίνονται σε αναπτυσσόμενη κλίμακα –η ίδια ένταση στους θετικούς βαθμούς όπως και στους αρνητικούς.

(Ε. Παπανούτσος, ό.π., σελ 231-232)

Ανάλυσε δομικά (θεματική περίοδος, λεπτομέρειες-σχόλια, κατακλείδα) την παρακάτω παράγραφο και σημείωσε σε τι μοιάζει με τις προηγούμενες και σε τι διαφέρει από αυτές ως προς το συγκριτικό/αντιθετικό τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένο το υλικό της.

Ένα χάσμα χωρίζει το Σωκράτη από τους σοφιστάς. Ο Σωκράτης ζήτησε τη μία και καθολική έννοια, τη μία και καθολική αλήθεια, ενώ οι σοφισταί υποστήριζαν τις πολλές γνώμες για το ίδιο πράγμα. Επίσης και στον τρόπο της ζωής υπάρχει ριζική αντίθεση μεταξύ σοφιστών και Σωκράτους. Οι σοφισταί ήταν έμποροι γνώσεων, ενώ ο Σωκράτης υπήρξε ένας άμισθος δάσκαλος και ερευνητής της αλήθειας. Το μόνο κοινό μεταξύ των σοφιστών και του Σωκράτους ήταν ότι και αυτός και εκείνοι διαπίστωσαν ότι η παραδεδομένη μόρφωση και παιδεία δεν ήταν αρκετή για την εποχή τους.

(Ιστορ. του Ελληνικού Έθνους, τόμ. Γ2, σελ 459)



**Βοηθητικά στοιχεία.** Η παράγραφος που οργανώνεται με σύγκριση/αντίθεση παίρνει συνήθως την εξής μορφή: στη θεματική περίοδο αναγνωρίζεται η ομοιότητα ή η αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα στα συγκρινόμενα μέλη· στις λεπτομέρειες/σχόλια η παράγραφος αναπτύσσεται με σύγκριση/αντίθεση που γίνεται με δύο κυρίως τρόπους: ή παρουσιάζονται όλα τα γνωρίσματα του ενός μέλους και στη συνέχεια όλα τα γνωρίσματα του άλλου μέλους ή καταγράφονται σημείο προς σημείο οι ομοιότητες και οι διαφορές των συγκρινόμενων/αντιτιθέμενων μελών. Η περίοδος-κατακλείδα περιλαμβάνει το συμπέρασμα της σύγκρισης ή μια γενική παρατήρηση και κρίση.

---

Να γράψετε δύο παραγράφους χρησιμοποιώντας στην καθεμιά τον έναν από τους δύο τρόπους σύγκρισης, αφού διαλέξετε κάποιο από τα εξής θέματα:  
αισιόδοξος-απαισιόδοξος,  
χειρωνακτική εργασία-πνευματική εργασία,  
ερασιτέχνης-επαγγελματίας



## II. Ο ρόλος της αντίθεσης στη συνοχή του κειμένου

### α) Συνοχή προτάσεων και περιόδων



Όπως γνωρίζουμε από το Συντακτικό (ΝΕΣ, σελ. 125), παρατακτικοί αντιθετικοί σύνδεσμοι ή άλλες λέξεις, σύνολα λέξεων ή επιρρήματα που χρησιμοποιούνται ως αντιθετικοί σύνδεσμοι είναι: **αλλά, μα, όμως, παρά, μόνο, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, έπειτα, μολαταύτα, εξάλλου.**

Από αυτούς μερικοί, όπως: **ωστόσο, έπειτα, μολαταύτα κ.ά.** συνδέουν κανονικά μόνο περιόδους ή ημιπεριόδους (παρ. γ). Το ίδιο συμβαίνει συχνά με το σύνδεσμο **όμως** (παρ. α).

Οι αντιθετικοί σύνδεσμοι μπαίνουν στην αρχή της πρότασης.

Αλλά οι: **όμως, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, μολαταύτα, έπειτα** μπορούν να μπουν όχι μόνο στην αρχή, αλλά και ύστερα από μια ή περισσότερες λέξεις της πρότασης ή κάποτε και στο τέλος (παρ. α, γ).

Να συμπληρώσετε τα κενά με έναν από τους συνδέσμους που είδατε παραπάνω.

- 1) Έχει ..... και ο αντίλογος τα δικαιώματά του.
- 2) ..... τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά όσο φαίνονται.
- 3) ....., εάν τα αποτελέσματα της ναυμαχίας στη Σαλαμίνα απέδειξαν τη στρατιωτική σύνεση του Θεμιστοκλή, τα μετά τη ναυμαχία προβάλλουν ακόμη περισσότερο τις πολιτικές του αρετές.
- 4) Γενικά θα έλεγα ότι οι σύγχρονοι Έλληνες δεν έχουν ακόμα αναπτύξει τις ικανότητες της οργάνωσης και



της συλλογικής δράσης που απαιτεί ο σημερινός κόσμος ..... οι ικανότητές τους είναι εξαιρετικές εκεί όπου η ατομική πρωτοβουλία μπορεί να επαρκέσει μόνη της.

- 5) Ο Δημοσθένης νίκησε με τη σοβαρότητα και τη μεγαλοπρέπειά του εκείνους που ζητούσαν να κάνουν επίδειξη, ..... τους μορφωμένους και ικανούς αντιπάλους του, τους νίκησε με την προσεγμένη δουλειά του και τη δεξιοτεχνία του. Ο Κικέρωνας ..... που με τη μελέτη του έγινε πολυμαθής και πολύπλευρος, μας άφησε αρκετά δικά του φιλοσοφικά συγγράμματα.
- 6) Να έρθεις εγκαίρως· ..... θ' αναγκαστώ να φύγω.
- 7) Ο πληθυσμός αυξάνει ραγδαία στις χώρες του τρίτου κόσμου, ..... τη μεγάλη θνησιμότητα που παρατηρείται.
- 8) ..... τα κοινά στοιχεία που έχουν οι δύο έννοιες, ..... υπάρχει μεταξύ τους μια τόσο σημαντική διαφορά.

Με λέξεις που δηλώνουν αντίθεση να συνδέσετε είτε με παράταξη (αλλά, μα, όμως, μόνο, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, έπειτα, μολαταύτα, εξάλλου) είτε με υπόταξη (ενώ, αν και, μολονότι) τις ανεξάρτητες προτάσεις της παρακάτω στήλης. Εννοείται βέβαια ότι η στίξη μπορεί να τροποποιηθεί.

1. Είναι ρεαλιστής. Δεν αντιλήφθηκε την κρισιμότητα της κατάστασης.
2. Μια πληθώρα από κριτικές αφιερώθηκαν στις καθιερωμένες λογοτεχνικές μορφές. Η βιογραφία μπορεί να θεωρηθεί ουσιαστικά παραμελημένη.
3. Η λογοτεχνική κριτική έδειξε κάποια περιφρόνηση για τη βιογραφία. Η ίδια η βιογραφία εξακολούθησε ν' ακμάζει.

4. Οι βιογράφοι έχουν τις καλύτερες προθέσεις. Εκμεταλλεύονται τελικά την ανθρώπινη περιέργεια.
5. Οι κατευθύνσεις της Ιστορίας και της βιογραφίας έχουν την τάση να συγκλίνουν. Είναι πολύ δύσκολο να διαχωριστούν η μία από την άλλη στο 16ο και 17ο αιώνα.
6. Στην εποχή μας δε γράφονται πια τραγωδίες. Το κοινό παρακολουθεί με ενδιαφέρον και προσοχή την κλασική τραγωδία και κατακλύζει τα θέατρα.
7. Ο ελληνικός λαός έχει κάποιο πάθος για την αλήθεια. Δεν είναι φανατικός.
8. Πέρασες δύσκολες στιγμές. Είχες και μερικές ευχαρίστες.

## **β) Συνοχή παραγράφων με αντιθετική σύνδεση Ανάπτυξη δύο εννοιών σε ένα ευρύτερο κείμενο**



Η αντιθετική σύνδεση δε λειτουργεί μόνο ανάμεσα σε λέξεις, προτάσεις ή περιόδους μιας παραγράφου, αλλά μπορεί να λειτουργεί και ανάμεσα σε περιόδους διαφορετικών παραγράφων, ανάμεσα σε δύο παραγράφους ή ανάμεσα σε δύο ευρύτερες νοηματικές ενότητες. Για την αντιθετική σύνδεση των παραγράφων χρησιμοποιούνται συνήθως οι αντιθετικοί σύνδεσμοι που συνδέουν περιόδους (**ωστόσο, έπειτα, μολαταύτα, εντούτοις, όμως, μάλιστα, εξάλλου**) και λιγότερο συχνά αυτοί που συνδέουν κανονικά προτάσεις (**αλλά, μα, και**). Χρησιμοποιούνται ακόμη και άλλες λέξεις ή φράσεις όπως: **αντίθετα, σε αντίθεση, από την άλλη πλευρά κ.ά.** Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις, όπου η συνοχή με αντίθεση δε γίνεται με αντιθετικές λέξεις, αλλά με αντιπαράθεση νοημάτων / εννοιών, είτε σε μία περίοδο είτε σε ολόκληρο κείμενο, όπως στο κείμενο που θα διαβάσετε παρακάτω. Για παράδειγμα πρόσεξε

στην περίοδο που ακολουθεί την αντιπαράθεση εννοιών που τονίζεται μάλιστα με τη χρήση υποθετικού λόγου:

**Αν η πρόοδος είναι δύναμη γονιμοποιός, γιατί προσφέρει θετικά πράγματα, η προοδοπληξία αποτελεί κίνδυνο, γιατί είναι άγονη άρνηση.**

Τέλος, ορισμένοι αντιθετικοί σύνδεσμοι δε φανερώνουν πάντοτε αντίθεση, αλλά μπορεί να έχουν μια μεταβατική ή προσθετική λειτουργία. Εξυπηρετούν, δηλαδή, τη μετάβαση του λόγου σε ένα καινούριο θέμα ή προσθέτουν κάποια καινούρια στοιχεία στο ήδη γνωστό θέμα

Να βρεις στο κείμενο της παρακάτω στήλης:

- α) τις νοηματικές ενότητες που συνδέονται αντιθετικά (μπορεί να είναι δύο συνεχόμενες παράγραφοι ή μια παράγραφος με περισσότερες παραγράφους που αποτελούν μία ευρύτερη νοηματική ενότητα).
- β) Τα ζεύγη των εννοιών που αντιτίθενται μεταξύ τους και
- γ) τις λέξεις ολόκληρου του κειμένου που, ενώ δεν είναι αντιθετικοί σύνδεσμοι, δηλώνουν την αντίθεση ανάμεσα στα ζεύγη των εννοιών π.χ. πρόοδος και συντήρηση.

**Μ**έσα στην ιστορική πορεία του πνεύματος δύο αντίθετα ρεύματα υφαίνουν με την ορμή τους την κίνηση των ιδεών. Το ένα ωθεί ακάθεκτα προς τα εμπρός, προς κάτι ανείπωτο ακόμη, κάτι που δεν έχει άνετα σαρκωθεί στη σκέψη και στη διατύπωση, δεν έχει πραγματοποιηθεί, αλλά θέλγει σαν πυρετώδης προσμονή. Το άλλο αντιστέκεται και προσπαθεί με σύνεση και περίσκεψη να κρατήσει το με αγώνες πραγματοποιημένο, το

δοκιμασμένο, τη θετική και σίγουρη κατάκτηση που λαμπροκοπά σαν ώριμος καρπός.

Φυσική τάση του ανθρώπου η πρώτη. Φυσική και η δεύτερη. Ποτέ δεν αναπαύεται το πνεύμα μας σε ό,τι έγινε πάρα πολύ οικείο. Αλλά και ποτέ δε θυσιάζομε αλόγιστα ό,τι με πόνο έγινε, επί τέλους, δικό μας. Το πρώτο είναι η ακοίμητη λαχτάρα. Το δεύτερο η φρόνιμη πρόνοια. Όταν λείπει η ορμή προς το νέο, πέφτομε στην αποτελμάτωση. Όταν δε συντηρούμε το καταχτημένο, αίρεται μαζί με τη συνέχεια και κάθε παράδοση και αιωρούμαστε με τις ρίζες στον αέρα. Και τα δύο μαζί, πρόοδος και συντήρηση, συνθέτουν τη ζωή του πνεύματος, ασφαλίζουν την εσωτερική συνοχή αλλά και την αδιάκοπη ανανέωσή του.

Τη συνθέτουν ακριβώς με την αντίθεσή τους, με τη γόνιμη πάλη τους, όπως λόγος και αντίλογος συνθέτουν και προωθούν τη συζήτηση. Αυτό το νόμο με τις απέραντες εφαρμογές του τον ανακάλυψε πρώτος με τη σκοτεινή του μεγαλοφυΐα ο Εφέσιος Ηράκλειτος και του έδωσε τη μνημειώδη διατύπωση: πόλεμος πατήρ πάντων. Δική του φαίνεται πως είναι η θαυμαστή εικόνα ότι το βέλος υψώνεται με την αντίσταση του αέρα. Πώς θα μπορούσε να υψωθεί, αν στο δικό του λόγο δεν ερχόταν ν' αποκριθεί ο αντίλογος του αντιστεκόμενου στοιχείου; Αργότερα ο Πλάτων είδε τη σημασία αυτού του νόμου στην κίνηση του στοχασμού και διαπαιδαγωγημένος από το ζωντανό παράδειγμα του Σωκράτη εμόρφωσε τη διαλεκτική του μέθοδο. Στα νεότερα χρόνια ο Hegel εθεμελίωσε πάνω στο νόμο της διαλεκτικής ολόκληρη τη φιλοσοφία του, τη φυσική και τη μεταφυσική, την ίδια την ιστορία. Αυτή η δυναμική αντίληψη της ζωής, του στοχασμού και της ιστορίας, είναι ίσως το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ευρωπαϊκού πνεύματος που δεν μπορεί να νιώσει την ανατολίτικη ευδαιμονία της απόλυτης στατικότητας.

Αν όμως πρόοδος και συντήρηση είναι ροπές φυσικές, και φυσιολογικές ακόμη, γιατί αποτελούν τάσεις υγιείς και κανονικές, δε συμβαίνει το ίδιο και με τις νοσηρές υπερβολές τους, με την προοδοπληξία και την αντιδραστικότητα. Εδώ πια έχει ξεπεραστεί το νόμιμο μέτρο, έχει χαθεί η συνείδηση των ορίων, η κάθε ορμή μένει αχαλίνωτη στη φορά της, δε διατηρεί πια τον έλεγχο των κινήσεών της και γίνεται τυφλή και, φυσικά, άγονη. Από την αντίθεσή τους δε δημιουργείται η ευεργετική προώθηση αλλά η καταστρεπτική τριβή. Ανάβει ο σπινθήρας του πείσματος, της εμπάθειας, του φανατισμού. Με τη διάβρωση φθείρονται και τα δύο ρεύματα. Το βέλος δεν υψώνεται, συντρίβεται, και γύρω απλώνεται σιγά σιγά το αποκαρδιωτικό κενό. Ο προοδόπληκτος δεν είναι η ένταση, αλλά η γελοιογραφία του προοδευτικού. Ο αντιδραστικός δεν είναι ένας φρονιμότερος, αλλά ένας μωρός συντηρητικός.

Πρέπει να προσέξουμε πολύ αυτή τη διάκριση, γιατί μας εξηγεί πολλά φαινόμενα της ζωής μας. Αν η πρόοδος είναι δύναμη γονιμοποιός, γιατί προσφέρει θετικά πράγματα, η προοδοπληξία αποτελεί κίνδυνο, γιατί είναι άγονη άρνηση. Αν η συντήρηση είναι ωφέλιμη και σκόπιμη στην κίνηση της ζωής, η αντιδραστικότητα με τον εμπαθή μισονειισμό\* της είναι σωστή συμφορά. Και οι δύο ακρότητες όπλα τους έχουν το μονολιθικό τους δογματισμό και την ανοικτήρμονα διαβολή του αντιπάλου. Δεν αντιτίθενται με το συγκαταβατικό χαμόγελο της επιείκειας, όπως ο ορμητικός έφηβος προς τον ώριμο άντρα, αλλά με μωρίες και λύσσα, καθώς το τρελόπαιδο προς τον ξεμωραμένο γέρο.

---

\* μισονειισμός: αντιπάθεια προς το νέο.

**Άλλο συντήρηση και άλλο αντιδραστικότητα. Άλλο πρόοδος και άλλο προοδοπληξία. Οι πρώτοι όροι των ζευγών τροφοδοτούν κάθε μορφή ζωής και την προάγουν. Οι δεύτεροι τη σκοτώνουν. Και αν τα νιάτα, ορμητικά καθώς είναι και ασυλλόγιστα, πηδούν πολύ συχνά τα εσκαμμένα, εκείνοι όπου κοσμούνται από το λευκό φωτοστέφανο της ωριμότητας, δεν πρέπει να σπεύδουν να τα μιμηθούν σ' αυτό το θανάσιμο πήδημα από το άλλο μέρος της τάφρου, αλλά νηφάλιοι και με πλήρη συναίσθηση της ευθύνης τους να δίνουν πάντα το χρυσό παράδειγμα του μέτρου, γιατί η παρεκτροπή τους δεν πρόκειται να βρει ούτε αυτή την κατά συγκατάβαση συγνώμη που δίνεται στην τρυφερή ηλικία.**

**(Ε. Π. Παπανούτσος, Πρόοδος και συντήρηση, (απόσπ.),  
Εφήμερα, επίκαιρα, ανεπίκαιρα,  
εκδ. Ίκαρος, Αθήνα, 1980, σελ 148-150)**

---

**Να επιλέξεις ένα από τα επόμενα ζεύγη: θέατρο-κινηματογράφος / αθλητισμός-πρωταθλητισμός / αυταρχική-αντιαυταρχική εκπαίδευση, και να παρουσιάσεις τον κάθε όρο της σύγκρισης χωριστά σε μια παράγραφο, συνδέοντας τις παραγράφους αντιθετικά μεταξύ τους. Έπειτα να παρουσιάσεις σε ένα ευρύτερο κείμενο όποιο από τα ζεύγη αυτά προτιμάς.**



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ



**Τάσος Αθανασιάδης**

**[Ο αγώνας αρχίζει]**

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από τη βιογραφία του Σβάιτσερ, που έγραψε ο Τάσος Αθανασιάδης (1963). Ο Αλβέρτος Σβάιτσερ γεννήθηκε το 1875 στην Αλσατία της Γαλλίας. Πολύ νωρίς έγινε πάστορας και καθηγητής της θεολογίας στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου. Τα βιβλία που έγραψε, έδιναν μεγάλες επιστημονικές υποσχέσεις, ενώ ταυτόχρονα είχε αποκτήσει παγκόσμια φήμη ως ο καλύτερος ερμηνευτής του Μπαχ στο εκκλησιαστικό όργανο. Στα τριάντα του χρόνια ανακαλύπτει πως όλα του είχαν έρθει πολύ βολικά στη ζωή και πως το χρέος του αληθινού ανθρώπου είναι να βοηθάει τους συνανθρώπους του. Αρχίζει τότε να σπουδάζει Ιατρική παράλληλα με τις άλλες του ασχολίες και το 1913 φεύγει για την Αφρική, για να αφοσιωθεί στους Μαύρους ιθαγενείς. Στο Λαμπαρενέ του Γκαμπόν, κοντά στον Ισημερινό, μένει ως το τέλος της μακρίας ζωής του (1965), δουλεύοντας στο νοσοκομείο που ίδρυσε ο ίδιος. Το 1953 ο Σβάιτσερ τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ της Ειρήνης και το όνομά του έχει γίνει σύμβολο της ανθρωπιάς. Το κείμενό μας αναφέρεται στις πρώτες δυσκολίες του Σβάιτσερ, μετά την άφιξη στο Λαμπαρενέ.



**Τ**ις πρώτες τρεις βδομάδες δυσκολεύτηκε αφάνταστα χωρίς φάρμακα και διερμηνέα, ανάμεσα σ' ένα πλήθος από αρρώστους, που ταξίδευαν εκατοντάδες χιλιόμετρα με τις πιρόγες τους για να ζητήσουνε το έλεός του. Στις 26 Απριλίου το βράδυ, το σφύριγμα του ποταμόπλοιου, που έφερνε τα εβδομήντα κιβώτια με το πολύτιμο υλικό, αντήχησε σαν ένα κάλεσμα εγκαρδίωσης και ελπίδας.

Ο αγώνας του άρχιζε.

Οι ιεραπόστολοι είχαν υποσχεθεί να του κάνουν για νοσοκομείο μια παράγκα από λαμαρίνα. Όμως με τις χρυσές δουλειές, που είχαν οι ξυλέμποροι εκείνη την εποχή, πλήρωναν τόσο καλά τους ιθαγενείς, ώστε κανένας τους δεν πήγαινε στην ιεραποστολή να δουλέψει για πενταροδεκάρες. Ο ιεραπόστολος Καστλ, ξέροντας από μαραγκοδουλειές, του έκανε σ' ένα τοίχο της παραγκούλας μερικά ράφια. Το φαρμακείο είχε κιόλας στηθεί. Ήταν ωστόσο άλυτο πρόβλημα η εξέταση των αρρώστων, αφού για να προφυλαχτεί ένας λευκός από τις μολυσματικές ασθένειες δεν έπρεπε να δέχεται σπίτι του αρρώστους. Ο Αλβέρτος Σβάιτσερ αναγκάστηκε τότε να εξετάζει στο ύπαιθρο, έτοιμος, ενώ καθάριζε πληγές κάτω απ' τον καυτερό ήλιο, να μεταφέρει άρον άρον τις εγκαταστάσεις του στη βεράντα, με το πρώτο ρίπισμα της καταιγίδας που σηκωνόταν μόλις σκοτεινίαζε. Η αγωνία του άρχιζε να ελαττώνει τόσο πολύ την αποδοτικότητά του, ώστε αναγκάστηκε ύστερ' από λίγες μέρες να προβιάσει σε νοσοκομείο το οίκημα, που ο προκάτοχός του στην παραγκούλα είχε για κοτέτσι. Αιστάνθηκε πως είχε αποκτήσει μια πολυτελή εγκατάσταση, όταν μπόρεσε να βάλει στους τοίχους μερικά ράφια, να στήσει ένα ράντζο και ν' ασβεστώσει το βρωμερό πάτωμα. Μ' όλη, ωστόσο, την πνιγηρή ατμόσφαιρα σε κείνο το παλιό κοτέτσι, όπου απ' την κακή κατάσταση της στέγης του αναγκαζόταν να φορά κάσκα, ότι μπορούσε να επιδένει πληγές, ενώ έξω μά-

νιαζε η καταιγίδα, τον έκανε να νιώθει ευτυχισμένος. Δεν άργησε ν' ανακαλύψει το διερμηνέα και, σε λίγο, πολύτιμο βοηθό του, στο πρόσωπο του πανέξυπνου Ιωσήφ, ενός άρρωστου ιθαγενή απ' τη φυλή Γκαλόα, παλιού μάγερα, που μιλούσε τα γαλλικά τέλεια.

Ας είναι ευλογημένος ο Θεός: το χειρουργείο είχε εγκατασταθεί και επανδρωθεί. Ιδού το ωράριο εργασίας: κάθε πρωί, στις 8.30', όσο η κυρία Σβάιτσερ απολύμεινε τα χειρουργικά της σύνεργα και ο γιατρός έκανε τις τελευταίες του προετοιμασίες, ο Ιωσήφ διάβαζε στους συγκεντρωμένους ιθαγενείς (στη διάλεκτο Γκαλόα και Παχουέν) αυτόν το δυσάρεστο εξάλογο, ενώ εκείνοι, πυκνώνοντας ολοένα τις ουρές μπρος απ' την παράγκα, κουνούσαν τα κεφάλια τους, για να δείξουν πως καταλάβαιναν:

- 1) Απαγορεύεται αυστηρά να φτύνετε έξω απ' το σπίτι του γιατρού.
- 2) Όσοι περιμένετε δεν πρέπει να μιλάτε μεταξύ σας φωναχτά.
- 3) Οι άρρωστοι και οι συγγενείς τους πρέπει να φέρνουν μαζί τους αρκετό φαΐ για ολόκληρη μέρα, επειδή δεν ξέρουν πότε θα εξεταστούνε.
- 4) Όποιοι μένουν τη νύχτα στο σταθμό της ιεραποστολής δίχως άδεια του γιατρού, θα διώχνονται χωρίς φάρμακο. (Συχνά οι άρρωστοι, που έρχονταν από μακρινές περιοχές, βγάζανε απ' τις αίθουσες του σχολείου τους μαθητές, για να πάρουνε τις θέσεις τους).
- 5) Πρέπει να επιστρέφονται τα μπουκαλάκια και τα τενεκεδάκια, που δίνονται με φάρμακα.
- 6) Μόνο επείγουσες περιπτώσεις θα εξετάζονται απ' τα μέσα του μηνός, όπου ανεβαίνει το βαπόρι και ώσπου να κατεβεί, γιατί ο γιατρός γράφει στην Ευρώπη να του στείλουν άλλα πολύτιμα φάρμακα. (Το βαπόρι έφερνε την ευρωπαϊκή αλληλογραφία στα

μεσα του μηνός και στην επιστροφή του έπαιρνες τις απαντήσεις).

Σπρωχνόταν εκεί, μπρος απ' την παράγκα, κάτω απ' τον εξαντλητικό ήλιο, το πλήθος της κολυμπήθρας του Σιλβάμ: λεπροί, ελονοσιακοί, σκελετωμένοι απ' την αρρώστια του ύπνου, από το μπέρι-μπέρι, πολλοί δυσεντερικοί, άλλοι με γαγγραινιασμένα έλκη, νεφρικοί, φρενοπαθείς, φυματικοί, τραχωματικοί, τραυματισμένοι από τα θηρία, ρευματικοί, πολλοί με καρδιοπάθειες, όγκους, δερματίτιδες, λογής ψυχασθένειες και καταληψίες. Η εξέταση ήταν φοβερά κουραστική, επειδή ο γιατρός έπρεπε να μαντεύει περισσότερα απ' όσα μπορούσε να εκφράσει για την αρρώστια του ένας πρωτόγονος που συνήθιζε να αποδίνει τα συμπτώματά της και τους πόνους του σ' ένα σκουλήκι κινούμενο αδιάκοπα μέσα του...

Στις δώδεκα το μεσημέρι ο Ιωσήφ ανάγγελνε: “ο γιατρός πάει να φάει”. Τότε οι άρρωστοι σκορπίζονταν στις γύρω σκιές, για να μασουλήσουν τις μπανάνες τους ή τα καπνιστά ψάρια τους. Οι υπόλοιπες όμως τέσσερις ώρες –απ' τις δυο έως τις έξι το βράδυ– δεν ήταν αρκετές, για να εξεταστούνε όλοι οι άρρωστοι. Έτσι, πολλοί αναγκάζονταν να διανυκτερεύουν, αφού η εξέταση με λάμπα ήταν αδύνατη, απ' τα κουνούπια που σηκώνανε σύννεφο γύρω τους. Μ' όλη, ωστόσο, την προσπάθειά τους, δεν πρόφταιναν να εξετάσουν περισσότερους από 30-40 τη μέρα. Για ν' αποφεύγεται μια δεύτερη άσκοπη εξέταση, ο άρρωστος εφοδιαζόταν μ' ένα αριθμημένο στρογγυλό χαρτονάκι, όπου επάνω του σημειωνόταν η αρρώστια του, όσα φάρμακα είχε πάρει κι οι οδηγίες πώς να τα χρησιμοποιήσει. Ωστόσο, πάντα ο γιατρός είχε την ανησυχία, πως ο άρρωστος θα κατάπινε μονομιάς το φάρμακο ή θάτρωγε την αλοιφή του.

Μεγάλο αγώνα κάνανε στο ιατρείο –φτάνοντας και σε αυστηρές κυρώσεις– για ν' αναγκάζουν τους αρρώστους να επιστρέφουν τα μπουκαλάκια και τα κουτιά, αφού μόνο μ' αυτά μπορούσαν να προφυλάξουν τα φάρμακα απ' τη διαβρωτική υγρασία. Μάταια όμως. Οι περισσότεροι –παρακούοντας κι από τη φυσική κλεπτομανία τους– τα κρατούσαν περνώντας τα στο λαιμό τους σαν φυλαχτά. Κι όμως, ύστερα από μια τόσο αφόρητα ζεστή μέρα, που τη διαδεχόταν μια νύχτα το ίδιο ζεστή, χωρίς ένα ποτήρι δροσερό νερό ή μια υποψία φύσημα απ' τη ζούγκλα, ο Αλβέρτος Σβάιτσερ πέφτοντας κατάκοπος στο κρεβάτι να κοιμηθεί αισθανόταν τέτοια εσωτερική αγαλλίαση, ώστε να γράψει στην αδελφή του: “Μ' όλα αυτά είμαι πολύ ευτυχής, που βρίσκομαι στην πρωτοπορία του βασιλείου του Θεού...”. Μετά από εννιά μήνες μπορούσε πια ν' αναγγείλει στους φίλους της Ευρώπης, πως είχε νοσηλεύσει πάνω από δυο χιλιάδες άτομα.

## Σπύρος Μελάς



### [Ο Κολοκοτρώνης μέλος της Φιλικής]

Ο «Γέρος του Μοριά», από όπου είναι παρμένο το απόσπασμά μας, είναι μια μυθιστορηματική βιογραφία του Κολοκοτρώνη. Σ' αυτό ο συγγραφέας αφηγείται ένα σπουδαίο γεγονός από τη ζωή του μεγάλου αγωνιστή. Μετά την καταδίωξή του από την Πελοπόννησο ο Κολοκοτρώνης εγκαταστάθηκε στη Ζάκυνθο. Εκεί

ανέλαβε υπηρεσία ως αξιωματικός σε στρατιωτικό σώμα από εθελοντές Έλληνες που είχαν συγκροτήσει οι εκεί Άγγλοι.

**[...]** Άμα διαλύθηκαν τα συντάγματα κι έσβησε κάθε στρατιωτική ζωή στα Εφτάνησα ο μοναχός από τους καπεταναίους, που δεν τα 'χασε και δε γύρεψε από κανένα βοήθεια, ήταν ο Κολοκοτρώνης. Άλλαξε με την πιο μεγάλη ευκολία το σπαθί του πολεμάρχου με το κατάστιχο\*.

Κανέννας δεν ήταν πιο κοσμοαγάπητος απ' αυτόν. Τον ήξεραν, τον έδειχναν, τον τιμούσαν. Κανέννας δεν παραξενευόταν να τον βλέπει πάλι στα εμπόρια. Από τα δεκαπέντε χρόνια που 'μεινε στη Ζάκυνθο, τα έξι μονάχα έκαμε αξιωματικός και πολεμιστής. Όλα τ' άλλα δούλευε. Ήταν τίμιος στις δοσοληψίες του. Η αγορά τον εμπιστευόταν. Δεν είχε τον αντιπαθητικό αέρα του επαγγελματία παλικαρά. Ήταν πολύ σεμνός.

Ζούσε με την οικογένειά του σ' ένα σπιτάκι, πίσω από το αρχοντικό του Ρώμα, κοντά στην εκκλησία του Αγίου Λουκά. Ήταν καθάριο, γεμάτο αγάπη αρχαία, πατριαρχική. Στο θρόνο της βασίλισσας και της Αγίας, μέσα σε τούτο το ιερό, είχε τη γριά μάνα του, την “καπετάνισσα”, που τον ακολούθησε στην εξορία. Γύρω απ' τη χιονισμένη, σεβάσμια μορφή της, που τη λάτρευε σαν εικόνισμα, βουίζει το εύθυμο μελίσσι της οικογένειας: η γλυκιά κι υποταγμένη Κατερίνα, η γυναίκα του, οι δυο του θυγατέρες, η Γεωργίτσα κι η Ελένη, ο Πάνος, παλικάρι δέκα οχτώ χρονών, ο Γιάννης λίγο μικρότερος και τέλος το στερνοπαίδι του, με τ' όνομα το δοξασμένο

---

\*κατάστιχο: βιβλίο λογαριασμών που χρησιμοποιούν οι έμποροι.

του παππού –Κωνσταντίνος– που το λένε χαϊδευτικά Κολίνο. Είναι περήφανος, που έχει ασφαλίσει μια ήσυχη κι όχι στερημένη ζωή στη χαροκαμένη “καπετανίσσα”, που υπόφερε τόσα και τόσο γι’ αυτόν. Κι ευτυχισμένος, που μπορεί να κάμει λιγότερο πικρή την ξενιτιά στην αγαπημένη του γυναίκα με τις περιποιήσεις του και ν’ ανατρέφει τα παιδιά του, όπως θέλει αυτός. Μονάχος τα βαφτίζει στην κολυμπήθρα του Χριστού και της Ελλάδας. Είναι να τα ζηλέψουν αρχοντόπουλα για τον τρόπο, που τ’ ανασταίνει. Τους έχει τους καλύτερους δασκάλους – ο Μαρτελάος, που τα μαθαίνει γράμματα, είναι φημισμένος δάσκαλος του Φώσκολου και του Σολωμού.

Ο Πάνος λείπει τους περισσότερους μήνες. Έχει πάει στην Κέρκυρα, στην Ακαδημία. Είναι ο σοφός του σπιτιού. Ο πρώτος νέος του καιρού του. Ο Μοριάς δεν μπορούσε να δείξει πιο διαβασμένο Έλληνα.

Είναι καμάρι του νησιού αυτά τα Ελληνάκια, όταν με τα χιονάτα φουστανελάκια τους και τα τσαρουχάκια τους πηγαίνουν με τη γιαγιά, τον πατέρα, τη μάνα, τις αδελφάδες τους ταχτικά, κάθε Κυριακή, στην εκκλησία. Ο Μαρτελάος ανεβαίνει πολύ συχνά στον άμβωνα, για να κηρύξει. Ο Κολοκοτρώνης με τα Κολοκοτρωνάκια μένουν κι ακούνε με κατάνυξη. Το φλογερό κήρυγμα έχει στα στήθη των Κολοκοτρωναίων αντίλαλο καθαρά εθνικό· δε βλέπουν μπροστά τους παρά Τούρκους. Αυτούς θέλουν να σαρώσουν από την Ελλάδα.

Ο Αλή πασάς στέλνει αυτόν τον καιρό επίτηδες στη Ζάκυνθο τον γραμματικό του Μάνθο Οικονόμου: Να προσκαλέσει τον Κολοκοτρώνη να πάει στα Γιάννινα, να πάρει στην αυλή του όποια θέση θέλει. Ο Κολοκοτρώνης δε δέχτηκε να υπηρετήσει το “μεγάλο θεριό” της Ηπείρου, όπως έλεγε τον Αλή.

Ο πόθος να τραβήξει το σπαθί για την Ελλάδα και μονάχα γι’ αυτήν, θέρριευε κάθε μέρα πιο ζωντανός κι

ακράτητος μέσα του. Με πόνο βαθύ σήκωνε τα μάτια του κατά τα βουνά του Μοριά και μουρμούριζε αναστενάζοντας:

– Αχ! δε θα ξανάρθει το σεφέρι;\* Δε θ' αντιλαλήσει πάλι στις ράχες το τουφέκι το κολοκοτρωναίικο;

Έπαιρνε πολλές φορές το στερνοπαίδι του, τον Κολίνο, από το χεράκι κι ανέβαιναν το δρόμο του Κάστρου. Του 'δειχνε μακριά τα βουνά του Μοριά, με τις σταχτογάλαζες κορφές στην ψιλή γάζα της πάχνης:

– Εκεί έζησαν οι πρόγονοί μας, του 'λεγε: αυτός ο τόπος στενάζει τώρα κάτω απ' το ζυγό.

Το λαϊκό τραγούδι έχει κάμει αθάνατες τούτες τις στιγμές και τη σιωπηλή, βαθιά συγκίνησή τους:

“Τι έχεις, πατέρα μου και κλαις και βαριαναστενάζεις;

– Βλέπω τη θάλασσα πλατιά και το Μοριά αλάργα, με πήρε το παράπονο και το μεγάλο ντέρτι...”.

Δεν απελπιζόταν όμως ποτέ! Περισσότερο από κάθε άλλη φορά η πίστη του ήταν ασάλευτη πως μια μέρα θ' άστραφτε σ' αυτά τα βουνά η ρομφαία της λευτεριάς. Μα πώς; Σ' αυτή την ερώτηση, που 'ταν γεμάτη αγωνία, έλαβε τέλος την απόκριση ένα πρωί του 1818.

Ο Αναγνωσταράς, από τους καπεταναίους που είχαν ανέβει στην Πετρούπολη να γυρέψουν από τον Τσάρο μιστούς, που είχαν να λάβουν από τον καιρό που υπηρέτούσαν στα Εφτάνησα, είχε γυρίσει τώρα μαζί με το Χρυσοσπάθη και το Δημητρακόπουλο, κατηχημένος στα μυστήρια της Φιλικής και σταλμένος να κατηχήσει κι άλλους. Είχαν βγει κρυφά στην Ύδρα κι αγνώριστοι μένανε στο σπίτι του Καλαβρυτινού Νικηφόρου Παμπούκη, που ήταν δάσκαλος στο υδραίικο σχολείο. Το πρώτο που σκέφτηκαν ήταν να μπάσουν στη Φιλική Εταιρεία τον Κολοκοτρώνη. Του 'στειλαν πρόσκοπο

---

\* σεφέρι: εκστρατεία, πόλεμος

τον Πάγκαλο. Ο Αναγνωσταράς του 'χε δώσει για καλό και για κακό κι ένα γράμμα. Ο Κολοκοτρώνης τον θυμόταν κάπως. Ξαφνιάστηκε όμως, άμα τον είδε. Τον τράβηξε σ' έναν εξοχικό περίπατο. Όταν άρχισε να του κάνει το συνηθισμένο ψάρεμα στους κατηχουμένους, ο Κολοκοτρώνης τον έκοψε ανυπόμονα:

– Πες μου τα όλα, μίλα ξάστερα! Δεν ταιριάζουν σ' εμένα λόγια λοξά. Είναι χρόνια που προσμένω τέτοιο χαμπέρι.\*

Του τα είπε όλα. Φως άστραψε μέσα του. Η ιδέα μιας πανελλήνια συνωμοσίας, που να ενώνει πολιτικούς κι ιερωμένους, εμπόρους και ναυτικούς, οπλαρχηγούς και προεστούς –μιας συνωμοσίας, που θα χτυπούσε απ' ολούθε και μ' όλους τους τρόπους τον τύραννο, με δυνάμεις ελληνικές, χωρίς μάταιη ελπίδα για ξένη βοήθεια– του φαινόταν η μόνη σωτηρία. Είδε μπροστά του το δρόμο του λυτρωμού. Γύρεψε στη στιγμή να ορκιστεί.

– Εγώ, η οικογένειά μου, τ' άρματά μου, το αίμα μου, ό,τι έχω, είναι για την Ελλάδα.

Τράβηξαν κάτω το δρόμο της Μπάχαλης με τις μύριες ομορφιές: Τριγυρισμένο από καρυδιές, ελιές, φοινικιές, κυπαρίσσια, κιτριές, λεμονιές, ζωσμένο πρασινάδα και λουλούδια είναι ένα εκκλησάκι, ο Άγιος Γεώργιος των Λατίνων. Δεν έχει καμιά σχέση με τους δυτικούς. Λατίνοι λέγονταν η οικογένεια που το 'χτισε. Ήταν το αγαπημένο εκκλησάκι του Κολοκοτρώνη. Σ' αυτό είχε βαφτίσει όσα παιδιά είχε αποκτήσει στη Ζάκυνθο. Σ' αυτό το εκκλησάκι τράβηξε ο Κολοκοτρώνης τον Πάγκαλο, για να δώσει μπροστά του το μεγάλο όρκο.

Ο παπάς ήταν δικός τους. Ήταν ο Ηπειρώτης Άνθιμος Αργυρόπουλος. Βρισκόταν πρόσφυγας στη Ζάκυνθο,

---

\* χαμπέρι: είδηση.



κατατρεγμένος από τον Αλή πασά. Αυτός όρκιζε όλους τους φιλικούς και κρατούσε τακτικό αρχείο. Απάνω σ' ένα σκεβρωμένο, παλιό εικονισματάκι με τρεις σβησμένες μορφές, έβαλε το πλατύ μεγάλο χέρι του ο ελευθερωτής των ραγιάδων να δώσει τον όρκο. Είναι γονατιστός, σκυμμένος μπροστά στο μεγαλείο της ιδέας. Το μεσόφωτο της εκκλησίτσας εξαυλώνει τις τρεις μορφές. Κορμιά δεν υπάρχουν. Ψυχές λειτουργάνε. Μια μια ξαναγουρίζουν τις φοβερές λέξεις του όρκου οι αντίλαλοι απ' όλες τις γωνιές, που 'ναι γεμάτες σκοτάδι και μυστήριο. Και τις μεγαλώνουν, τις πληθαίνουν. Σαν να 'ναι μπροστά όλα τα μαύρα κοπάδια των ραγιάδων και να ορκίζονται μαζί του. Ανήσυχτοι φτερουγίζουν κάτω από το θόλο οι αντίλαλοι αυτοί σαν πουλιά, που γυρεύουν ανοιχτό διάβα να πετάξουν στην Ελλάδα, να κλάξουν σε συναγερμό τα σύγνεφα της μεγάλης τρικυμίας. Ύστερα οι φράσεις για την πατρίδα κόβονται από στεναγμούς και αναφιλητά. Και τώρα σιωπή βαθιά και κατανυχτική.

Το μυστήριο έχει τελειώσει. Ο Κολοκοτρώνης γυρίζει αλλαγμένος στο σπίτι του. Πότε είναι αλαφρός, χαρούμενος, πετάει. Και πότε πέφτει άξαφνα σε συλλογή. Τον βλέπουν για πρώτη φορά, ύστερα από μήνες, να κοιτάζει να συγουρίζει τ' άρματά του. Κατεβαίνει στο κατώγι και εξετάζει μη λείπει τίποτ' από τη σέλα, την όμορφη, που 'χει από το σύνταγμα του Δούκα της Υόρκης. Δεν είναι ήσυχος πια. Συνήθιζε να πηγαίνει ν' ακούει το Μαρτελάο και τον Καλύβα, όταν έκαναν μάθημα. Τώρα του φαίνεται πως δεν λένε τίποτε. Ονειρεύεται ντουφέκι, σπαθί, μάχες, νίκες, θάνατο.

Μια μέρα είναι στην τάξη του Καλύβα. Τον ακούει που κάνει μάθημα. Απάνου στην έδρα είν' ένα χοντρό βιβλίο – μια πολύτιμη έκδοση. Άξαφνα του φωνάζει:

– Τι τα μαθαίνεις αυτού τα παιδιά; Να, ετούτο να τα μάθεις! Και χύνεται στο βιβλίο και θέλει να σχίσει τα

φύλλα του, για να δείξει σε δάσκαλο και μαθητές πώς φτιάχνουν τα χαρτούτσα, τα φυσέκια της μπαρούτης για το ντουφέκι. Κι είδαν κι έπαθαν να γλιτώσουν το βιβλίο από τα χέρια του.[...]

## Παύλος Νιρβάνας



### [Γλωσσική αυτοβιογραφία]

Όπως το λέει και ο τίτλος, σ' αυτό το κείμενο ο Νιρβάνας αυτοβιογραφείται μέσω της γλώσσας. Θυμάται δηλαδή πώς μυήθηκε από μικρός στα μυστήρια της καθαρεύουσας κι έμαθε να μιλάει με πομπώδεις, μα χωρίς περιεχόμενο, εκφράσεις, εντυπωσιάζοντας τους αφελείς και αποκτώντας φήμη “λογίου νέου”. Και θυμάται ακόμα πώς τελικά αποφάσισε να πετάξει από πάνω του όλη αυτή την ψεύτικη πανοπλία αγκαλιάζοντας την αλήθεια της δημοτικής γλώσσας. Αυτό τον έκανε να χάσει τη φήμη του, αλλά τον έφερε κοντά στην αληθινή σοφία που είναι η απλότητα και η ειλικρίνεια. Το κείμενο αναφέρεται στο πρώτο μέρος.

**Υ**στερα από κάμποσο καιρό, ο πατέρας του με πήρε μια μέρα στα γόνατά του και μου είπε, πως είναι καιρός ν' αρχίσω να μαθαίνω γράμματα. Αφού το είπε ο πατέρας θα ήτανε σωστό. Μέρα-μέρα, νύχτα-νύχτα. Είχα την ιδέα και την έχω ακόμα, πως ο πατέρας μου τα ήξερε όλα, καλύτερα κι από το θεό. Δεν τολμούσα ποτέ να ρωτήσω το γιατί. Ρώτησα μονάχα τη μητέρα μου: Γιατί θα τα μάθω τα γράμματα; Κ' εκείνη φαίνεται, πως δεν ήξερε καλά καλά το γιατί. Μου είπε μονάχα: “Άνθρωπος

αγράμματος ξύλον απελέκητον”. Δεν κατάλαβα τίποτε. Το μόνο, που έκανα, ήτανε να προσέχω από τότε στα ξύλα, ποια είναι πελεκημένα και ποια απελέκητα. Κ’ επειδή βαρυσόμουνα τους νεοτερισμούς, και τα γράμματα με τρόμαζαν λιγάκι, μου φαινότανε πως τα απελέκητα ξύλα ήσαν πιο όμορφα απ’ τα πελεκημένα. Μα δεν τολμούσα να το πω.

Την άλλη μέρα ήρθε ο δάσκαλος. Ήταν ένας νέος λιγνός, κιτρινιάρης, σπανός. Η μητέρα μου τον έλεγε δασκαλάκη. Αυτός μου άρεσε. Όπως ήμουνα κι εγώ παιδάκι, ο δασκαλάκης δεν με φόβιζε τόσο. Μου φαινότανε σαν παιγνίδι.

Ο δασκαλάκης μου ‘φερε κάτι πλάκες, τετράδια, πετροκόντυλα και μολύβια. Τέτοια παιγνίδια δεν είχα ιδεί ακόμη· τα πήρα στο χέρι μου, τα στριφογύριζα και τα καμάρωνα. Ο δασκαλάκης πήρε δύο καρέκλες, τις έβαλε κοντά στο τραπέζι, δίπλα δίπλα, κάθισε κοντά μου και μου είπε κάποια λόγια, που δεν τα θυμάμαι. Δεν ξέρω γιατί, μα όταν άρχισε να μου μιλεί, θυμήθηκα το Ναπολιτάνο τον ψαρά και μ’ έπιασαν τα γέλια. Ο δασκαλάκης με χάραιψε στην πλάτη με καλοσύνη, η μητέρα μου με μάλωσε. Ο δασκαλάκης είπε τότε –το θυμούμαι καλά:

– Μη το μαλώνετε κυρία. Έτσι είναι όλα τα παιδάκια. Όταν αρχίσουν να μαθαίνουν ελληνικά, τους φαίνονται παράξενα και γελούνε. Ύστερα συνηθίζουν.

Και ξανάρχισε:

– Πρόσεξε, παιδί μου. Τα στοιχεία του αλφαβήτου της ελληνικής γλώσσης είναι είκοσι και τέσσερα τον αριθμόν.

Εμένα με ξανάπιασαν τα γέλια.

– Πες το και συ, παιδί μου... ξαναείπε ο δασκαλάκης. Το ξαναείπα.

– Σιγά-σιγά θα το συνηθίσεις. Δεν σου το είπα εγώ;

Ο δασκαλάκης είχε δίκιο. Συνήθισα. Μήπως δεν είχα συνηθίσει και το μουρουνόλαδο; Όχι μόνο συνήθισα, μα σε λίγο καιρό έπαιζα στα δάχτυλα παρατατατικούς, υπερ-συντέλικους, μέσους μέλλοντες, δυικούς αριθμούς· τω ανθρώπω, τοιν ανθρώποιν, και χίλια δυο πράματα, που δεν τα θυμούμαι σήμερα. Άρχισα να γίνομαι σοφός. Σε μισό λεπτό έκλινα τον: άνθρωπο, σε δυο λεπτά το: τύπτω, τύπτεις. Η γλώσσα μου γύριζε σαν σφοντύλι. Απ' τα παιδιά είχα μάθει να λέω γρήγορα κι άλλα πράματα: “Άσπρη πέτρα ξέξασπρη απ' τον ήλιο ξεξασπρότερη, εκκλησιά πελεκητή, μαρμαροκοντυλοπελεκητή”, και άλλα. Μια φορά μάλιστα, που πήρα τον κατήφορο σ' ένα συνηρημένο: “χρύσεος, χρυσούς, του χρυσέου χρυσού...” δεν ξέρω πώς κόλλησα στο τέλος: “Και ποιος την εμολυβοκοντυλοπελέκησε;...” με μια γρηγοράδα καταπληκτική.

Ο δασκαλάκης μου χτύπησε μια με το χάρακα το κεφάλι. Ήταν η πρώτη φορά που με 'δειρε.

Ωστόσο ήμουνά πρώτος στη γραμματική. Πολλές φορές έλεγα μέσα μου: γιατί τάχα να τα μαθαίνω όλα αυτά τα πράγματα; Μα ντρεπόμουνά και να ρωτήσω, μήπως με περάσουν για κουτό. Έτσι θα είναι, έλεγα. Πρέπει να τα μάθω. Όπως πρέπει να βγάζω το καπέλο μου όταν μπαίνω σ' ένα σπίτι, να τρώω με το πιρούνι και όχι με τα χέρια, να σηκώνομαι όταν μπαίνουν μεγαλύτεροί μου, καθώς έλεγε ο πατέρας, έτσι έπρεπε να μάθω και τους υπερσυντέλικους. Το πήρα απόφαση. Τίποτε πια δεν μου 'κανε εντύπωση.

Πλησίαζε σε λίγο η πρωτοχρονιά, θυμούμαι. Τ' άλλα χρόνια, εκείνο το πρωί, πήγαινα στον πατέρα και τη μητέρα μου, τους φιλούσα το χέρι και τους έλεγα: “Χρόνια πολλά, να ζήσετε”. Κι έπαιρνα τα δώρα μου μ' ένα φιλί. Τώρα όμως ήμουνά γραμματισμένος. Ο δασκαλάκης μου είπε πως πρέπει να κάνω ένα γράμμα

συγχαρητήριο στους γονείς μου και να το δώσω ο ίδιος το πρωί πρωί.

– Μα γιατί να κάνω γράμμα; του είπα. Μήπως θα το στείλω με το ταχυδρομείο; Δεν είναι καλύτερα να τα πω;

– Όχι, παιδί μου, είπε ο δασκαλάκης. Δεν είσαι ακόμη δυνατός στα ελληνικά και δε θα μπορέσεις να τα πεις. Πιάσε και γράψε.

Μου υπαγόρευσε, έγραψα, το διόρθωσε, το αντίγραψα και το άλλο πρωί το πήγα στον πατέρα μου, χωρίς να βγάλω λέξη. Στεκόμουνα ορθός σα στρατιώτης. Ο πατέρας μου διάβασε το γράμμα και δάκρυσε. Με φίλησε και μου 'δωσε μια λίρα. Πρώτη φορά που πήρα τέτοιο μεγάλο δώρο. Και είπα μέσα μου: “Ξέρουν αυτοί τι λένε. Οι υπερσυντέλικοι βγάζουν χρυσάφι”. Ο πατέρας μου το είχε φυλάξει το γράμμα αυτό σαν κειμήλιο. Είναι λίγος μάλιστα καιρός, που το βρήκα στα χαρτιά του και σας το διαβάζω, για να κλάψετε και σεις:

“Πότνιοι γεννήτορες,

Επί τη πρώτη του ενιαυτού, ανάπλεως συγκινήσεως και ευγνωμοσύνης, ανθ' ων πολλά τε μέ ηγαπήσατε, πολλά τε δ' ευ εποιήσατε, επεύχομαι υμίν υγείαν, ευτυχίαν και παν το καταθύμιον.

Έρρωσθε  
Ο εσαεί ευγνώμων υιός”<sup>1</sup>

---

1. **Μετάφραση:** Σεβαστοί μου γονείς. Με την πρώτη του χρόνου, γεμάτος από συγκίνηση και ευγνωμοσύνη για την πολλή αγάπη και τις ευεργεσίες σας προς εμένα, σας εύχομαι υγεία, ευτυχία, και κάθε ποθητό. Να είστε καλά. Με παντοτινή ευγνωμοσύνη, ο γιος σας.

Και το συγκινητικό αυτό κείμενο έφερε την υπογραφή μου, με ωραία, καλλιγραφικά γράμματα.

Από τότε, πρέπει να τ' ομολογήσω, η αγάπη και η υπόληψή μου για όλους τους παρακειμένους και τους υπερσυντελικούς, με τη λάμψη του χρυσού εικοσαφράγκου, αύξησε σημαντικά. Κι όταν από τα χέρια του δασκαλάκη παραδόθηκα στο σχολείο, όνειρο μου ήτανε να μάθω να γράφω γράμματα σαν εκείνα που μου υπαγόρευσε ο πρώτος μου, ο σπανός δασκαλάκης.

Δεν άργησα να τα καταφέρω. Με τη βοήθεια των κυρίων άρθρων της “Παλιγγενεσίας”, που παίρνανε εκείνο τον καιρό στο σπίτι, και με κάτι σημειώσεις, που κρατούσα από όλες τις λέξεις, που μου χτυπούσαν στο αυτί από τον Ξενοφώντα, τον Ισοκράτη και το Λουκιανό, έγινα “λόγιος νέος”, από μαθητής της πρώτης του Γυμνασίου. Οι εκθέσεις μου στο σχολείο έκαναν εντύπωση. Ένας καθηγητής μου και αγαπητός μου φίλος τώρα μου είχε γράψει κάτω από μια έκθεσή μου: “Ξένης χειρός όζει”<sup>2</sup>. Θαρρώ, πως το βλέπω ακόμα με κόκκινα ζωηρά χρώματα. Ποτέ στη φιλολογική μου ζωή δεν έλαβε τέτοιο θυμίαμα η φιλοδοξία μου. Η γλώσσα άρχισε να υψώνεται μπροστά μου σαν είδωλο. Τα στοιχεία του αλφαβήτου μου φαίνονταν σαν κάποιες νότες, με τις οποίες έπαιζα μια μουσική, που λίγοι την ήξεραν. Η τυπογραφική μελάνη άρχισε τον ίδιο καιρό να μου γαργαλίζει τη μύτη και ο συγγραφεύς να σκιρτά στα σπλάχνα μου.

Δεν είχα αισθανθεί την ανάγκη να πω κάτι τι, που είχα να πω. Ήθελα μόνο και μόνο να γράφω, όπως

---

2. ...όζει: Μυρίζει ξένο χέρι. Δηλαδή δεν μπορεί να τα έγραψες αυτά μόνος σου.

έγραφε η “Παλιγγενεσία”. Οι φράσεις, οι λέξεις, τα σχήματα του λόγου πετούσαν σα στο νου μου. Ζητούσα ένα σώμα να το ντύσω με τα ωραία αυτά κυριακάτικα φορέματα. Η ψυχή μου δηλαδή έμοιαζε σαν εμπορικό ετοιμών ενδυμάτων. Ήσαν όλα κρεμασμένα, ένα ένα με τη σειρά. Στο τέλος εύρισκα μια έννοια, μια κούκλα. Η κούκλα παρουσιαζότανε μπροστά μου με πρόστυχα, φτωχικά ρούχα.

Είχα την αντίληψη που είχε ο Σούτσος για το Σολωμό<sup>1</sup>.

Ιδέαι πλούσιαι φτωχά ενδεδυμένοι

Της έβγαζα τα κουρέλια της και την έντυνα τα γιορτιάτικα. Παραδείγματος χάριν: “Ένα πρωί περπατούσαμε στο περιγιάλι”. Τα έτοιμα ρούχα αμέσως σ' ενέργεια: «Ωραϊάν τινά πρωϊάν εβαδίζομεν παρά θίνα αλός». Κ' έτσι έβγαινε ένα έργο. Οι εφημερίδες του τόπου μας την άλλη μέρα μου χαρίζανε την αθανασία.

Ο τίτλος του “λογίου νέου” μου ανήκε.

---

1. Σούτσος: Ο Παναγιώτης Σούτσος ήταν ρομαντικός ποιητής. Αυτός έγραφε για τον Σολωμό και για τον Κάλβο πως είναι μεν μεγάλοι ποιητές, αλλά παραμέλησαν πολύ τη γλώσσα, δηλαδή την καθαρεύουσα. Και συνέχιζε:

Ιδέαι όμως πλούσιαι πτωχά ενδεδυμένοι  
δεν είναι δι' αιώνιον ζωήν προορισμένοι.



## Γιώργος Θεοτοκάς

---

### [ Ένα έθνος νεόφτωχο ]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα τον Γιώργου Θεοτοκά Λεωνής. Το μυθιστόρημα αυτό έχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία. Με την αφήγηση της ζωής του Λεωνή και της παρέας του ο συγγραφέας θυμάται και ξαναζεί τα παιδικά του χρόνια στην Πόλη σε μια εποχή παραγμένη από τον Α' παγκόσμιο πόλεμο (1914-1918).

**[...]** Ύστερα άρχισε και περνούσε στους δρόμους στρατός,<sup>2</sup> Γερμανοί, Αυστριακοί Τούρκοι· ο κόσμος γέμιζε μουσι-κές και ξιφολόγχες που αστράφτανε. Η Πόλη τρανταζό-τανε όλη μέρα από το βαρύ βάδισμα των μεραρχιών. Οι ξιφολόγχες περνούσαν ακατάπαυστα σειρές σειρές και χανόντανε. Ήτανε σαν τα στάχια που τα κουνά ο αέρας. Ύστερα περνούσανε πομπές μεγάλα άσπρα αυτοκίνητα που είχανε ζωγραφισμένους κόκκινους σταυρούς στα πλάγια. Όλη την ώρα έφευγε στρατός κι ερχότανε τραυματίες· αυτή η δουλειά δεν τελείωνε ποτέ.

Είχανε πάρει και αρκετά σχολεία, τα καλύτερα, και τα είχανε κάμει νοσοκομεία και αναρρωτήρια για το

---

2. στρατός: Στον Α' παγκ. Πόλεμο οι Τούρκοι ήταν σύμμαχοι με τους Γερμανούς.



στρατό. Το περιβόητο Λύκειο κανείς δεν το καταδεχότανε, γιατί ήτανε σαράβαλο σωστό· το Ζωγράφειο όμως το είχανε πάρει οι Γερμανοί. Ήταν ακριβώς πίσω από το σπίτι του παππού. Από τα παράθυρα του παππού, σαν πήγαινε ο Λεωνής εκεί να περάσει τη μέρα του, έβλεπε την αυλή του Ζωγραφείου, όπου άλλοτε έπαιζαν οι μαθητές και τις τάξεις που είχανε γίνει κοιτώνες και τους Γερμανούς που μπαινόβγαιναν με τις πιτζάμες και με ξυρισμένα κεφάλια. Καμιά φορά τον έπαιρνε το μάτι τους και του φώναζαν διάφορα αστεία, μα αυτός δεν ανταποκρινότανε. Ούτε ήξερε δα τη γλώσσα τους. Είχανε και μια μεγάλη εικόνα του αυτοκράτορά τους, σε μια από τις τάξεις, με κράνος και με όλα του τα παράσημα και μ' εκείνα τα ονομαστά μουστάκια του που ήτανε μυτερά σαν ξιφολόγχες και στριμμένα προς τα απάνω. Από καιρό σε καιρό τους έπιανε μεγάλο κέφι κι έπαιζαν μαξιλαριές και γελούσαν. Η γιαγιά τότες έλεγε:

– Παιδιά είναι οι καϋμένοι. Ποιος ξέρει τι να γίνονται οι μανάδες τους!

Ο Λεωνής καταγινότανε πολύ με τις γλάστρες της γιαγιάς, κυρίως με τις γαριφαλιές, τις πότιζε, τις παρακολουθούσε, μετρούσε τα μπουμπούκια, ειδοποιούσε, όταν άνοιγαν καινούρια λουλούδια.

Οι φίλοι του δεν αγαπούσαν τα λουλούδια, είχαν το νου τους σε άλλα πράγματα. Ο Πάρης δε σκοτιζότανε αληθινά για τίποτα παρά μονάχα για τα πολεμικά παιχνίδια στον Κήπο. Ο Δήμης περνούσε τον καιρό του με κατεργαριές. Ο Μένος πάλι το είχε ρίξει στα πολιτικά. Όλη την ώρα δημιουργούσε ζητήματα, από τότε που είχε αρχίσει ο πόλεμος κι είχε γίνει υποχρεωτικό το μάθημα των τουρκικών. Τον καλούσε στον πίνακα ο κ. Νικολετόπουλος ο τουρκοδιδάσκαλος. Ο Μένος έβγαινε στον πίνακα, ντυμένος με μια μαύρη ποδιά, παχύς,

αχτένιστος, μουντζουρωμένος με κιμωλία, και κοίταζε το δάσκαλο σαν χαζός. Υπαγόρευε ο κ. Νικολετόπουλος. Ακίνητος ο Μένος. Τότες ο κ. Νικολετόπουλος ρωτούσε:

– Μενέλαε, γιατί δεν ξέρεις το μάθημά σου;

Κι ο Μένος αποκρινότανε στερεότυπα:

– Ο μπαμπάς μου μου είπε να μην μαθαίνω τούρκικα.

Ο κ. Νικολετόπουλος σηκωνότανε από την έδρα, του έδινε ένα γερό μπάτσο κι έλεγε:

– Αν η Κυβέρνηση μας κλείσει το σχολείο, ο μπαμπάς σου θα έρθει να μας το ανοίξει;

Ο Μένος γυρνούσε στη θέση του κόκκινος σαν βρασμένος αστακός και ο κ. Νικολετόπουλος έσκυβε επάνω στον κατάλογο και του έβαζε ένα μεγάλο μεγάλο μηδενικό. Η σκηνή αυτή είχε επαναληφτεί ένα σωρό φορές. Το ίδιο ο Μένος είχε όρεξη να κάμει ένα επεισόδιο τη μέρα που είχε έρθει ο Αυτοκράτορας των Γερμανών.

Τη μέρα εκείνη όλο το Λύκειο είχε συνταχτεί σ' ένα πεζοδρόμιο του Γαλατά, οι καθηγητές κι οι δάσκαλοι επικεφαλής, ήτανε διαταγή. Επίσης η διαταγή έλεγε πως, όταν θα περνούσε ο αυτοκράτορας, έπρεπε όλοι να φωνάξουνε ζήτω. Τριγύρω ήτανε άλλα σχολεία και κόσμος στα πεζοδρόμια και στα παράθυρα, στρατός παραταγμένος με ξιφολόγχες, χωροφύλακες απάνω στα άλογα. Τα σπίτια ήτανε φορτωμένα σημαίες. Όλοι περίμεναν κι έμοιαζαν λιγάκι φοβισμένοι.

– Εγώ δε θα φωνάξω ζήτω, μουρμούριζε και ξαναμουρμούριζε ο Μένος πεισματωμένος. Ο μπαμπάς μου μου είπε πως δεν έπρεπε να φωνάξω.

– Και τι θέλει τέλος πάντων ο μπαμπάς σου;

– Ο μπαμπάς μου θέλει... Ο μπαμπάς μου θέλει... τη “δικαιοσύνη”!

Έξαφνα ακούστηκε ένα μεγάλο πρόσταγμα από μακριά, ένα δεύτερο πρόσταγμα κοντύτερα, ένα τρίτο πρόσταγμα μες στο δρόμο. Τα τουφέκια τραντάχτηκαν

καταγής όλα μαζί, οι ξιφολόγχες άστραψαν απάνω από τα κεφάλια του πλήθους. Σ' ένα γειτονικό δρόμο ξέσπασε μια αόρατη στρατιωτική μουσική, βιαστική, χαρούμενη και λιγάκι αστεία, γεμάτη, θαρρείς, από κατρακυλίσματα τενεκέδων. Ύστερα πέρασαν οι καβαλάρηδες της σουλτανικής φρουράς ντυμένοι από πάνω ίσαμε κάτω στα κόκκινα. Κρατούσανε μεγάλες λόγχες στολισμένες με μικρές κόκκινες σημαίες. Όλο το πλήθος κουνήθηκε κι ο καθένας τσαλαπάτησε το διπλανό του. Πίσω από τους καβαλάρηδες ερχότανε κάτι αυτοκίνητα ανακατωμένα με άλογα, γυμνά σπαθιά, κράνη. Τα μεταλλα αστράφτανε, οι κόκκινες σημαίτσες κυμάτιζαν στον αέρα χαρωπά. Ο Λεωνής είδε κάμποσους ανθρώπους με μεγάλα μουστάκια, μα ποιος ήταν ο αυτοκράτορας δεν πρόφτασε να καταλάβει.

– Είδες που δεν φώναξα! Καυχήθηκε ο Μένος.

Μα ο Λεωνής είχε ξεχάσει το ζήτημα. “Τον παλιό καιρό, συλλογιζότανε, σ' αυτούς εδώ τους δρόμους περνούσαν οι δικοί μας αυτοκράτορες, τώρα περνά η σάρα και η μάρα”. Εκείνοι ήταν αυτοκράτορες άξιοι του ονόματος, ο Βασίλειος ο Βουλγαροκτόνος, ο Νικηφόρος Φωκάς, ο Ιωάννης Τσιμισκής, ο Μανουήλ Κομνηνός, πανύψηλοι, ντυμένοι στο χρυσάφι σαν δεσποτάδες, με τις ωραίες ξανθές γενειάδες τους, με το σεβάσμιο ύφος τους, που είχες όρεξη να τους φιλήσεις το χέρι, τρομεροί όταν αντίκριζαν τον εχθρό, πράοι και γλυκομίλητοι σαν καλοί πατεράδες, όταν είχαν να κάμουν με φίλους. Ή ο καημένος ο Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος ο γλυκύτατος...

Ο Λεωνής θυμήθηκε τα λόγια του παππού: “Ξέπεσε ο κόσμος!” Επίσης, τώρα με τον πόλεμο, ο παππούς συνήθιζε να λέει: “Εγώ είμαι νεόφτωχος!” Το έλεγε δυνατά, προκλητικά, για να δείξει πόσο λίγο εκτιμούσε τους νεόπλουτους. Έτσι και τα έθνη, φαίνεται, ήτανε νεόπλουτα και νεόφτωχα. “Είμαστε ένα έθνος νεόφτω-

χο”, συλλογίστηκε ο Λεωνής κι αυτό του έκαμε πολύ καλή εντύπωση. Ήτανε κάτι ευγενικό να είσαι νεόφτωχος, κάτι καθώς πρέπει και περήφανο και σου έδινε ένα ύφος αδικημένο και συμπαθητικό. [...]



## Γιώργος Θεοτοκάς

### Από το Ημερολόγιο του Λεωνή



Απόσπασμα από το Ημερολόγιο τον Λεωνή.  
Συζήτηση του Λεωνή με έναν καθηγητή του.

**[...]** Τυχαία συνάντηση με τον κ. Γκαλιμπούρ στον Κήπο.

Με κάλεσε και κάθισα στο τραπέζι του.

Συζήτηση για το μέλλον μου.

**ΕΚΕΙΝΟΣ.** – Από τις εκθέσεις σας παρατηρώ ότι έχετε κάποια κλίση στη λογοτεχνία. Θα πρέπει να την καλλιεργήσετε. Μπορεί μια μέρα να κάμετε κάτι καλό.

**ΕΓΩ.** – Ίσως γράψω κάτι μια μέρα, αλλά η λογοτεχνία για μένα δεν μπορεί να είναι άλλο τίποτα παρά ένα

πάρεργο. Η μεγάλη κλίση μου είναι η ζωγραφική.  
ΕΚΕΙΝΟΣ. – Έστω. Καλλιιεργήστε τις δυο κλίσεις παράλληλα. Οι δυο αυτές τέχνες συναντιούνται καμιά φορά στο ίδιο πρόσωπο. Κι η ζωγραφική, βέβαια, έχει απέναντι στη λογοτεχνία τούτο το μεγάλο πλεονέκτημα, ότι μιλά μια γλώσσα που την καταλαβαίνουν όλα τα έθνη, δεν έχει ανάγκη από μεταφραστές. Γι' αυτό, άλλωστε, αν πρόκειται μια μέρα να γράψετε, σας συστήνω να γράψετε γαλλικά.

ΕΓΩ. – Νομίζετε ότι είναι σωστό να αρνηθεί κανείς την πατρίδα του;

ΕΚΕΙΝΟΣ. – Δεν είπα τέτοιο πράμα, για όνομα του Θεού!

ΕΓΩ. – Μα το να αρνηθεί κανείς τη γλώσσα του δεν είναι το ίδιο σα να αρνηθεί την πατρίδα του;

ΕΚΕΙΝΟΣ. – Δεν πρόκειται να αρνηθείτε τίποτα, δεν σας συστήνω να γίνετε ένας ψεύτικος Γάλλος και να φοβάστε μην τυχόν καταλάβει κανείς την ξένη καταγωγή σας. Ίσια ίσια, σας λέω να διατηρήσετε την εθνικότητά σας, την εθνική ιδιορρυθμία σας, το ελληνικό σας πνεύμα, τέλος πάντων καθετί που σας κάνει να ξεχωρίζετε ανάμεσα στα έθνη, υπό τον όρο βέβαια αυτό να έχει μια ανθρώπινη αξία. Αλλά ό,τι κι αν διατηρήσετε και, γενικά, ό,τι έχετε να πείτε, νομίζω πως μπορείτε αξιόλογα να το πείτε σε μια διεθνική γλώσσα, απaráλλαχτα όπως ένα πλήθος λόγιοι όλων των εθνών έγγραφαν στην αρχαιότητα ελληνικά και στο μεσαίωνα λατινικά.

ΕΓΩ. – Οι παλαιοί δεν είχαν ορισμένα συναισθήματα που έχουμε εμείς ή δεν τα είχαν τόσο αναπτυγμένα.

ΕΚΕΙΝΟΣ. – Οι παλαιοί, απλούστατα ήταν πιο σοφοί από μας. Ήταν χειραφετημένοι από πολλές προλήψεις\*

---

\* **προλήψεις:** Γνώμες που έχουν σχηματιστεί στο νου από πριν με την επίδραση εξωτερικών παραγόντων και εμποδίζουν τον άνθρωπο να σκεφτεί και να ενεργήσει ελεύθερα και προσωπικά, να χειραφετηθεί.

και προκαταλήψεις μας. Ένωσαν το γράψιμο σαν αυτό που είναι ακριβώς: ένα μέσο για να επικοινωνήσει κανείς με την ανθρωπότητα, με τον ανθρώπινο πολιτισμό όσο το δυνατό πιο πλατιά και πιο αποτελεσματικά. Προτιμούσαν λοιπόν να μεταχειρίζονται γλώσσες έτοιμες, καλλιεργημένες από μεγάλες πνευματικές παραδόσεις και καθιερωμένες, όχι σαν ιδιώματα της μιας ή της άλλης εθνότητας, αλλά σαν όργανα της επικοινωνίας των λαών αναμεταξύ τους, σαν εκφραστικά μέσα ολόκληρων πολιτισμών. Σας παρακαλώ να πιστέψετε ότι δε σας συστήνω τα γαλλικά επειδή είμαι Γάλλος, αλλά επειδή κρίνω αντικειμενικά πως αυτή η γλώσσα έχει περίπου όλες τις ιδιότητες που θα της χρειαζότανε, αν έμελλε να παίξει σήμερα στην Ευρώπη τον ίδιο ρόλο που έπαιξαν άλλοτε τα λατινικά ή τα ελληνικά. Δε σας κάνω εθνική προπαγάνδα, σας είπα και άλλη φορά ότι ο πόλεμος με γιάτρεψε απ' αυτό το είδος τις μανίες.

ΕΓΩ. – Ίσως έχετε δίκιο, αλλά δε μου φαίνεται πως θα κατόρθωνα ποτέ να ακολουθήσω τη συμβουλή σας. Δε δυσκολεύομαι να καταλάβω ένα διεθνιστικό ιδανικό, νομίζω μάλιστα πως είμαι κι εγώ, ως ένα σημείο, αρκετά κοσμοπολίτης, αλλά υπάρχει ένα πράμα που με δένει πολύ στενά με το έθνος μου κι αυτό είναι ακριβώς η γλώσσα. Δεν μπορείτε να φανταστείτε τι είναι αυτή η μεγάλη χαρά που με κατέχει, όταν πάω να γράψω δυο στίχους και νιώθω ότι αγγίζω μια γλώσσα δροσερή, ολοκαίνουρια, ασχημάτιστη, ότι την πλάθω όπως θέλω, ότι συμμετέχω σ' ένα πολύ μεγάλο γεγονός, σ' ένα έργο προορισμένο να ζήσει αιώνες, ίσως χιλιετηρίδες, στη διαμόρφωση μιας καινούριας γλώσσας –και ότι η τόσο νέα αυτή γλώσσα είναι εξίσου ελληνική όσο και η γλώσσα του Ομήρου!

ΕΚΕΙΝΟΣ. - Μιλάτε σαν ερωτευμένος.

**ΕΓΩ.** – Ναι, ίσως... Είναι κάτι που, όταν το πρωτόνιωσα, μου φάνηκε σαν να γεννήθηκα μια δεύτερη φορά. Πώς είναι λοιπόν δυνατό να εγκαταλείψω ποτέ τη γλώσσα μου;  
**ΕΚΕΙΝΟΣ.** – Μπορεί να έχετε δίκιο. Αλλά, κι αν δεν έχετε δίκιο, μου αρέσει ο ενθουσιασμός σας. [...]

## Μακρυγιάννης



### Απομνημονεύματα [Η απάντηση στο Δεριγνύ]

**Ε**κεί οπού 'φκιανα τις θέσεις εις τους Μύλους ήρθε ο Ντερνύς\* να με ιδεί. Μου λέγει: “Τι κάνεις αυτού; Αυτές οι θέσεις είναι αδύνατες· τι πόλεμον θα κάμετε με τον Μπραΐμη αυτού; – Του λέγω, είναι αδύνατες οι θέσεις κι εμείς, όμως είναι δυνατός ο Θεός οπού μας προστατεύει· και θα δείξομεν την τύχη μας σ' αυτές τις θέσεις τις αδύνατες. Κι αν είμαστε ολίγοι εις το πλήθος του Μπραΐμη, παρηγοριόμαστε μ' έναν τρόπο, ότι η τύχη μας έχει τους Έλληνες πάντοτε ολίγους. Ότι αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε· τρώνε από μας και μένει και μαγιά. Και οι ολίγοι αποφασίζουν να πεθάνουν· κι όταν κάνουν αυτήν την απόφασιν, λίγες φορές χάνουν και πολλές κερδαίνουν. Η θέση οπού είμαστε σήμερα εδώ είναι τοιαύτη· και θα ιδούμεν την τύχη μας οι

---

1. Ντερνύς: Ο φιλέλληνας Γάλλος ναύαρχος Δεριγνύ.

αδύνατοι με τους δυνατούς. – “Τρε μπιέν”<sup>2</sup>, λέγει και αναχώρησε ο ναύαρχος.

### [Είστε πολλά ολίγοι]

Ἐκατσα να φάγω ψωμί. Ἦρθαν τέσσεροι αξιωματικοί Γάλλοι μ' ανθρώπους από τη φεργάδα να πάρουνε μέσα τις τουλούμπες<sup>1</sup> και τ' άλλα τους τα πράγματα, να μη χαθούνε οπού θ' άνοιγε ο πόλεμος. Κράτησα τους αξιωματικούς και φάγαμεν μαζί. Μου λένε: “Είστε πολλά ολίγοι κι αυτηνοί πολλοί, οι Τούρκοι, και ταχτικοί<sup>2</sup> κι αυτήνη η θέση είναι αδύνατη. Ἐχει και κανόνια ο Μπραϊμη και δεν θα βαστάξετε. – Τους λέγω, όταν σηκώσαμεν την σημαίαν αναντίον της τυραγνίας, ξέραμεν ότ' είναι πολλοί αυτηνοί και μαθητικοί<sup>3</sup> κι έχουν και κανόνια κι όλα τα μέσα εμείς απ' ούλα είμαστε αδύνατοι· όμως ο Θεός φυλάγει και τους αδύνατους· κι αν πεθάνομεν, πεθαίνομεν δια την πατρίδα μας, δια τη θρησκεία μας, και πολεμούμεν αναντίον της τυραγνίας· κι ο Θεός βοηθός. Αυτός ο θάνατος είναι γλυκός, ότι κανένας δεν θα γένει αθάνατος· κι όταν ο Χάρος θα 'ρθει να μας πάρει, όταν θέλει, άρρωστους και δυστυχείς, καλύτερα σήμερα να πεθάνομεν”. Με φίλησε ένας απ' αυτούς και τον φίλησα κι εγώ. Ὑστερα φύγαν.

---

2. Τρε μπιέν: πολύ καλά (Γαλλ.)

1. τουλούμπα: η αντλία, τρόμπα.

2. ταχτικοί: εκπαιδευμένοι, οργανωμένοι.

3. μαθητικοί: εξασκημένοι.



## [Το τραγούδι]

Τότε έκατξε ο Γκούρας και οι άλλοι φάγαμεν ψωμί· τραγουδήσαμεν κι ελεντήσαμεν. Με περιεκάλεσε<sup>4</sup> ο Γκούρας κι ο Παπακώστας να τραγουδήσω ότ' είχαμεν τόσον καιρόν οπού δεν είχαμεν τραγουδήσει –τόσον καιρόν, οπού<sup>5</sup> μας έβαλαν οι διοτελείς<sup>6</sup> και 'γγιχτήκαμεν<sup>7</sup> δια να κάνουν τους κακούς τους σκοπούς. Τραγουδούσα καλά. Τότε λέω ένα τραγούδι:

Ο Ήλιος εβασίλεψε  
Έλληνά μου, βασίλεψε και το Φεγγάρι εχάθη  
κι ο καθарός Αυγερινός που πάει κοντά την Πούλια,  
τα τέσσερα κουβέντιαζαν και κρυφοκουβεντιάζουν.  
γυρίζει ο ήλιος και τους λέει, γυρίζει και τους κρένει:

“Εψές οπού βασίλεψα πίσω από μια ραχούλα,  
άκ' σα γυναικεία κλάματα κι αντρών τα μοιργιολόγια  
γι' αυτά τα 'ρωικά κορμιά στον κάμφο ξαπλωμένα,  
και μέσ' στο αίμα το πολύ είν' όλα βουτημένα.  
Για την πατρίδα πήγανε στον Άδη τα καημένα”.

Ο μαύρος ο Γκούρας αναστέναξε και μου λέγει “Αδελφέ Μακρυγιάννη, σε καλό να το κάμει ο Θεός· άλλη φορά δεν τραγουδήσες τόσο παραπονεμένα. Αυτό το τραγούδι σε καλό να μας βγει. – Είχα κέφι, του είπα, οπού δεν τραγουδήσαμεν τόσον καιρόν”.

---

4. περιεκάλεσε: παρακάλεσε (ιδιωμ.)

5. οπού: εδώ: από τότε που...

6. ιδιοτελείς: ιδιοτελείς, συμ φεροντολόγοι.

7. 'γγιχτήκαμεν: αγγιχτήκαμε, κακοκαρδιστήκαμε.

Ὅτι εἰς ταρδιά<sup>1</sup> πάντοτες γλεντούσαμεν. Ἄρχισε ὁ πόλεμος κι ἀναψε ὁ ντουφεκισμός πολύ. Πήρα τους ανθρώπους μου, πήγα ἐκεῖ, καθὼς ἤμουν διορισμένος· και στάθηκα κάμποσο και πολεμήσαμεν. Ἦφερα ἀπόξω γύρα τα πόστα<sup>2</sup>. Πήγα εἰς το κονάκι<sup>3</sup> μας ὅ,τι ἔπαιρνε να βασιλέψει το φεγγάρι, να βγάλω τον πεζό<sup>4</sup> δια την κυβέρνησιν. Ἐρχονται μου λένε: “Τρέξε, σκοτώθη ὁ Γκούρας εἰς το πόστο του. Ἐρίξε αναντίον των Τούρκων· ἀπάνω εἰς την φωτιάν τον βάρεσαν εἰς τον ἀμήλιγγα<sup>5</sup> και δεν μίλησε τελείως”. Πήγα, τον πήραμεν εἰς τον ὦμο και τον βάλαμε σ' ἓνα μπουντρούμι, τον συγύρισε ἡ φαμελιά του και τον χῶσαμεν.

### [Στο πανηγύρι τ' Ἀγιαννίου]

Ἐγίνα ὡς δεκατέσσερων χρονῶν και πήγα εἰς ἓναν πατριώτη μου εἰς Ντεσφίνα. Ἦταν γιορτή και παγγύρι τ' Ἀγιαννίου. Πήγαμεν εἰς το παγγύρι· μόδωσε το ντουφέκι του να το βαστώ. Εγὼ θέλησα να το ρίξω, ετζακίστη. Τότε μ' ἔπιασε σε ὅλον τον κόσμον ομπρός και με πέθανε εἰς το ξύλο. Δεν μ' ἔβαλε το ξύλο τόσο, περισσότερον ἡ ντροπή του κόσμου. Τότε ὅλοι τρώγαν και πίναν και ἐγὼ ἐκλαιγα. Αυτό το παράπνον δεν ἤυρα ἄλλον κριτή να το εἰπῶ να με δικιώσει, ἐκρίνα εὐλογον να προστρέξω εἰς τον Αἰ Γιάννη, ὅτι εἰς το σπίτι του μόγινε αὐτήνη

---

1. ταρδιά: τα ορδιά (εν. το ορδί), τα προσωρινά στρατιωτικά καταλύματα.

2. πόστο: επίκαιρη θέση.

3. κονάκι: κατοικία. Εδώ: τόπος προσωρινής διαμονής.

4. τον πεζό: τον πεζοπόρο, ταχυδρόμο.

5. ἀμήλιγγα: μηλίγγι, μυαλό.

η ζημιά και η ατιμία. Μπαίνω την νύχτα μέσα εις την εκκλησιά του και κλειώ την πόρτα κι αρχινώ τα κλάματα με μεγάλες φωνές και μετάνοιες· τ' είναι αυτό οπούγινε σ' εμένα, γομάρι είμαι να με δέρνουν; Και τον περικαλώ να μου δώσει άρματα καλά κι ασημένια και δεκαπέντε πουγγιά χρήματα και εγώ θα του φκιάσω ένα μεγάλο καντήλι ασημένιον. Με τις πολλές φωνές κάμαμεν τις συμφωνίες με τον άγιον.

### [Τα αγάλματα]

Είχα δυο αγάλματα περίφημα, μια γυναίκα κι ένα βασιλόπουλο, ίδια· φαίνονταν οι φλέβες, τόση εντέλειαν είχαν. Όταν χάλασαν τον Πόρο, τα 'χαν πάρει κάτι στρατιώτες, και στ' Άργος θα τα πουλούσαν των Ευρωπαίων· χίλια τάλαρα γύρευαν... Πήρα τους στρατιώτες, τους μίλησα: “Αυτά, και δέκα χιλιάδες τάλαρα να σας δώσουνε, να μην το καταδεχτείτε να βγουν από την πατρίδα μας. Γι' αυτά πολεμήσαμε”.

### [Είμαστε στο εμείς...]

Κι όσα σημειώνω τα σημειώνω γιατί δεν υποφέρνω να βλέπω το άδικον να πνίγει το δίκιον. Δια κείνο έμαθα γράμματα εις τα γεράματα και κάνω αυτό το γράψιμον το απελέκητο, ότι δεν είχα τον τρόπον όντας παιδί να σπουδάξω· ήμουν φτωχός κι έκανα τον υπηρέτη και τιμάρευα άλογα κι άλλες πλήθος δουλειές έκανα, να βγάλω το πατρικό μου χρέος, οπού μας χρέωσαν οι χαράμηδες<sup>1</sup> και να ζήσω κι εγώ σε τούτην την κοινωνίαν,

---

1. **χαράμηδες**: αυτοί που τρώνε άδικα το βίος του άλλου.

όσο έχω τ' αμανέτι<sup>2</sup> του Θεού εις το σώμα μου. Κι αφού ο Θεός θέλησε να κάμει νεκρανάσταση εις την πατρίδα μου, να την λευτερώσει από την τυραγνίαν των Τούρκων, αξίωσε κι εμένα να δουλέψω κατά δύναμη λιγότερο από το χερότερον πατριώτη μου Έλληνα. Γράφουν σοφοί άντρες πολλοί, γράφουν τυπογράφοι ντόπιοι και ξένοι διαβασμένοι για την Ελλάδα –ένα πράμα μόνον με παρακίνησε κι εμένα να γράψω, ότι τούτην την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί και σοφοί κι αμαθείς και πλούσιοι και φτωχοί και πολιτικοί και στρατιωτικοί και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι όσοι αγωνιστήκαμεν, αναλόγως ο καθείς, έχομεν να ζήσομεν εδώ. Το λοιπόν δουλέψαμεν όλοι μαζί, να την φυλάμεν κι όλοιμαζί και να μην λέγει ούτε ο δυνατός “εγώ”, ούτε ο αδύνατος. Ξέρετε πότε να λέγει ο καθείς “εγώ”; Όταν αγωνιστεί μόνος του και φκιάσει ή χαλάσει, να λέγει εγώ· όταν όμως αγωνίζονται πολλοί και φκιάνουν, τότε να λένε “εμείς”. Είμαστε εις το “εμείς” και όχι εις το “εγώ”. Και εις το εξής να μάθομεν γνώση, αν θέλομεν να φκιάσομεν χωριόν, να ζήσομεν όλοι μαζί. Έγραψα γυμνή την αλήθεια, να ιδούνε όλοι οι Έλληνες ν' αγωνίζονται δια την πατρίδα τους, δια την θρησκεία τους, να ιδούνε και τα παιδιά μου και να λένε: “Έχομεν αγώνες πατρικούς, έχομεν θυσίες”, αν είναι αγώνες και θυσίες. Και να μπαίνουν σε φιλοτιμίαν και να εργάζονται εις το καλό της πατρίδας τους, της θρησκείας και της κοινωνίας.

---

**2. αμανέτι (και αμανάτι):** ενέχυρο για την εξασφάλιση ενός χρέους. Το νόημα είναι ότι ο Θεός μας έδωσε τη ζωή για να κάνουμε το χρέος μας.



**Σκέψις Μακρυγιάννη, (έργο Π. Ζωγράφου), 1836 Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, (αρ. κατ. εισ. 3750 ε')**

## **Θεόδωρος Κολοκοτρώνης**

### **Απομνημονεύματα [Το Μισολόγγι εχάθη]**



**“Την ημέραν των Βαΐων έκαμαν γιουρούσι στο Μισολόγγι<sup>1</sup>· οι ήρωες του Μισολογγιού, σε τόσες χιλιάδες ασκέρι, σε τόσα κανόνια, χαντάκια, καβαλαριά, εγλίτωσαν 2000, και το γυναικόπαιδο έγινε θύμα.**

**Μας ήρθε είδησις, μεγάλη Τετράδη, εις το δειλινό, που είχε παύσει η Συνέλευσις, και είμεθα εις κάτι**

---

**1.γιουρούσι στο Μισολόγγι: πρόκειται για την Έξοδο (10 Απριλίου 1826).**

ίσκιους. Μας ήλθε είδησις ότι το Μισολόγγι εχάθη. Έτσι εβάλαμεν τα μαύρα όλοι, μισή ώρα εστάθη σιωπή που δεν έκρινε κανένας, αλλ' εμέτραε καθένας με τον νουν του τον αφανισμόν μας. Βλέποντας εγώ την σιωπήν, εσηκώθηκα εις το πόδι, και τους ομίλησα λόγια για να εμψυχωθούν. Τους είπα ότι το Μισολόγγι εχάθη ενδόξως, και θα μείνει αιώνας αιώνων η ανδρεία. Εάν βάλομεν τα μαύρα και οκνεύσομεν, θα πάρομεν το ανάθεμα και θα πάρομεν το αμάρτημα των αδυνάτων όλων. Με απεκρίθησαν: “Τι να κάνομεν τώρα, Κολοκοτρώνη;” “Τι να κάμομεν;” του λέγω “Την αυγήν να κάμομεν συνέλευσιν, να αποφασίσομεν κυβέρνησιν πέντε, έξι, οκτώ άτομα δια να μας κυβερνήσουν, και να διαλέξομεν και άτομα να αποφασίσουν να ανταποκρίνονται με τα εξωτερικά (που τότε ήτο περασμένος και ο μινίστρος<sup>2</sup> Κάνιγγ<sup>3</sup> εις την Κωνσταντινούπολιν), η επιτροπή της συνελεύσεως δια τα εξωτερικά να δίδει λόγον εις την Κυβέρνησιν, και εις τον λαόν, και ημείς οι άλλοι να σκορπίσομεν εις τες επαρχίες και να πιάσομεν γενικώς τα άρματα, ως τα προκοπιάσαμεν εις την Επανάστασιν”.

### [Ο κόσμος μας έλεγε τρελούς...]

Ο κόσμος μας έλεγε τρελούς. Ημείς αν δεν είμεθα τρελοί δεν εκάναμεν την επανάστασιν, διατί ηθέλαμεν συλλογισθεί πρώτον δια πολεμοφόδια, καβαλαρία μας, πυροβολικό μας, πυριτοθήκες μας, τα μαγαζιά μας, ηθέλαμεν λογαριάσει την δύναμιν την ειδική μας, την τούρκικη

---

2. μινίστρος: υπουργός.

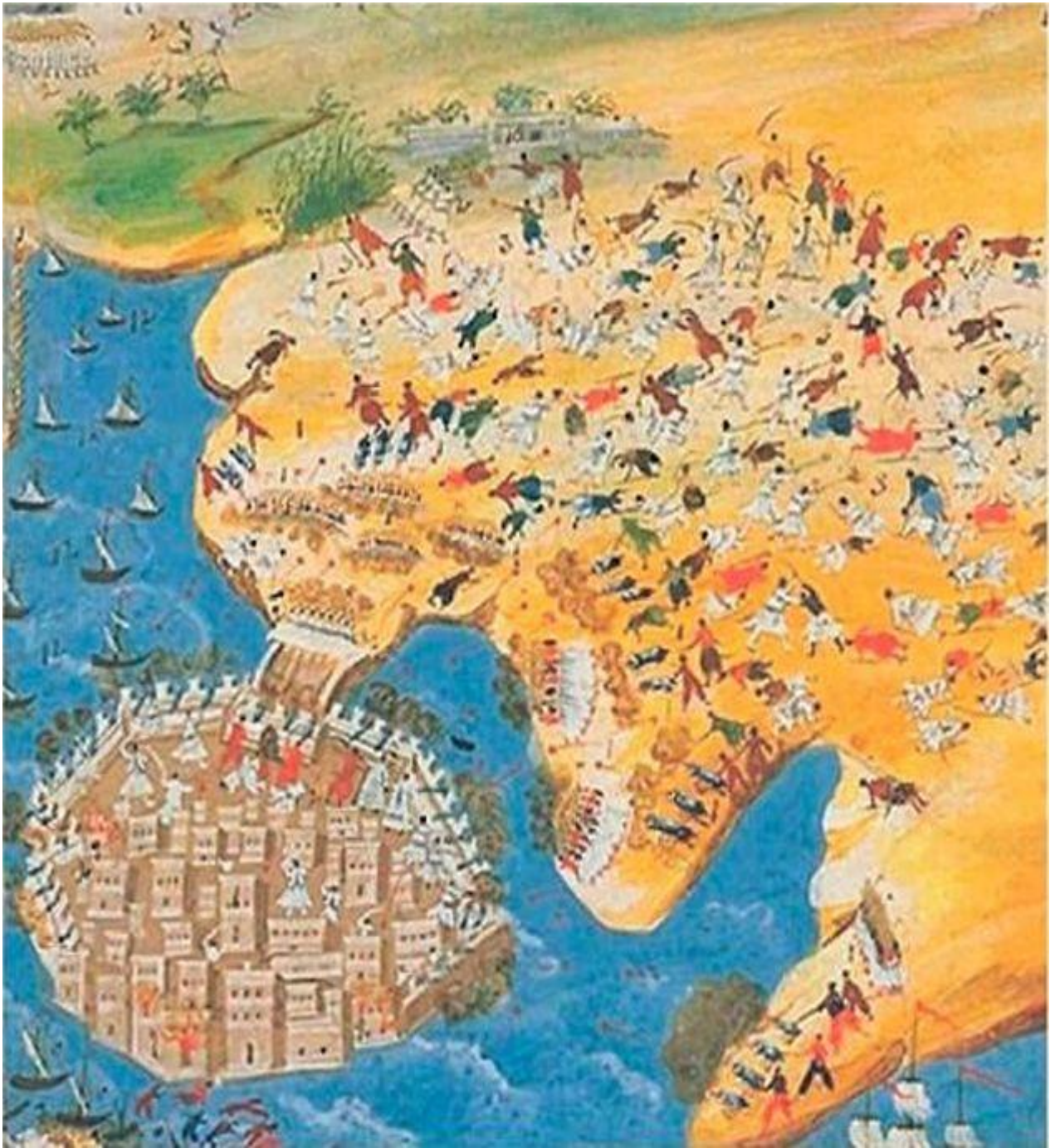
3. Κάνιγγ: Υπουργός Εξωτερικών της Αγγλίας και γνωστός φιλέλληνας.

δύναμη. Τώρα οπού ενικήσαμεν, οπού ετελειώσαμεν με καλά τον πόλεμο μας, μακαριζόμεθα, επαινόμεθα. Αν δεν ευτυχούσαμεν ηθέλαμεν τρώγει κατάρες, αναθέματα. Ομοιάζομεν σαν να είναι εις ένα λιμένα πενήντα εξήντα καράβια φορτωμένα, ένα από αυτά ξεκόβει, κάνει πανιά, πηγαίνει εις την δουλειά του με μια μεγάλη φορτούνα, με μεγάλο άνεμο, πηγαίνει πουλεί, κερδίζει, γυρίζει οπίσω σώνον. Τότε ακούς όλα τα επίλοιπα καράβια και λέγουν: “Ιδού άνθρωπος, ιδού παλικάρια, ιδού φρόνιμος και όχι σαν εμείς οπού καθόμεθα έτσι δειλοί, χαϊμένοι”· και κατηγορούνται οι καπεταναίοι ως ανάξιοι. Αν δεν ευδοκιμούσε το καράβι ήθελε ειπούν: “Μα τι τρελός να σηκωθεί με τέτοια φορτούνα, με τέτοιο άνεμο! να χαθεί ο παλιάνθρωπος, επήρε τον κόσμο εις το λαιμό του”.

Η αρχηγία ενός στρατεύματος ελληνικού ήτον μια τυραννία, διατί έκαμε και τον αρχηγό, και τον κριτή\* και τον φροντιστή, και να του φεύγουν κάθε ημέρα και πάλιν να έρχονται, να βαστάει ένα στρατόπεδον με ψέματα, με κολακείες, με παραμύθια, να του λείπουν και ζωοτραφίες και πολεμοφόδια, και να μην ακούν και να φωνάζει ο αρχηγός, ενώ εις την Ευρώπην ο αρχιστράτηγος διατάσσει τους στρατηγούς, οι στρατηγοί τους συνταγματάρχας, οι συνταγματάρχαι τους ταγματάρχας και ούτω καθεξής. Έκανε το σχέδιό του και ξεμπέρδευε. Να μου δώσει ο Βελιγκτών 40.000 στράτευμα, το εδιοικούσα· αλλ' αυτουνού να του δώσουν 500 Έλληνας δεν ημπορούσε ούτε μια ώρα να τους διοικήσει. Κάθε Έλληνας είχε τα καπρίτσια του και έπρεπε για να κάμει κανείς δουλειά με αυτούς, άλλον να φοβερίζει, άλλον να κολακεύει, κατά τους ανθρώπους.

---

\* κριτής: δικαστής.



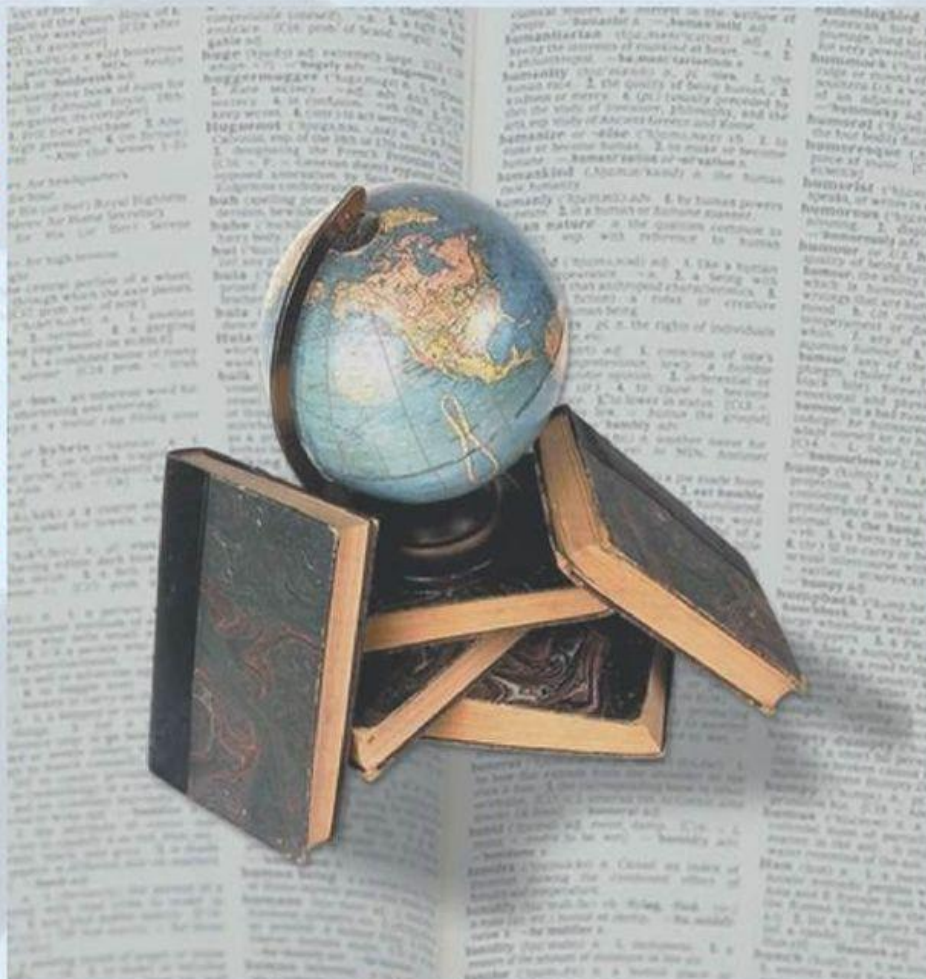




**Π**αρουσίαση - **Χ**ριτική



# Παρουσίαση-Κριτική



## I. Παρουσίαση και Κριτική ενός βιβλίου





**Τ**α βασικά στοιχεία του βιβλίου (συγγραφέας, τίτλος, είδος του κειμένου, εκδοτικός οίκος, τόπος και χρόνος έκδοσης κτλ.) μπορούμε να πούμε ότι αποτελούν την ταυτότητά του. Γι' αυτό, για να παραπέμψουμε σε ένα συγκεκριμένο βιβλίο, αναφέρουμε αναγκαστικά τα στοιχεία αυτά στο κείμενό μας, στις υποσημειώσεις ή στη βιβλιογραφία που παραθέτουμε. Υπάρχει βέβαια μια μεγάλη ποικιλία στη μορφή των παραπομπών (στις συντομογραφίες, στη στίξη, στον τύπο των γραμμάτων κτλ.) Ο επιμελητής της έκδοσης υιοθετεί τη μορφή εκείνη που θεωρεί καταλληλότερη. Αυτό που έχει σημασία πάντως είναι να ακολουθεί κανείς με συνέπεια ένα συγκεκριμένο σύστημα. Προσέξτε για παράδειγμα τις παρακάτω παραπομπές που δίνονται ενδεικτικά:

1. Τ. Μαλάνος, Η ποίηση του Σεφέρη και η κριτική μου, εκδ. Πρόσπερος, Αθήνα 1978, σ. 10.
2. Ν. Βαγενάς, Ο ποιητής και ο χορευτής, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1978, σελ. 113-114.
3. Αλ. Αργυρίου, Γ. Σεφέρης: Ποιητική τέχνη και ιστορία, στον τόμο «Κύκλος Σεφέρη» εκδ.«Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας», Αθήνα 1980, σελ. 28.
4. Αλ. Αργυρίου, ό.π., σ. 16-17.

Ανάλογα μπορούμε να παραπέμψουμε και σε περιοδικά:

Αναστάσιος Στέφος, Γ. Σεφέρη «Επί ασπαλάθων...», Ερμηνευτική προσέγγιση του ποιήματος, Φιλολογος 18, Θεσσαλονίκη Δεκ. 1979, σελ. 245-253.



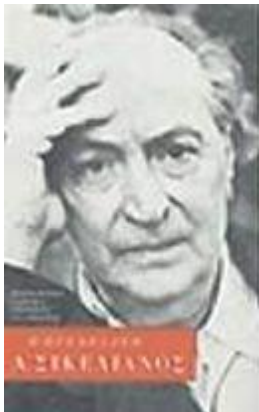
## 2. Βιβλιοπαρουσίαση

Τα βασικά στοιχεία του βιβλίου αναγράφονται συνήθως στο εξώφυλλο (εμπροσθόφυλλο) και στο εσώφυλλό του. Πρόσθετες πληροφορίες για το βιβλίο μπορούμε να αντλήσουμε από το κείμενο που βρίσκεται συχνά στο οπισθόφυλλο, καθώς επίσης και από τον πίνακα περιεχομένων.

Δείτε τα κείμενα (1) και (2) που προέρχονται από οπισθόφυλλα βιβλίων. Δίνουν τις κατάλληλες πληροφορίες, ώστε να προκαλέσουν το ενδιαφέρον του αναγνώστη και να του δημιουργήσουν την επιθυμία να διαβάσει ολόκληρο το βιβλίο;

1

### «ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ»



Ο τόμος περιλαμβάνει έναν Πρόλογο, τρία κεφάλαια βιογραφίας του Ποιητή, ένα Παράρτημα και 16 εικόνες.

Στον Πρόλογο ο συγγραφέας εξιστορεί τις περιστάσεις που τον συνέδεσαν με το Σικελιανό, αρχίζοντας από τις Δελφικές Εορτές του 1927.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι ένα μακρό μελέτημα για τον Αλαφροϊσκιωτο. Το νεανικό έργο του Ποιητή ερμηνεύεται ως ο πυρήνας του συνόλου της δημιουργίας του.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται για πρώτη φορά και σχολιάζεται το Αγιορείτικο Ημερολόγιο του Σικελιανού, όπου ο ποιητής έχει καταγράψει τις εντυπώσεις του από το προσκύνημα στο Άγιον Όρος που επιχείρησε μαζί με τον Καζαντζάκη στα 1914.

Στο τρίτο κεφάλαιο, που φέρει τον τίτλο Το Χρονικό μιας φιλίας, περιγράφεται ο μακρός πνευματικός δεσμός του Σικελιανού με τον Καζαντζάκη, όπως μαρτυρείται από ανέκδοτες επιστολές τους και άλλα στοιχεία.

Τέλος, στο Παράρτημα δημοσιεύονται μερικές χαρακτηριστικές επιστολές του Σικελιανού προς τον Καζαντζάκη και τον Πρεβελάκη.

## Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

Ο Π. Πρεβελάκης, ως ιστορικός της τέχνης και δοκιμιογράφος, είναι γνωστός από τον Γκρέκο στη Ρώμη, τα Αρχαία θέματα στη ζωγραφική της Ιταλικής Αναγέννησης, τον Ποιητή και το Ποίημα της Οδύσσειας κ. ά.

Η άλλη πνευματική δημιουργία του περιλαμβάνει τρεις ποιητικές συλλογές, έντεκα μυθιστορήματα και οκτώ δράματα.

2

**Τ**α νομίσματα που έκοψαν οι πόλεις της Μικράς Ασίας στα χρόνια της ρωμαϊκής κυριαρχίας απεικονίζουν με μοναδικό τρόπο, εντελώς διαφορετικό από ό,τι οι επιγραφές, οι πάπυροι ή οι φιλολογικές πηγές, τη ζωή όχι μόνο των ελληνικών πόλεων, αλλά και των υπόλοιπων κατοίκων της περιοχής, βαθιά εξελληνισμένων στην πλειονότητά τους. Σ' αυτά δεν αποκαλύπτεται μόνον η κληρονομιά του μεγάλου παρελθόντος, αλλά αντικατοπτρίζεται και η απώλεια της πολιτικής ελευθερίας και της αυτοδιάθεσης των κατοίκων της Μικράς Ασίας, καθώς και ο περιορισμός της δραστηριότητάς τους σε καθαρά κοινοτικές υποθέσεις. Εξίσου εμφανής είναι σ' αυτά και η ρωμαϊκή επικυριαρχία, η δυναμική παρουσία ορισμένων κατεξοχόν φιλλελήνων

αυτοκρατόρων, όπως και η τελευταία αναλαμπή πολυάριθμων τόπων.



Με τη συγκέντρωση και παράθεση των νομισμάτων επιχειρείται μια προσέγγιση στις θρησκευτικές δοξασίες και τα έθιμα του ελληνικού εκείνου κόσμου της Ανατολής και στις βαθμιαίες μεταβολές τους. Μολονότι τα μνημεία αυτά της ελληνικής τέχνης αποτελούν στο σύνολό τους μια πολύ λίγο

μελετημένη πηγή γνώσης, μπορούν να μας δώσουν πληροφορίες για το ρόλο της αυτοκρατορικής λατρείας ως συνδεδετικού κρίκου μέσα στο ρωμαϊκό Imperium, για την επιβίωση αρχαίων μύθων, για τη σημασία ιστορικών γεγονότων και για την αδιάσπαστη καλλιτεχνική δύναμη του ελληνισμού. Απεικονίζουν σκηνές θυσιών, πλοία, απόψεις πόλεων και λιμανιών, και μας πληροφορούν για τους απειράριθμους αθλητικούς αγώνες και τις μονομαχίες, καθώς και για τους

συχνά σκληρούς και πολύνεκρους πολέμους στα σύνορα του κράτους. Από την άλλη μεριά, η παρουσία των ονομάτων και των τίτλων των δημόσιων λειτουργών, των ιερέων και των χορηγών των νομισματικών εκδόσεων φανερώνει πόση ευγνωμοσύνη ένιωθαν οι Έλληνες απέναντι στην πόλη τους και πόσο ενδιαφέρονταν για το κοινό καλό. Ακόμη και η έλλειψη μέτρου στην απόδοση τιμών προς τους Ρωμαίους, ιδιαίτερα μάλιστα στους αυτοκράτορες, ο συναγωνισμός των πόλεων στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν ηχηρά τιμητικά ονόματα και τίτλους, και οι συμφωνίες ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες πόλεις, που συχνά απείχαν μεταξύ



τους εκατοντάδες χιλιόμετρα, αποτυπώνονται παραστατικά στα νομίσματα των ελληνικών πόλεων της Ανατολής. Σε όλα αυτά προστίθενται και απεικονίσεις ναών, της πόλης ή της επαρχίας, αγάλματα θεών, ειδυλλιακά τοπία και πλήθος άλλες παραστάσεις. Συνολικά απεικονίζονται 512 νομίσματα από 150 περίπου πόλεις, «κοινά» και επαρχιακές ενώσεις, μικρή επιλογή για τους σκοπούς αυτού του βιβλίου, που δεν γράφτηκε για τους ειδικούς, αλλά ως παρότρυνση προς εκείνους που βλέπουν στην αρχαιότητα, και ειδικότερα στον ελληνικό κόσμο, κάτι περισσότερο από ένα κεφάλαιο παρωχημένης Ιστορίας.

Ο PETER ROBERT FRANKE γεννήθηκε το 1926 στο Ladenscheid. Σπούδασε Αρχαία Ιστορία, Ιστορία, Γεωγραφία και Γερμανική Φιλολογία στο Μόναχο, τη Βόννη και το Erlangen. Από το 1967 είναι τακτικός καθηγητής της Αρχαίας Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Saarbrucken. Είναι τακτικό μέλος της Αμερικανικής Νομισματικής Εταιρείας και της Βασιλικής Νομισματικής Εταιρείας του Λονδίνου. Δημοσίευσε πολλά βιβλία και πλήθος άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά.



Όπως είδαμε, τα κείμενα που συχνά δίνονται στα οπισθόφυλλα αποτελούν, ορισμένες φορές, μια πρώτη παρουσίαση του βιβλίου και αποβλέπουν στην ενημέρωση των αναγνωστών και στην προβολή του βιβλίου. Παρόμοια κείμενα είναι και οι βιβλιοπαρουσιάσεις στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο, οι οποίες περιγράφουν (παρουσιάζουν τα βασικά χαρακτηριστικά) και σχολιάζουν ακροθιγώς το βιβλίο.

**Να εντοπίσετε τις πληροφορίες και τα σχόλια των βιβλιοπαρουσιάσεων που ακολουθούν.**

**Συζητήστε την έκτασή τους· θα τις θέλατε πιο εκτεταμένες ή πιο σύντομες; Δικαιολογήστε την άποψή σας.**

**Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ**

**Α. Σικελιανός**

Εκδ. «Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης», Αθήνα  
1984, σελ. 241.

Ο Παντελής Πρεβελάκης μας προσφέρει μια σημαντική μελέτη πάνω στη ζωή και το έργο του ποιητή Άγγελου Σικελιανού που άλλωστε γνώριζε από πολύ κοντά. Στον πρόλογο του βιβλίου, ο συγγραφέας εξιστορεί τις περιστάσεις που τον συνέδεσαν με το μεγάλο μας ποιητή, αρχίζοντας από τις Δελφικές εορτές του 1927. Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύει τον Αλαφροϊσκιωτο, νεανικό έργο του Α. Σικελιανού που θεωρείται ως ο πυρήνας του συνόλου της δημιουργίας του. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται για πρώτη φορά και σχολιάζεται το Αγιορείτικο ημερολόγιο του Σικελιανού, όπου ο ποιητής έχει καταγράψει τις εντυπώσεις του από το Άγιο Όρος, που επισκέφτηκε με τον Νίκο Καζαντζάκη το 1914. Στο τρίτο κεφάλαιο, με τίτλο Το χρονικό μιας φιλίας, περιγράφεται η μακρόχρονη σχέση του Α. Σικελιανού με τον Καζαντζάκη, όπως μαρτυρείται από ανέκδοτες επιστολές τους και άλλα στοιχεία. Το βιβλίο συμπληρώνεται από Παράρτημα στο οποίο δημοσιεύονται μικρές χαρακτηριστικές επιστολές του Σικελιανού προς τον Καζαντζάκη και τον Πρεβελάκη.

**P.R. FRANKE**

**Η Μικρά Ασία στους ρωμαϊκούς χρόνους.  
Τα νομίσματα καθρέφτης της ζωής των Ελλήνων**

Μτφρ. Γιάννης Τουράτσογλου. Μορφωτικό Ίδρυμα  
Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 1985, σσ. 150+48 πίνακες με  
απεικονίσεις νομισμάτων.

Με τη συγκέντρωση και παράθεση των νομισμάτων ο συγγραφέας επιχειρεί μια προσέγγιση στον κόσμο εκείνο της Ανατολής, ο οποίος, ακόμη και κάτω από τη ρωμαϊκή διοίκηση, διατήρησε για αιώνες ακέραιο τον ελληνικό πολιτισμό, το ελληνικό πνεύμα και τις αρχές του ελληνικού βίου. Από τα νομίσματα αυτά αντλούμε ανεκτίμητες πληροφορίες για τις θρησκευτικές δοξασίες και τα έθιμα των κατοίκων, για το ρόλο της λατρείας του αυτοκράτορα ως συνδετικού κρίκου στο ρωμαϊκό imperium, για την επιβίωση αρχαίων μύθων, για τη σημασία ιστορικών γεγονότων, για την τέλεση αθλητικών αγώνων, για τη διεξαγωγή πολέμων, για το συναγωνισμό των πόλεων στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν ηχηρούς τιμητικούς τίτλους.

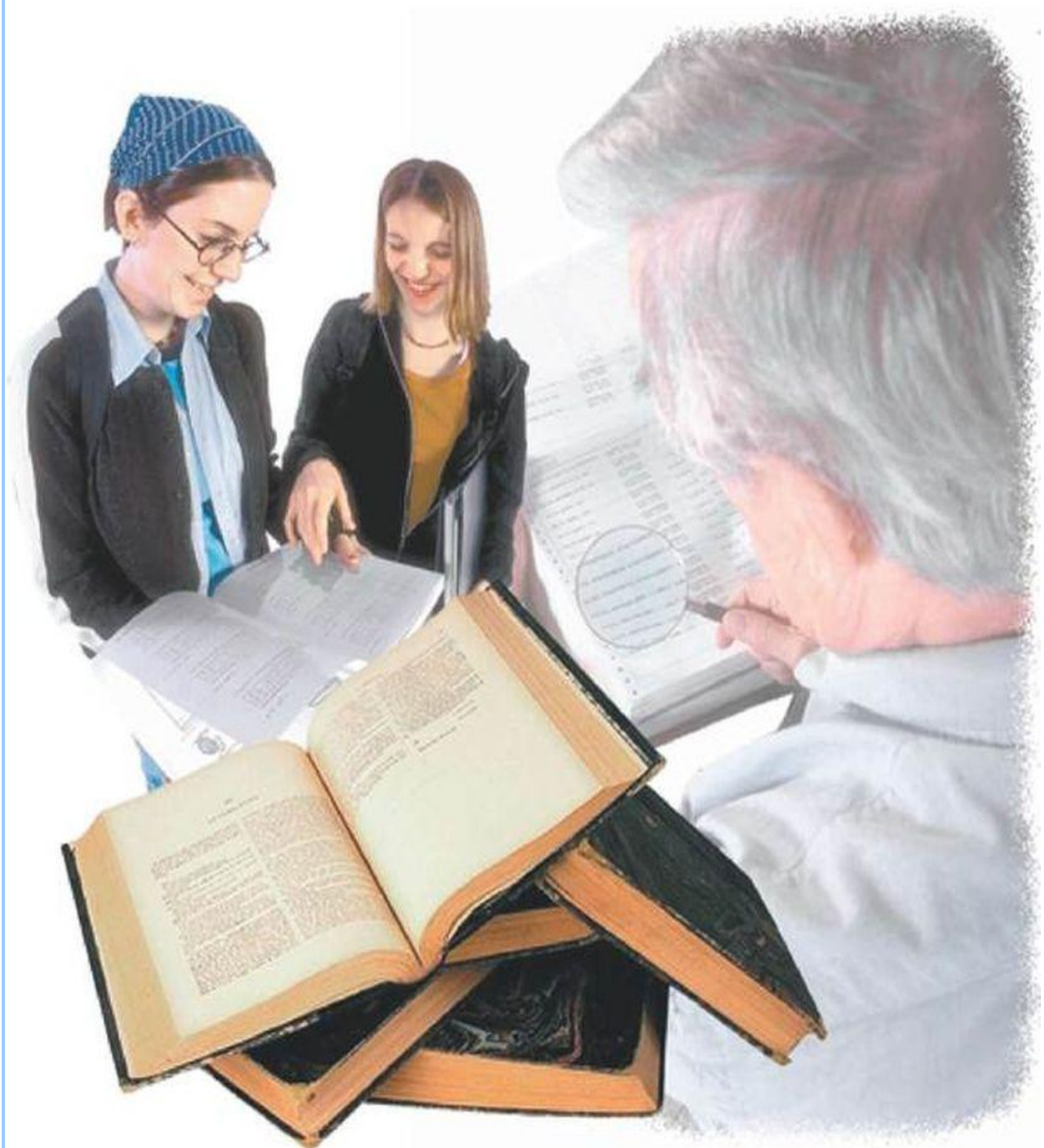
**ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ**

**«Animation. Το κινούμενο σχέδιο»**


Βιβλίο γύρω από την τέχνη του κινούμενου σχεδίου με αναφορά στις διάφορες εθνικές σχολές, παρουσίαση των τεχνικών και ειδικό κεφάλαιο για τις νεότερες εξελίξεις μετά την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Αναθεωρημένη και επανυξημένη έκδοση του «Κινούμενου σχεδίου» του 1974. Περιλαμβάνει φωτογραφίες, σχέδιο και φιλμογραφία που καλύπτει την περίοδο 1891 - 1981 (εκδόσεις Καστανιώτη, στη σειρά Κινηματογράφος, Αθήνα 1985, σελ. 216 με το εικονογραφικό υλικό εκτός κειμένου).

Υποθέστε ότι γράφετε μια βιβλιοπαρουσίαση, για να ενημερώσετε την τάξη σας σχετικά με ένα καινούριο βιβλίο που απέκτησε η βιβλιοθήκη του σχολείου.

**Από τα εξώφυλλα, τον πίνακα περιεχομένων και τον πρόλογο μπορείτε να αντλήσετε πληροφορίες για τα βασικά στοιχεία του βιβλίου (συγγραφέας, τίτλος, εκδοτικός οίκος, τόπος και χρόνος έκδοσης, σελίδες, είδος κειμένου κτλ.) καθώς και για το περιεχόμενό του.**



### 3.Βιβλιοκριτική

 Μια πληρέστερη εικόνα για ένα βιβλίο μάς δίνει η βιβλιοκριτική, η οποία περιέχει αναλυτικότερες πληροφορίες από τη βιβλιοπαρουσίαση και περισσότερα σχόλια, επαρκώς τεκμηριωμένα. Εξάλλου η βιβλιοκριτική προϋποθέτει μελέτη του αντικειμένου της σε βάθος, αφού στόχος της είναι κυρίως να κρίνει/αξιολογήσει υπεύθυνα το έργο. Γι' αυτό άλλωστε είναι πάντα ενυπόγραφη, σε αντίθεση με τη βιβλιοπαρουσίαση. Πρέπει να σημειωθεί πάντως ότι τα όρια ανάμεσα στη βιβλιοκριτική και στην βιβλιοπαρουσίαση δεν είναι πάντοτε ευδιάκριτα, ιδιαίτερα όταν η βιβλιοπαρουσίαση έχει ως στόχο να επηρεάσει θετικά ή αρνητικά τους αναγνώστες σχετικά με το βιβλίο, οπότε περιέχει αρκετά σχόλια.

#### α) Λογοτεχνική κριτική

Να διαβάσετε την παρακάτω κριτική του Β. Βαρίκα για το μυθιστόρημα του Κοσμά Πολίτη «Στου Χατζηφράγκου».

#### ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΗ ΜΝΗΜΗ ΜΙΑΣ ΧΑΜΕΝΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ



**Κ. Πολίτη:**  
**«Στου Χατζηφράγκου»**

Τη «βιογραφία» μιας εποχής και μιας κοινωνίας βασισμένης στην πραγματικότητα και στολισμένη με φανταστικά επεισόδια επιχειρεί στο νέο του μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» ο Κ. Πολίτης. Η πολιτεία που υπαινίσσεται είναι η οριστικά χαμένη, εδώ και σαράντα χρόνια, για τον ελληνισμό

πρωτεύουσα της Ιωνίας, μια από τις λαϊκές συνοικίες της οποίας - όπου και διαδραματίζονται τα σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου- ονοματίζει και ο τίτλος του μυθιστορήματος. Παιδικές αγαπημένες μνήμες, εξωραϊσμένες κάποτε από την απόσταση του χρόνου, αλλά και κοιταγμένες μέσα από το φακό της πικρής εμπειρίας, που ο συγγραφέας απεκόμισε από την κατοπινή πορεία του στη ζωή, στην ίδια αυτή πολιτεία και στην ελεύθερη Ελλάδα, συνθέτουν το μυθιστόρημα. Ό,τι αποτελεί την πρωτοτυπία, αλλά και την έλξη του βιβλίου είναι ότι στον ευρύτατο πίνακα που στήνει μπροστά μας, εκείνο που κυριαρχεί δεν είναι η «επίσημη» όψη, καθετί που η ιστοριογραφία και η παράδοση μας έχουν επιβάλει σαν «σμυρναϊκή ζωή», αλλά οι «καθημερινοί άνθρωποι με τις καθημερινές έγνοιες και μικροχαρές τους, με τις αντιλήψεις τους, ακόμη και με τα παραστρατήματα και με τα ανόητα καμώματά τους», όπως μας εξομολογείται ο ίδιος ο συγγραφέας. Η στενή αυτή σύνδεση με την πραγματικότητα δίνει αυθεντικότητα στην αφήγηση, όπως η έμμεση ή άμεση αναφορά σε προσωπικά βιώματα, από τα οποία και αποκλειστικά φαίνεται να αντλεί, της προσφέρει τη βαθύτερη εκείνη συγκίνηση, που μονάχα η εξομολόγηση επιτυγχάνει.

Να μιλήσουμε για ανανέωση της πεζογραφίας του Κοσμά Πολίτη, θα ήταν ασφαλώς υπερβολή. Υπάρχουν όμως στο νέο του μυθιστόρημα στοιχεία και στην τεχνική και στην έκφραση, που το διαφοροποιούν σημαντικά από την προηγούμενη εργασία του. Περισσότερο σταθερά τα περιγράμματα και των προσώπων και των καταστάσεων, τον υποχρεώνουν σε μια άλλη μορφή σύνθεσης, διάφορη από την καθαρά «μουσική», που κυριαρχούσε στα προηγούμενα πεζογραφήματά του. Την κλασικότερη αυτή δομή την επιβάλλει, θα έλεγα, η ίδια η φύση της «πρώτης ύλης» του πεζογραφήματος.

Μολονότι ο όρος σύνθεση δε θα είχε, ίσως, εδώ πλήρως την εφαρμογή του. Οι ιστορίες που διηγείται ο Κ. Πολίτης αναπτύσσονται σχεδόν παράλληλα και οι δεσμοί που τις συνδέουν μοιάζουν μάλλον εξωτερικοί. Κάποιες απ' αυτές θα μπορούσαν απομονωμένες να θεωρηθούν αυτοτελή πεζογραφήματα, χωρίς τίποτε να θυμίζει την ένταξή τους σε μια ενότητα. Σκηνές και συμβεβηκότα επίσης, αποφασιστικής ωστόσο σημασίας για τη δημιουργία της συνολικής εντύπωσης, παίρνουν τη μορφή απλών παρεμβολών. Και έτσι όμως τοποθετημένα, δε χάνουν, ούτε αυτού, την αξία τους. Βοηθούν τη δημιουργία της ατμόσφαιρας. Πρόκειται, άλλωστε, όπως είπαμε, για τη «βιογραφία» μιας κοινωνίας, η οποία φυσικό είναι να μη μπορεί να εξαντληθεί στην παρουσίαση μερικών έστω και χαρακτηριστικών εκπροσώπων της.

Ο χρόνος, που εξέλεξε ο συγγραφέας για να εντοπίσει την έρευνά του, είναι οι αρχές του αιώνα μας. Η επιλογή δεν έγινε τυχαία. Είναι η ευτυχισμένη, κατά το συγγραφέα, περίοδος του Ελληνισμού της Ιωνίας. Όταν οι δύο εθνότητες, Τούρκοι και Έλληνες, συζούσαν ειρηνικά, σχεδόν μια φυλή, και η υλική ευμάρεια εμείωνε, αν δεν το εξαφάνιζε, με την παρεμβολή και άλλων παραγόντων, το αίσθημα του «ραγιά». Τη νοσταλγία του συγγραφέα για την ευτυχισμένη εκείνη εποχή τη συνειδητοποιεί πληρέστερα ο αναγνώστης, παρακολουθώντας το κεφάλαιο της «Παρόδου». Η αναφορά στα τραγικά γεγονότα που ακολούθησαν με την πάροδο μερικών δεκαετηρίδων, τον πόλεμο, την ελληνική διοίκηση και την καταστροφή που τη διαδέχτηκε, δεν υπογραμμίζει μονάχα την αντίθεση με το παρελθόν, το τόσο αγαπητό στον συγγραφέα, δίνει ταυτόχρονα και κάποια «επικαιρότητα» στο μυθιστόρημα με την πρόσφατη συμπλήρωση σαράντα χρόνων από τη Μικρασιατική κατάστροφή.

Ποικίλος ο κόσμος που κινείται στο μυθιστόρημα. Έλληνες, Εβραίοι, Τούρκοι, Φραγκολεβαντίνοι, η πανσπερμία των φυλών, που η ειρηνική συμβίωσή τους έδινε την ιδιαίτερη φυσιογνωμία στην πρωτεύουσα της Ιωνίας, αντιμετωπίζονται, με την ίδια συμπάθεια και κατανόηση από το συγγραφέα. Ο άνθρωπος και όχι η φυλή βαρύνει στη συνείδησή του. Και για να τον αγαπήσει δε χρειάζεται να τον εξωραΐσει. Ξέρει ότι αυτό και μόνο το γεγονός της ύπαρξης, ο αγώνας για την επιβίωση, αρκεί για τη δικαίωσή του. Μέσα όμως στον κόσμο αυτό, εκείνο που περισσότερο τον προσελκύει είναι τα παιδιά. Η παιδική ηλικία και η εφηβεία, παραμένουν και δω το κέντρο του μυθιστορήματος, για να μας φέρουν στη μνήμη μερικές από τις καλύτερες σελίδες της «Ερόικας».

Ο Κοσμάς Πολίτης κι όταν αντιμετωπίζει την ωμή πραγματικότητα δε λησμονεί το όνειρο. Όπως δεν τον εγκαταλείπει και ο λυρικός οίστρος κάθε φορά που θα βρεθεί μπροστά στη φύση. Το νέο του μυθιστόρημα του προσφέρει την ευκαιρία να δείξει για μια ακόμη φορά τις εξαιρετές ικανότητές του ως τοπιογράφου. Και οι σελίδες αυτές, έστω και περιορισμένες, θα παραμείνουν, πιστεύω, απόκτημα για την πεζογραφία μας.

(Β. Βαρίκας, Συγγραφείς και Κείμενα, Α', 1961-1965, Αθήνα, Ερμής 1975, σελ. 200-202)





**Παρακάτω δίνονται τα θέματα με τα οποία ασχολείται ο κριτικός στην πρώτη παράγραφο.**

**Να επισημάνετε τα θέματα στα οποία επικεντρώνει την προσοχή του στις υπόλοιπες παραγράφους. Στο τέλος με βάση τους πλαγιότιτλους των παραγράφων μπορείτε να έχετε μια συνολική εικόνα των θεμάτων στα οποία αναφέρεται ο κριτικός.**

**Ο Βαρίκας επισημαίνει:**

**Τι επιχειρεί στο έργο του ο Κ. Πολίτης;  
(Ο στόχος του συγγραφέα)**

**Τη «βιογραφία» μιας εποχής και μιας κοινωνίας βασισμένη στην πραγματικότητα και στολισμένη με φανταστικά επεισόδια επιχειρεί στο νέο του μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» ο Κοσμάς Πολίτης**

**Πώς δικαιολογείται ο τίτλος του μυθιστορήματος του Κ. Πολίτη.  
(Ο τίτλος του έργου)**

**Η πολιτεία που υπαινίσσεται είναι η οριστικά χαμένη, εδώ και σαράντα χρόνια, για τον Ελληνισμό πρωτεύουσα της Ιωνίας, μια από τις λαϊκές συνοικίες της οποίας - όπου και διαδραματίζονται τα σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου- ονοματίζει και ο τίτλος του μυθιστορήματος.**

**Από πού αντλεί το θέμα του ο συγγραφέας.  
(«Η πρώτη ύλη του μυθιστορήματος»)**

**Παιδικές αγαπημένες μνήμες, εξωραϊσμένες κάποτε από την απόσταση του χρόνου, αλλά και κοιταγμένες**

μέσα από το φακό της πικρής εμπειρίας, που ο συγγραφέας απεκόμισε από την κατοπινή πορεία του στη ζωή, στην ίδια αυτή πολιτεία και στην ελεύθερη Ελλάδα, συνθέτουν το μυθιστόρημα.

Τι αποτελεί την πρωτοτυπία και την έλξη του βιβλίου.  
(Η πρωτοτυπία και έλξη του βιβλίου)

Ό,τι αποτελεί την πρωτοτυπία και την έλξη του βιβλίου είναι ότι στον ευρύτατο πίνακα που στήνει μπροστά μας, εκείνο που κυριαρχεί δεν είναι η «επίσημη» όψη, καθετί που η ιστοριογραφία και η παράδοση μας έχουν επιβάλει σαν «σμυρναϊκή ζωή», αλλά οι καθημερινοί άνθρωποι με τις καθημερινές έγνοιες και μικροχαρές τους, με τις αντιλήψεις τους, ακόμη και με τα παραστρατήματα και με τα ανόητα καμώματά τους, όπως μας εξομολογείται και ο ίδιος ο συγγραφέας.

Τι προσφέρει στην αφήγηση η στενή σύνδεση με την πραγματικότητα και η αναφορά σε προσωπικά βιώματα.

(Η σχέση της αφήγησης με την πραγματικότητα)

Η στενή αυτή σύνδεση με την πραγματικότητα δίνει αυθεντικότητα στην αφήγηση, όπως και η έμμεση ή άμεση αναφορά σε προσωπικά βιώματα, από τα οποία και αποκλειστικά φαίνεται να αντλεί, της προσφέρει τη βαθύτερη εκείνη συγκίνηση, που μονάχα η εξομολόγηση επιτυγχάνει.

Συνήθως μια λογοτεχνική κριτική παρουσιάζει συνοπτικά την υπόθεση του έργου και τα κύρια πρόσωπα.

Πώς ερμηνεύετε την απουσία αυτών των στοιχείων από την κριτική του Β. Βαρίκα;

**Εκτός από τις πληροφορίες για το συγγραφέα και το βιβλίο, ο κριτικός κάνει ορισμένες διαπιστώσεις και εκφράζει κάποιες αξιολογικές κρίσεις.**

**Να τις εντοπίσετε και να προσέξετε πώς τις τεκμηριώνει ο Β. Βαρίκας στην κριτική του.**

**Να διαβάσετε ένα λογοτεχνικό βιβλίο (είναι προτιμότερο να επιλέξετε ένα βιβλίο γνωστό σας από τα Κ.Ν.Λ.) και να προσπαθήσετε να γράψετε μια κριτική.**

**Στην αρχή να παραθέσετε τα στοιχεία που βρίσκουμε και σε μια βιβλιοπαρουσίαση (συγγραφέα, τίτλο, είδος κειμένου κτλ.) και να εκφράσετε μια γενική κρίση για το έργο.**

**Κατόπιν να δώσετε πληροφορίες και να εκφέρετε επιμέρους κρίσεις για το στόχο του συγγραφέα, τον τίτλο (τη σχέση του με το έργο), την «πρώτη ύλη», τον τόπο και το χρόνο, την υπόθεση (ιστορία της αφήγησης), τη σύνθεση/πλοκή (αφηγηματικό τρόπο), τα πρόσωπα και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας (αφήγηση, περιγραφή, διάλογο, γλώσσα, ύφος). Να υποστηρίξετε τις απόψεις σας με τα κατάλληλα επιχειρήματα παρεμβάλλοντας, όπου χρειάζεται, χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το έργο.**



**Φροντίστε να είστε σαφείς, έτσι ώστε το κοινό στο οποίο απευθύνεστε (συμμαθητές) να σχηματίσει μια πλήρη εικόνα για το έργο και να κατανοήσει την κριτική σας άποψη. Προσαρμόστε το ύφος του κειμένου σας στον τρόπο με τον οποίο θα παρουσιαστεί η κριτική σας (προφορικά ή γραπτά).**

Είναι αυτονόητο ότι για μια ολοκληρωμένη κριτική απαραίτητη προϋπόθεση είναι η μελέτη του συνολικού έργου, της ζωής και της εποχής του συγγραφέα. Κοιτάξτε τι γράφει σχετικά με το θέμα αυτό ο Κ.

Παλαμάς:

Σε εκείνον που ζητά να αισθανθεί και να καταλάβει, και να κρίνει και να τοποθετήσει, χρειάζεται πάντα η ιστορία, γιατί αλλιώς η τύφλα θριαμβεύει.

Φροντίστε να αξιοποιήσετε στην κριτική σας το λεξιλόγιο που ακολουθεί.



### **Λεξιλόγιο** (σχετικό με τη λογοτεχνική κριτική)

<b>γλώσσα</b> (του βιβλίου):	αναλυτική ≠ συνθετική, κατανοητή ≠ ακατανόητη, μεταφορική, αλληγορική, ποιητική ≠ αντιποιητική, ασυνήθιστη, εκφραστική, κομψή, πειστική, προσωπική, ρητορική, συνθηματική, φτωχή.
<b>διάλογος:</b>	ζωηρός, ζωντανός, σύντομος, φυσικός, έξυπνος, απλοϊκός.
<b>ύφος</b> (του βιβλίου):	αδόκιμο, ακαδημαϊκό (= ψυχρό), ακαλαίσθητο ≠ καλαίσθητο, καλοδουλεμένο, άτονο, ανιαρό, αφελές, αφρόντιστο ≠ φροντισμένο, γλυκανάλατο, εξεζητημένο, πλαδαρό, τεχνητό ≠ φυσικό/ανεπιτήδευτο, ευτράπελο, δηκτικό, γλαφυρό, πεζό, λυρικό, ποιητικό, προσωπικό, συμβολικό, σφικτό, υψηλό, πομπώδες, λιτό, πυκνό.
<b>περιγραφή -</b>	απέριττη, απλή, γενική ≠ λεπτομερειακή,

<b>αφήγηση:</b>	διεξοδική, εντυπωσιακή, επιπόλαια ≠ προσεκτική, ζωντανή ≠ ψυχρή, μεθοδική, παραστατική, πιστή, ποιητική, ρομαντική ≠ ρεαλιστική, φανταστική (η λέξη με την κυριολεκτική της χρήση), άκομψη, ενδιαφέρουσα ≠ ανούσια, κουραστική, μονότονη, πεζή, συγκινητική, συναρπαστική.
<b>πλοκή:</b>	πρωτότυπη ≠ κοινή, έξυπνη, περίεργη, ολοκληρωμένη ≠ ημιτελής
<b>οι χαρακτήρες (του βιβλίου):</b>	αληθινοί, παραστατικοί, κεντρικοί, κύριοι ≠ δευτερεύοντες. διαγράφονται, εμφανίζονται, παρουσιάζονται, δρουν, εικονίζονται, φανερώνονται, ψυχογραφούνται, προβάλλουν/-ονται, πείθουν ≠ δεν πείθουν.
<b>ατμόσφαιρα (του βιβλίου):</b>	υποβλητική, ευχάριστη, βαριά, καταθλιπτική.
<b>βιβλίο (έργο):</b>	ανεκτίμητο, ανιαρό, αξιόλογο, άρτιο, βραβευμένο, γνωστό, διδακτικό, δραματικό, ενδιαφέρον, μεγαλόπνοο, μνημειώδες, συμβολικό, σπάνιο· κυκλοφόρησε, δημοσιεύτηκε, εκδόθηκε (επανεκδόθηκε), επικρίθηκε, βραβεύτηκε, άντεξε στο χρόνο, διαφημίστηκε, αγαπήθηκε, άρεσε, εκτιμήθηκε, έκανε πάταγο, απέκτησε φήμη, έγινε γνωστό.
<b>συγγραφέας:</b>	αισιόδοξος ≠ απαισιόδοξος, γλαφυρός, δραματικός, ευαίσθητος, ευφάνταστος,

κλασικός, μεγαλοφυής, πασίγνωστος, σκοτεινός, ψυχογράφος, ταλαντούχος, ρεαλιστής, ρομαντικός, σατιρικός. γράφει, συγγράφει, παρουσιάζει, καταγράφει, αναφέρει, ζωγραφίζει.

Κρατήστε σε δελτία ή στον Η/Υ σημειώσεις για ένα βιβλίο που διαβάσατε.

Σας προτείνουμε τον παρακάτω τύπο δελτίων για το αρχείο σας.

## ΔΕΛΤΙΟ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

Ημερομηνία:

**Στοιχεία βιβλίου:**

α) συγγραφέας:

πληροφορίες

β) τίτλος:

πληροφορίες

γ) έκδοση:

πληροφορίες

δ) τόπος-χρόνος έκδοσης:

πληροφορίες

## **A. το κείμενο**

Το είδος του κειμένου( μυθιστόρημα, διήγημα, δοκίμιο). Η υπόθεση (πρόσωπα, τόπος, εποχή...)  
Ποια η σχέση του τίτλου με το κείμενο.  
Χαρακτηριστικά αποσπάσματα

## **B. Η κριτική**

Η γλώσσα και το ύφος του συγγραφέα. Η συγγραφική ικανότητα του δημιουργού/λογοτέχνη.  
Γενική αξιολογική κρίση για το βιβλίο

## **Γ. Ο συγγραφέας**

Σύντομο βιογραφικό σημείωμα. Επιλογή εργογραφίας

## **β) Κριτική άλλων κείμενων**



Εκτός από την κριτική λογοτεχνικού έργου, μπορούμε να έχουμε κριτική και για οποιοδήποτε άλλο κείμενο (άρθρο, μελέτη, διατριβή, σχολικό εγχειρίδιο, κτλ.). Φυσικά η κριτική, ανάλογα με το αντικείμενό της, ασχολείται κάθε φορά με διαφορετικά θέματα, τα πιο σημαντικά για την κάθε περίπτωση· για παράδειγμα η λογοτεχνική κριτική εξετάζει την υπόθεση, την πλοκή, τα πρόσωπα, το ύφος του κειμένου κτλ., ενώ η κριτική σχολικού εγχειριδίου εξετάζει το διδακτικό υλικό, την οργάνωση και τη μεθόδευσή του, τους διδακτικούς και τους παιδαγωγικούς στόχους του βιβλίου κτλ.

Να διαβάσετε τα αποσπάσματα από κριτική σχολικού εγχειριδίου και να επισημάνετε τα θέματα με τα οποία ασχολείται η κριτικός.

**Μ**ε το βιβλίο «Λεξιλογικές ασκήσεις» ανοίγεται όχι μόνο για το μαθητή, αλλά και για το δάσκαλο ένα ακόμη μεγάλο και διάπλατο παράθυρο προς το φως και τη ζωή, για να μπαίνουν ο αέρας και οι αντίλαλοι του έξω κόσμου, να αναζωογονηθή και να κρατιέται πάντα δροσερή η σχολική ατμόσφαιρα.

[...]Με το νέο βιβλίο, που στα 8 κεφάλαιά του περιέχονται γυμνάσματα για την παρομοίωση, τη μεταφορά, τα συνώνυμα, τις παροιμίες, τους ορισμούς κτλ. συμπληρώνεται μια έλλειψη στα διδακτικά μας βιβλία και στη μέθοδο της διδασκαλίας της γλώσσας μας. Μόνο όταν χρησιμοποιηθή, όπως πρέπει, τότε θα καταλάβωμε την αξία της νέας αυτής προσφοράς, που τόσο μετριοφρονα ο συγγραφέας την ονομάζει «μικρή θετική συμβολή στην αναγέννηση της Ελληνικής λαϊκής παιδείας». Ως τώρα οι δάσκαλοι στα γλωσσικά μαθήματα περιορίζονταν στη διδασκαλία των γραμματικών κανόνων, στην τεχνολογία, ορθογραφία, ανάγνωση, εκθέσεις κτλ. Με τις ασκήσεις των 59 μαθημάτων του νέου βιβλίου και τις άπειρες άλλες, που ο δάσκαλος ή και οι μαθητές μέσα στο σχολείο και στα παιχνίδια τους θα αυτοσχεδιάσουν, θα καταλάβη ο δάσκαλος ότι του ανοίγεται ένας κόσμος ολόκληρος για να καλλιεργήση την αυτενέργεια, να καταρτίση τη σκέψη και να γυμνάση το μυαλό των παιδιών. Θα καταλάβη ότι μπορεί από το δημοτικό σχολείο να μυήση τους μαθητές του στη θαυματουργική δύναμη της λέξης. Να προσπαθήση δηλ. να κάμει συνειδητό σιγά σιγά στα παιδάκια ότι η λέξη δεν είναι απλώς ήχος διαρθρωμένος, αλλά μέσο για συνεννόηση, όργανο για



να εξωτερικεύεται ο εσωτερικός κόσμος, οι αφηρημένες έννοιες, τα πιο ποικίλα συναισθήματα, οι κρίσεις οι πιο λεπτές, οι σκέψεις οι πιο δυσκολόπιαστες. Πράγματα που διαισθανότανε ο δημιουργικός δάσκαλος, μα που δε φανταζότανε ότι είναι δυνατό να καλλιεργηθούν και στο δημοτικό σχολείο τόσο ακούραστα και ευχάριστα.

Η γραμματική με την αδιάκοπη αναφορά στους κανόνες της και την ανάγκη της υποταγής σ' αυτούς είναι όργανο της λογικής. Η νέα εργασία στην οποία καλεί το δάσκαλο και το μαθητή ο κ. Τριανταφυλλίδης, δεν απευθύνεται μόνο στη λογική, δεν ασκεί μόνο την κρίση, αλλά σπρώχνει το παιδικό μυαλό προς την έρευνα, το αναγκάζει ν' αναζητή προς όλες τις κατευθύνσεις, προς ό,τι είδε, άκουσε, έμαθε, διάβασε, σκέφτηκε, αισθάνθηκε, για να το τοποθετήσει όπου και όπως πρέπει.

Όταν π.χ. στα μαθήματα 9-10 κτλ. του κεφαλαίου «Αντίθετα» το παιδάκι καλείται να βρη το αντίθετο του:



γλυκός καφές	=	πικρός καφές
γλυκό νερό	=	αλμυρό νερό
γλυκό κρασί	=	αψύ κρασί
γλυκό οπωρικό	=	ξινό οπωρικό
γλυκός τρόπος	=	απότομος τρόπος
γερό κορμί	=	άρρωστο κορμί
γερό κάστανο	=	κούφιο κάστανο
γερό βάζο	=	σπασμένο βάζο κ. ά.

δεν μπορεί παρά με θάμπωμα να σταθή μπροστά στη δυναμικότητα της λέξης γλυκός που εδώ αντιστοιχεί με το πικρός, εκεί με το αλμυρός κτλ. ή τη δυναμικότητα της λέξης γερός, σφικτός, πεζός, μόνιμος κτλ. Ή πάλι στα συνώνυμα [...].

[...] Ελπίζω ότι όλοι οι σημερινοί Έλληνες δάσκαλοι θα ιδούν με αγάπη το νέο αυτό σχολικό βιβλίο που έρχεται να ζωντανέψη το νεκρωμένο σήμερα από τη ρουτίνα

μάθημα της γραμματικής και θα θελήσουν να το χρησιμοποιήσουν στη διδασκαλία τους. Θα έπρεπε μάλιστα από τώρα να εισαχθή και στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες. Να τονισθή στους τροφίμους των, ότι με το νέο βιβλίο ο δάσκαλος έχει στα χέρια του όργανο για να ασκήσει τη δημιουργικότητα του μαθητή και τη δική του. Και κυρίως να τους διδαχθή η κατάλληλη και αποτελεσματική χρησιμοποίησή του.

(Ειρήνη Παϊδούση, «Λεξιλογικές ασκήσεις»

Μ. Τριανταφυλλίδη,

Περιοδικό Παιδεία, τεύχ. 5, Φεβρουάριος 1947, σ. 302)\*

**Να γράψετε μια βιβλιοκριτική για ένα σχολικό εγχειρίδιο.**

**Φροντίστε να τεκμηριώσετε τις απόψεις σας με τα κατάλληλα επιχειρήματα.**

---

\* Σημείωση: Παραμένει η ορθογραφία και η στίξη του κειμένου (εκτός του πολυτονικού).

## 4. Το ύφος του Κριτικού

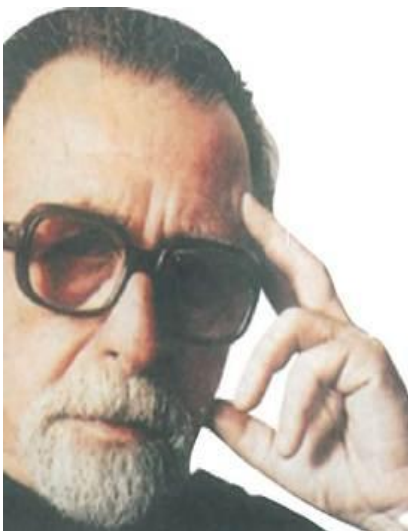


Συχνά ο κριτικός υιοθετεί στα κείμενά του ένα ύφος αρκετά περίπλοκο και μερικές φορές εξεζητημένο, που χαρακτηρίζεται από μακροπερίοδο λόγο, διαδοχική υπόταξη, επιλογή και χρήση ασυνήθιστων/σπάνιων λέξεων, απόκλιση από τη συνηθισμένη μορφή της σύνταξης κτλ. Η υιοθέτηση ενός τέτοιου ύφους δεν αποτελεί μειονέκτημα, εφόσον βέβαια ο κριτικός είναι έμπειρος χρήστης της γλώσσας και έτσι πετυχαίνει τον τελικό του σκοπό, να επικοινωνεί δηλαδή με το κοινό του.

Δείτε τι λέει πάνω σ' αυτό το θέμα ο Μ. Ανδρόνικος:

«Ειδικά για τη γλώσσα της κριτικής οφείλουμε να θυμόμαστε πως πρέπει να είναι κατανοητή από το φιλότεχνο που ζητά βοήθεια, αν πιστεύουμε πως ο κριτικός παίζει το ρόλο του ερμηνευτή, του «ειδικού» που στέκεται ανάμεσα στον καλλιτέχνη και στο θεατή, που μπορεί να βοηθήσει στο πλησίασμα των δύο. Αλλιώς ανάμεσα στον καλλιτέχνη και στο θεατή παρεμβάλλεται ένας ακόμη παράγοντας, απομακρυσμένος και από τον έναν και από τον άλλον, άχρηστος και για τους δύο, με άλλα λόγια άχρηστος για την ανθρωπινή ομάδα την οποία τάχθηκε να υπηρετεί».

(Μ. Ανδρόνικος,  
«Κριτική και δημιουργία.  
Η λειτουργία της κριτικής», Χρονικό '73)



Μανόλης Ανδρόνικος

Ένας από τους λόγους που οδηγούν τον κριτικό να χρησιμοποιεί συχνά σύνθετο λόγο είναι το προηγμένο επίπεδο του κοινού στο οποίο απευθύνεται.

Μπορείτε να σκεφτείτε άλλους λόγους που τον ωθούν σ' αυτή την επιλογή;



Στην κριτική του Β. Βαρίκα που είδαμε προηγουμένως μπορούμε να βρούμε συγκεκριμένα παραδείγματα σύνθετου ύφους (απόκλιση από την «κανονική» σειρά των όρων της πρότασης, διαδοχική υπόταξη, μακροπερίοδο λόγο κτλ.). Ας δούμε, για παράδειγμα, πιο προσεχτικά τις δύο πρώτες περιόδους (Α, Β) της πρώτης παραγράφου του κειμένου.

A. (Τη «βιογραφία» μιας εποχής..... ο Κ. Πολίτης)

Στην περίοδο αυτή προηγείται το αντικείμενο (τη βιογραφία μιας εποχής και μιας κοινωνίας) και ακολουθούν πρώτα το ρήμα (επιχειρεί) και μετά το υποκείμενο (ο Κ. Πολίτης) στο τέλος της περιόδου. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι διαταράσσεται η «κανονική» σειρά των όρων της πρότασης (Υ- Ρ- Α). Επιπλέον το αντικείμενο συνοδεύεται από πολλούς προσδιορισμούς (βασισμένη.....επεισόδια) που παρεμβάλλονται ανάμεσα σ' αυτό και στο ρήμα.

B. (Η πολιτεία..... μυθιστορήματος)

Παρόμοιο φαινόμενο, απόκλιση από την «κανονική» σειρά των όρων της πρότασης κτλ., συναντούμε και στην περίοδο αυτή. Στην αναφορική πρόταση: «μια από τις λαϊκές συνοικίες της οποίας...ονοματίζει ο τίτλος του μυθιστορήματος» προηγείται το αντικείμενο (μια από τις λαϊκές συνοικίες), παρεμβάλλεται η αναφορική παρενθετική πρόταση (όπου και διαδραματίζονται τα

σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου), ακολουθεί το ρήμα (ονοματίζει) και το υποκείμενο (ο τίτλος). Επιπλέον στην περίοδο αυτή συναντούμε και διαδοχική υπόταξη των προτάσεων. Δείτε και την παρακάτω σχηματική παράσταση της διαδοχικής υπόταξης.

Η πολιτεία είναι η οριστική χαμένη, εδώ και σαράντα χρόνια, για τον ελληνισμό πρωτεύουσα της Ιωνίας.

που υπαινίσσεται

μία από τις συνοικίες της οποίας ονοματίζει ο τίτλος του βιβλίου.

όπου και διαδραματίζονται τα σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου

Θυμηθείτε σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιείται γενικά η απόκλιση από την «κανονική» σειρά των όρων της πρότασης και η διαδοχική υπόταξη.

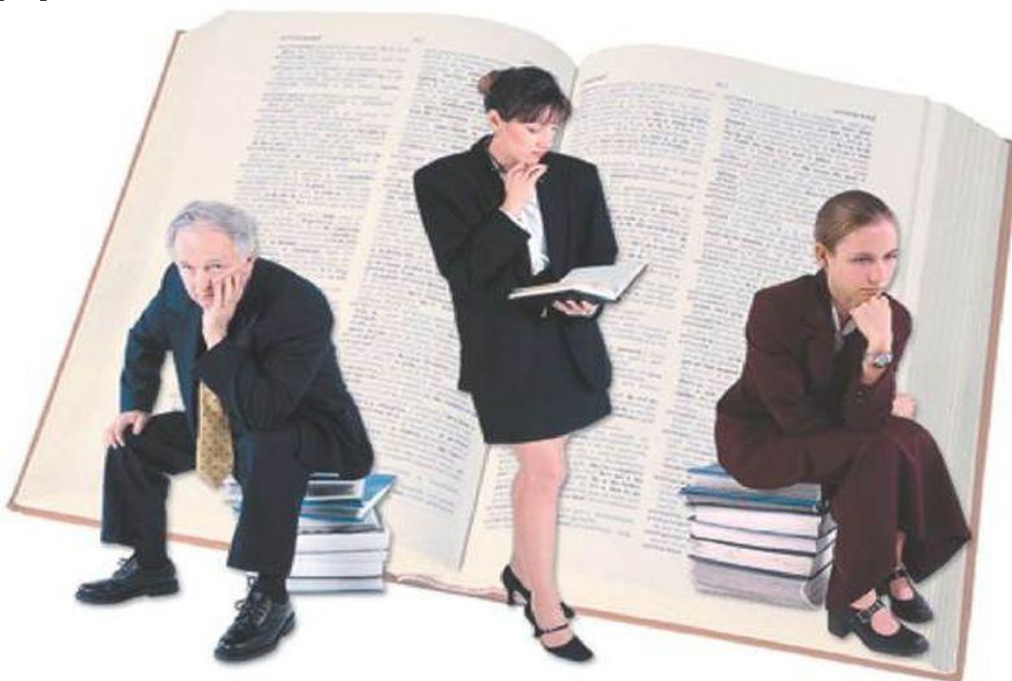
Δείτε πάλι την κριτική του Β. Βαρίκα:

α) Ποιες συντακτικές «ιδιομορφίες» επισημαίνετε στις επόμενες περιόδους της παραγράφου;


β) Σε ποιες περιπτώσεις η χρήση του κόμματος είναι αναγκαστική και σε ποιες είναι θέμα ύφους και επιλογής του συγγραφέα;

Προσπαθήστε να απλοποιήσετε το ύφος του κειμένου στην πρώτη παράγραφο, αλλάζοντας, όπου χρειάζεται, τη σύνταξη και τη στίξη· π.χ. η περίοδος «ό,τι αποτελεί... ο συγγραφέας» μπορεί να αποδοθεί ως εξής:

Στον ευρύτατο πίνακα που στήνει (το βιβλίο) μπροστά μας εκείνο που κυριαρχεί δεν είναι η «επίσημη» όψη, δηλαδή καθετί που η ιστοριογραφία και η παράδοση μας έχουν επιβάλει σαν «σμυρναϊκή ζωή», αλλά «οι καθημερινοί άνθρωποι με τις καθημερινές έγνοιες και μικροχαρές τους, με τις αντιλήψεις τους, ακόμη και με τα παραστρατήματα και με τα ανόητα καμώματά τους», όπως μας εξομολογείται ο ίδιος ο συγγραφέας. Αυτό αποτελεί την πρωτοτυπία αλλά και την έλξη του βιβλίου.



## 5. Απλή και διαδοχική υπόταξη

 Είδαμε στο Γυμνάσιο ότι χρησιμοποιούμε την υπόταξη, για να δείξουμε τις λογικές σχέσεις ενός σύνθετου νοήματος. Στην περίπτωση αυτή συνδέουμε πολύ στενά μια πρόταση με κάποια άλλη. Από τις δύο προτάσεις εκείνη που στηρίζει τη σύνδεση ονομάζεται **κύρια πρόταση**, ενώ η άλλη ονομάζεται **δευτερεύουσα πρόταση**. Με τη διαδοχική υπόταξη η σύνδεση που επιχειρείται είναι πολυπλοκότερη, καθώς δεν είναι μόνον η κύρια πρόταση που

στηρίζει τη σύνδεση, αλλά και μια δευτερεύουσα πρόταση μπορεί, με τη σειρά της να στηρίξει άλλες δευτερεύουσες προτάσεις.

Η αντίθετη διαδικασία, η άρση δηλαδή της υπόταξης και η μετατροπή μιας περιόδου (που αποτελείται από προτάσεις σε υπόταξη) σε μια σειρά από κύριες προτάσεις, μας οδηγεί στα «συστατικά στοιχεία» της σύνδεσης και αποκαλύπτει τις μεταξύ τους σχέσεις. Δείτε, για παράδειγμα, στην πρώτη παράγραφο της κριτικής του Β. Βαρίκα (δεύτερη περίοδος) σε ποια «συστατικά στοιχεία» καταλήγουμε:

Ο συγγραφέας υπαινίσσεται την πολιτεία.

Η πολιτεία είναι η οριστικά χαμένη, εδώ και σαράντα χρόνια, για τον ελληνισμό πρωτεύουσα της Ιωνίας.

Μια από τις λαϊκές συνοικίες της ονοματίζει και ο τίτλος του μυθιστορήματος.

Εκεί διαδραματίζονται τα σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου.

## 6. Οι αναφορικές προτάσεις

Οι αναφορικές είναι από τα είδη των προτάσεων που χρησιμοποιούνται συχνά τόσο στην απλή όσο και στη διαδοχική υπόταξη.

Διακρίνονται σε ονοματικές αναφορικές προτάσεις οι οποίες εισάγονται με αναφορικές αντωνυμίες και

χρησιμοποιούνται συνήθως ως ονόματα, δηλαδή, ως υποκείμενα, αντικείμενα, ονοματικοί προσδιορισμοί (επεξήγηση, παράθεση, κτλ.) και σε **επιρρηματικές αναφορικές προτάσεις** οι οποίες εισάγονται με αναφορικά επιρρήματα ή με άλλους αναφορικούς επιρρηματικούς προσδιορισμούς και προσδιορίζουν ένα επίρρημα ή άλλο επιρρηματικό προσδιορισμό μιας πρότασης (ΝΕΣ, σ. 148-151).

Προσπαθήστε να εντοπίσετε τις αναφορικές προτάσεις στην κριτική του Β. Βαρίκα, και να τις διακρίνετε σε ονοματικές και επιρρηματικές.

Μια άλλη διάκριση των αναφορικών προτάσεων είναι σε **προσδιοριστικές**, που είναι αναγκαίοι προσδιορισμοί της προηγούμενης πρότασης, και σε **παραθετικές/προσθετικές**, που δεν αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα της πρότασης.

Για παράδειγμα, η πρόταση «που υπαινίσσεται» είναι ονοματική και προσδιοριστική, ενώ η πρόταση «όπου και διαδραματίζονται τα σημαντικότερα συμβεβηκότα του βιβλίου» είναι επιρρηματική και παραθετική.

Γράψτε τρία παραδείγματα στα οποία οι αναφορικές προτάσεις την πρώτη φορά να είναι προσδιοριστικές και τη δεύτερη παραθετικές. Παράδειγμα:

α) Πέταξαν τα φρούτα που είχαν σαπίσει (είχαν σαπίσει όλα τα φρούτα και τα πέταξαν).

β) Πέταξαν τα φρούτα, που είχαν σαπίσει (είχαν σαπίσει μερικά και αυτά μόνο πέταξαν).

Παρατηρήστε τώρα τις αλλαγές που γίνονται με τη μετατροπή στο νόημα, στον επιτονισμό και στη στίξη.





Στις αναφορικές προτάσεις μια ονοματική προσδιοριστική μπορεί να ξεχωρίζει από μία ονοματική παραθετική με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

α) **στίξη**: οι παραθετικές προτάσεις χωρίζονται από τον ονοματικό όρο στον οποίο αναφέρονται με κόμμα, η και με πιο έντονα σημάδια στίξης, όπως παύλες, παρενθέσεις κτλ. Αντίθετα οι προσδιοριστικές ακολουθούν χωρίς κόμμα τον ονοματικό όρο που προσδιορίζουν.

β) **επιτονισμός**: οι προσδιοριστικές διαβάζονται μαζί με τον όρο στον οποίο αναφέρονται, ενώ οι παραθετικές διαβάζονται χωριστά, με διαφορετικό τόνο φωνής.

γ) **σημασιολογικό κριτήριο/νόημα**: είναι και το πιο αξιόπιστο για να γίνει με βεβαιότητα η διάκριση ανάμεσα στις προσδιοριστικές και παραθετικές προτάσεις (το κόμμα μπορεί εύκολα να παραλειφθεί από αβλεψία ή να προστεθεί από άγνοια): οι πληροφορίες που περιέχει η παραθετική πρόταση παρουσιάζονται ως **ξεχωριστές και δευτερεύουσες** ως προς το περιεχόμενο του προσδιοριζόμενου όρου. Αντίθετα η προσδιοριστική πρόταση αποτελεί απαραίτητο συμπλήρωμα του όρου που προσδιορίζει, καθώς αποτελούν μαζί ένα νόημα αδιαίρετο.

---

Προσπαθήστε τώρα να ξεχωρίσετε στην κριτική του Β. Βαρίκα μερικές προσδιοριστικές και μερικές παραθετικές προτάσεις.

Να συμπληρώσετε τα κενά των φράσεων με τις αναφορικές αντωνυμίες (που, οποίος, εμπρόθετο οποίος, α, ο κτλ.) ή και με τα αναφορικά επιρρήματα που λείπουν.

Προσθέστε κόμμα πριν από το κενό, όπου νομίζετε ότι η αναφορική πρόταση είναι παραθετική.

- ➔ Με τον ορισμό \_\_\_\_\_ δίνει ο συγγραφέας, εξαιρεί από την τάξη των ποιητάρηδων μια άλλη κατηγορία λαϊκών τραγουδιστών \_\_\_\_\_ είναι απλώς φορείς δημοτικών τραγουδιών, και αντι κρούει με πειστικό τρόπο τις παλαιότερες απόψεις άλλων μελετητών \_\_\_\_\_ τους θεωρούσαν και αυτούς ποιητάρηδες.
- ➔ Συγγραφέας είναι εκείνος \_\_\_\_\_ η γλώσσα αποτελεί το πρώτο, το κυρίαρχο πρόβλημα. (Τ. Σινόπουλος)
- ➔ Σ' ένα πρόσφατο έργο του ο μεγάλος Άγγλος ιστορικός της τέχνης E. H. Gombrich παρωδώντας τις τεχνοκριτικές \_\_\_\_\_ συχνά δημοσιεύονται και στα πιο έγκυρα περιοδικά, δίνει ένα δείγμα γραφής μιας τέτοιας κριτικής \_\_\_\_\_ ο κενός βερμπαλισμός μάταια προσπαθεί να καλυφθεί κάτω από μια ψευδο-φιλοσοφική και ακατανόητη φρασεολογία, με αμφί-βολους τεχνικούς ή αισθητικούς όρους, με νεολογισμούς φραστικούς \_\_\_\_\_ προδίνουν την προσπάθεια να επιδειχτεί ανύπαρκτη γνώση και πνευματική ενημέρωση. (Μ. Ανδρόνικος)
- ➔ Ο κριτικός στο πρώτο στάδιο θα αφομοιωθεί με το αντικείμενό του, θα γίνει ένα μαζί του, θα βρει όλους τους τρόπους \_\_\_\_\_ θα κατορθώσει να εισχωρήσει, να κάνει μια ένωση (μια θεουργία) του αντικειμένου \_\_\_\_\_ μελετάει με τον εαυτό του. (Κ. Θ. Δημαράς)



## Λεξιλόγιο

(σχετικό με τα θέματα για συζήτηση και έκφραση/έκθεση που ακολουθούν)

### τέχνη

παραδοσιακή, πρωτόγονη, σύγχρονη, φτωχή, τυποποιημένη, σοβαρή, λαϊκή, παγκόσμια, εκφραστική, διδακτική, δύσκολη, γραφική, ασύγκριτη, πρωτοποριακή, αφηρημένη, αντιδραστική, επιτηδευμένη, πρωτότυπη, ώριμη, υψηλή, χυδαία, στρατευμένη, ουδέτερη.

### έμπνευση

οίστρος, πνοή, έξαρση, ανάταση, μεταρσίωση, λυρική έξαρση, καλλιτεχνική συγκίνηση.

### ευαισθησία

αισθαντικότητα, λεπτότητα αισθημάτων, συναισθηματική διάθεση, ψυχικός πλούτος, καλαίσθητος, αισθητικός.

### θεατής

απλός, απαθής, αδιάφορος, ενεργητικός, καλλιεργημένος, φιλότεχνος, είμαι/γίνομαι κοινωνός, συμμετέχω, συμερίζομαι, μουύμαι συμμετοχή, μέθεξη, μύηση.

---

1. Να βρείτε ρηματικές φράσεις που να έχουν παρόμοιο νόημα με την φράση: καταγίνομαι με τις καλές τέχνες.

2. Συμπληρώστε τη στήλη Β με τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων.

---

A

B

---

καλαίσθητος  
καλλιεργημένος  
ταλαντούχος  
ευαίσθητος

3. Να βρείτε συνώνυμα των λέξεων που ακολουθούν: τεχνοτροπία, αριστοτεχνικός, δημιουργώ.

4. Προσπαθήστε να δώσετε την ιδιαίτερη σημασία των λέξεων: αισθητός, αισθηματικός, αισθαντικός, αισθησιακός, χρησιμοποιώντας τις σε φράσεις.

5. Για τις παρακάτω ξενικές λέξεις να βρείτε την αντίστοιχη ελληνική: μινιατούρα, στίλ, γκραβούρα, αρτίστας, γκαλερί, μετρ.

6. Να γράψετε μια παράγραφο για το έργο κάποιου καλλιτέχνη τον οποίο θαυμάζετε, αξιοποιώντας, αν είναι δυνατόν, τις λέξεις του λεξιλογίου και των ασκήσεων.



Νίκος Φωτάκης: «Μακεδονικό χωριό». Λάδι 39X49 εκ. c. 1935-1940



**Θέματα** για συζήτηση και έκφραση-έκθεση  
(σχετικά με την τέχνη και την κριτική  
έργου τέχνης)

## **α) Τέχνη**

Να σχολιάσετε και να συζητήσετε τις απόψεις για την τέχνη που αναφέρονται στα αποσπάσματα που ακολουθούν. Εάν συμφωνείτε με αυτές, να φέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα από την εμπειρία σας· θυμηθείτε π.χ. τα συναισθήματα που μοιραστήκατε με τους άλλους θεατές ή ακροατές σε μια θεατρική παράσταση, σε μια συναυλία κτλ.

Η τέχνη είναι το υψηλότερο μέσο που βοηθεί τους ανθρώπους να πλησιάσουν ο ένας τον άλλον. Τίποτε δε μας ενώνει καλύτερα από μια κοινή καλλιτεχνική συγκίνηση.

(Γ. Σεφέρης, «Μονόλογος πάνω στην ποίηση» στο κεφάλαιο Ένας διάλογος για την ποίηση, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1975, σ. 109)

Η τέχνη είναι ο δρόμος απ' όπου το άτομο επιστρέφει στην ομάδα [...].

(Έρνοστ Φίσερ, Η αναγκαιότητα της Τέχνης, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1977, σ. 54)

**Να σχολιάσετε και να αναπτύξετε γραπτά την άποψη:**

Η τέχνη κάνει τον άνθρωπο ικανό να κατανοεί την πραγματικότητα και όχι μόνο τον βοηθάει να την υπομένει, αλλά και δυναμώνει την απόφασή του να την κάνει πιο ανθρώπινη και πιο αντάξια του ανθρώπινου γένους.

(Έρνοστ Φίσερ, ό.π. σελ. 54-55)

- Ποια είναι η άποψη του Γ. Σεφέρη για το δόγμα «η τέχνη για την τέχνη» και πώς τη δικαιολογεί;

- Πώς αντιλαμβάνεται ο Γ. Σεφέρης τα «καλά» έργα τέχνης και τη σχέση τους με την εποχή τους;

Όταν λέω Τέχνη, δεν εννοώ διόλου τη θεωρία που πρόσβευε «η τέχνη για την τέχνη». Η διδασκαλία αυτή, που δε χρησιμεύει πια σε τίποτε, κατάντησε να σημαίνει τη δουλειά ενός ανάπηρου ανθρώπου που φτιάχνει αδειανά κομψοτεχνήματα κλεισμένος μέσα σ' ένα αποστειρωμένο δωμάτιο. Εννοώ μόνο την πνευματική τάξη που δημιουργούν τα καλά έργα της τέχνης, περασμένα ή σημερινά, εκείνα που νομοθετούν, εκείνα που θα μας διδάξουν. Αν κοιτάξουμε λοιπόν τα συμπεράσματα που βγαίνουν από αυτά τα έργα, θα ιδούμε πως δεν είναι διόλου ξένα από τους αγώνες και τους πόθους της εποχής τους. «Ο μεγάλος καλλιτέχνης», όπως είπαν «δεν είναι της εποχής του, είναι αυτός ο ίδιος η εποχή του.

(Γ. Σεφέρης, Η τέχνη και η εποχή)

Στο ερώτημα ποιος είναι ο σκοπός της τέχνης έχουν δοθεί κατά καιρούς διάφορες απαντήσεις, μερικές φορές μάλιστα διαμετρικά αντίθετες. Διαβάστε τα αποσπάσματα (1), (2), (3) και (4) και διατυπώστε τις δικές σας απόψεις.

(1)

[...] Γι' αυτό η τέχνη δε διδάσκει, στη στενή σημασία της λέξης, δε μεταδίδει διανοητικώς συλληπτά νοήματα. Η λεγόμενη διδακτική ποίηση ή είναι άθλια στιχουργία ή είναι κάτι πολύ πάρα πάνω από διδακτική ποίηση, όπως η ποίηση του Ησίοδου και του Λουκρήτιου. Γι' αυτό επίσης η τέχνη δεν μπορεί να είναι ηθικολογία. Το



ήθος που αποπνέει κάθε δημιούργημα της τέχνης είναι πέρα από τους κανόνες της κοινωνικής ηθικής. Γι' αυτό τέλος δεν είναι πραγματική τέχνη η πολιτικογούσα, η στρατευμένη τέχνη, αυτή που επιδιώκει να υποδαυλίσει τα εθνικιστικά ή τα σοσιαλιστικά ιδανικά, που αυτά καθεαυτά μπορεί να είναι πολιτικώς ορθά και

άξια, μα που δεν μπορεί να γίνουν σκοπός ενός έργου τέχνης.

Η τέχνη δεν μπορεί να επιδιώκει τη θεραπεία καμιάς άλλης αξίας, παρά της αξίας του ωραίου. Όπου το ωραίο παύει να είναι ο σκοπός και γίνεται μέσο προς σκοπόν, εκεί παύει να υπάρχει τέχνη ή πάντως εκχυδαΐζεται.

(Κ. Τσάτσου, Αφορισμοί και διαλογισμοί)

(2)

[...] Και τώρα γεννιέται ένα άλλο ζήτημα. Μπορεί, επιτρέπεται η υψηλή τέχνη, που είναι τόσο πιο αληθινή, όσο είναι πιο απάνου από τοπικούς και χρονικούς προσδιορισμούς· η υψηλή Τέχνη, που αντικρίζει κατάματα τις άφθαρτες ουσίες, όπως ο αητός τον ήλιο·

η υψηλή και μεγάλη Τέχνη, που δεν είναι πεχλιβάνης του πανηγυριού, να κυλιέται στη σκόνη, αγκαλιά με χυδαίους ανθρώπους και χυδαία θέματα· η υψηλή και μεγάλη παγκόσμια Τέχνη, που ουσία της είναι το ιδανικό, χρόνος της η αιωνιότητα και τόπος της το απόλυτο, είναι δυνατό να «πολιτεύεται»;

Δεν είναι δυνατό να... μην «πολιτεύεται». (Πρέπει όμως να δώσουμε στη λέξη



πολιτεύεται την πλατύτερή της έννοια). Γιατί όλες οι Τέχνες πολιτεύονται. Ολονώνε και το περιεχόμενο και η τεχνική είναι κοινωνιολογικά καθορισμένα στοιχεία. Όλες στηρίζονται απάνου στις κυρίαρχες αξίες του καιρού τους κι όλες γίνονται στηρίγματα αυτωνών των αξιών. Τέχνη ουδέτερη, ηθική ουδέτερη, επιστήμη ουδέτερη δεν υπάρχουνε.

(Κ. Βάρναλη, Φιλολογικά απομνημονεύματα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1981, σ. 287)

(3)

(Αποσπάσματα από μια συνέντευξη του Οδυσσέα Ελύτη στο Γ. Πηλιχό, 1973)

«Γ. Πηλιχός:... Ο Σαρτρ λέει ότι δεν αρκεί να φτιάχνεις ένα ωραίο στίχο, έναν ωραίο ζωγραφικό πίνακα, ένα ωραίο βιβλίο, αλλά ότι πρέπει να κατέβεις να πολεμήσεις και στο οδόφραγμα, αν χρειαστεί. Συμφωνείτε μ' αυτή την άποψη;

Ελύτης: Όχι. Συμμετοχή σημαίνει, στην περίπτωση αυτή, υποταγή. Αλλά οποιαδήποτε υποταγή σε οποιουδήποτε είδους πολιτικά συνθήματα αίρει αυτή την ίδια την ιδιότητα του ποιητή και τη σημασία της πράξης του. Η ποίηση είναι μια διαρκής επανάσταση, που αντιστρατεύεται όλες τις επιμέρους επαναστάσεις. Αν δεν πηδούσε σαν την ακρίδα πιο κει, δε θα 'ταν άξια να ονομάζεται φορέας της εκάστοτε ευαισθησίας.

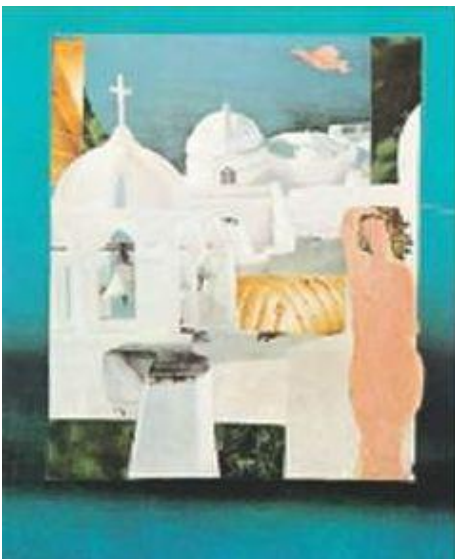
Γ. Πηλιχός: Επέμεινα σ' αυτό το ερώτημα, γιατί συχνά κατηγορούν τους ποιητές ότι κλείνονται στο «γυάλινο πύργο» τους κι αδιαφορούν για τα μεγάλα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα, που αντιμετωπίζουν κάθε τόσο οι άνθρωποι...

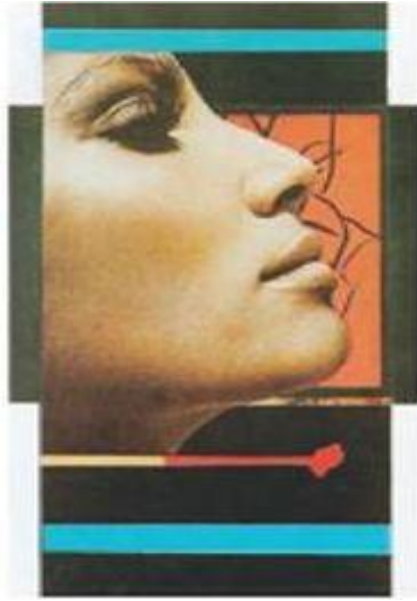


**Ελύτης:** Ε, δεν είναι κάτι νέο αυτό. Από την εποχή του Σολωμού βαστάει, που του καταμαρτυρούσανε ότι δεν πήγε στο Μεσολόγγι, αλλά καθόταν απ' αντίκρου κι έγραφε στίχους. Τώρα, τι θα ήταν προτιμότερο, να προστεθεί ένας πολεμιστής στους άλλους ή να γραφτούν οι «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι»; Αυτό είναι το ζήτημα.

**Γ. Πηλιχός:** Τελικά, ποιο νομίζετε ότι είναι το καθήκον του ποιητή;

**Ελύτης:** Να ρίχνει σταγόνες φως μες στο σκοτάδι. Να γίνεται, με το παράδειγμα της ζωής και του έργου του, πρότυπο καθαρότητας. Που σημαίνει να μη συμβιβάζεται. Να μη συνεργάζεται με ανθρώπους ή καταστάσεις που δεν εγκρίνει...».





(4)

Το έργο τέχνης θα μπορούσαμε απλά να το θεωρήσουμε σαν αποτέλεσμα του διαλόγου που ανοίγει ο καλλιτέχνης με τον κόσμο. Άλλοτε αντιπαραθέτοντας και άλλοτε βυθίζοντας το εγώ του στον κόσμο που βρίσκεται έξω απ' αυτόν ή σ' εκείνον μέσα του, ρωτά και παίρνει απαντήσεις, για να τις κάνει στη συνέχεια εικόνα, ποίημα, μουσική. Μεταμορφώνει, δηλαδή, μια πραγματικότητα σε μιαν άλλη και με τον τρόπο αυτό καταξιώνεται κι ο ίδιος σαν δημιουργός.

(Άλκης Χαραλαμπίδης)

Το προηγούμενο απόσπασμα αναφέρεται στη διαλεκτική σχέση του καλλιτέχνη με τον κόσμο, από την οποία προκύπτει το έργο τέχνης. Προσπαθήστε τώρα να παρακολουθήσετε αυτόν «το διάλογο», όπως εμφανίζεται στο σημείωμα του ποιητή Κ. Χαραλαμπίδη και παρατηρήστε το καλλιτεχνικό αποτέλεσμα, δηλαδή το ποίημα που γεννήθηκε.

**Τ**ο ποίημα είναι γέννημα οργής και πεισματερής απελπισίας (απαισιόδοξης όχι) μπροστά στις δηλώσεις

του Βρετανού Αναπληρωτή Υπουργού Εξωτερικών, Λόρδου σφραγιδοφύλακα Σερ Ίαν Γκίλμουρ.

Οι λεπτομέρειες της παράστασης δίνουν καλύτερα το πλαίσιο: Ο Σερ Ίαν έφτασε στην Κύπρο 19 Απρίλη 1980 «για να δει και να μάθει όπως είπε: «I am just really coming to look and learn» (Αεροδρόμιο Λάρνακας, μόλις πάτησε το πόδι του στο νησί). Οι αθώοι Κυπριώτες προσπαθούν να πείσουν την Εγγυήτρια Δύναμη για τις ευθύνες της –ο ερχομός του Ίαν Γκίλμουρ είναι καλή ευκαιρία. Αυτός πηγαίνει στον ένα και τον άλλο, «βλέπει–μαθαίνει» και στις 22 Απρίλη κάνει τις γνωστές δηλώσεις του.

Φυσικά, αν ήμασταν μεγάλο κράτος, θα κατακεραυνώναμε το Βρετανό. Όταν όμως η Μεγάλη Δύναμη σου έχει το μαχαίρι στο λαιμό, η παραμικρή κίνηση, ακόμα και για άμυνα, μπορεί να αποβεί θανάσιμη για σένα. Βέβαια είναι και το άλλο · αν δεν υπήρχαν στην Κύπρο υπηρέτες πρόθυμοι να ξεπουλήσουν την πατρίδα τους, ασφαλώς ο Σερ Ίαν θα μετρούσε τις λέξεις του. Το πράγμα όζει και οι μύγες το ξέρουνε.

Τότε ήταν που μ' έπιασε ένα σφίξιμο, η οργή και το πείσμα. Να ένα κράτος, έλεγα, που το χτυπούν, το μαγαρίζουν, το ακυρώνουν με αυθάδεια, κι αυτό το καημένο προσέχει ακόμη και τη διαμαρτυρία του. Λαέ μου, τί εποίησάν σοι; Αισθάνομαι το σεντόνι να τυλίγει το σώμα του νησιού μου.

Με απορροφητική αγωνία άρχισα να συλλέγω καθετί που αφορούσε τον Ίαν Γκίλμουρ και τις δηλώσεις του. Ήταν ανάγκη πρώτα να εξευρεθούν οι πόροι του ποιήματος. Πέρασα δυο σκληρές, αβάσταχτες μέρες. Όμως ο Ίαν, ο δικός μου Ίαν, φρικιούσε μέσα μου. Τον είχα παγιδέψει για καλά. Ο πρώτος έφυγε κι έμεινε εδώ για πάντα ο άλλος Ίαν, εκείνος που το θάνατό του έχουμε μεις στην εξουσία μας.

Το ποίημα με βρήκε καταρρακτωδώς, 24 Απρίλη βράδυ. Ήμουν κι εγώ παγιδευμένος, κλεισμένος μέσα στο ποίημα. Αντιμετριόμουν με τον Σερ Ίαν, είχαμε παλιούς λογαριασμούς, εκείνος σαν πατρόνα της πολιτικής, εγώ σαν ποιητής θυρεός. Είχα διαλέξει τα όπλα μου, το χώρο και το χρόνο, τη δύναμη των λέξεων.



### **Η τυραννία των λέξεων**

Για να δικαιολογούν τις πράξεις τους  
άλλαζαν ακόμα και τη σημασία των λέξεων.

**ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ, Γ΄ 82, 4**

I have already said that there is too much tyranny of words on this island. It depends quite plainly: the Turkish army arrived in Cyprus. "Invasion" means different things to different people.

**Sir Ian Gilmour**

Τρέχουν τα σύννεφα βροχή στην άσπρη χούφτα μου  
που μελανιάζει από το πείσμα και το χιόνι.  
Λαγός προβάλλει από τα σκίνα και καμώνεται  
πως παρακολουθεί το μαρουλόφυλλο.  
Ξάφνου μας κλέβει την παράσταση και χάνεται  
μες στην καρδιά μου τη γεμάτη με χταπόδια.  
Βρωμοκοπούν ταμπάκο τα πλεμόνια του.  
Λαγός σταλμένος σ' ελικοπτέρου φτερά.  
Στη μία και δεκαπέντε αφίχθηκε στη Λάρνακα.  
«Ήρθε να δει» χαμογελώντας ανοιχτά  
ενώ στο πίσω μέρος του εγκεφάλου του

η στρίγκλα φώλιαζε τετράγωνη πατρόνα.  
Έρθε να δει. Ανοίγουνε γαρούφαλα,  
πατάει τη μουσική, μες στο χυτήριο μπαίνει  
των λέξεων με λαβίδα και... α, διάβολε!  
πριν ακόμα το γεύμα τελειώσει,  
σερβιριστούν ποτά και δώσουμε τα χέρια,  
νίβει τα χέρια του ο παράνομος Ιάνος –  
από ποια μάνα γεννημένος, ποια του σίδερου γυναίκα  
βασιλικά τον έντυσε, μας τον απέδωσε σαν φίλο  
για τα λινά παλιοπροβλήματα μας.



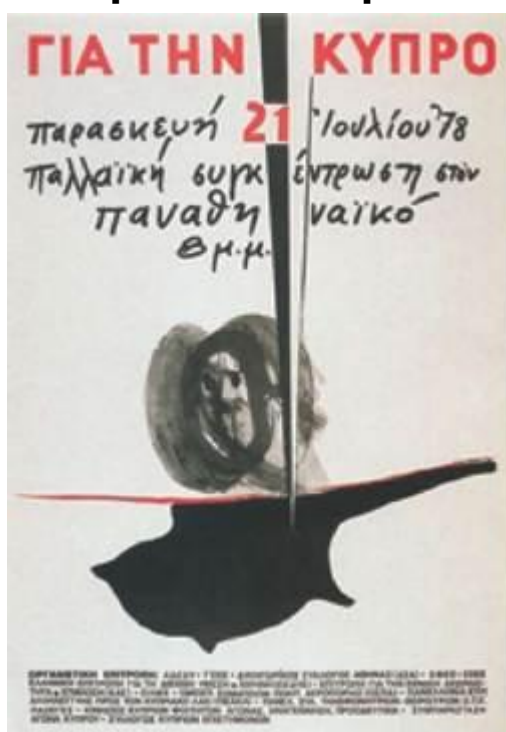
Ο κάλος στο ποδάρι του υποχώρησε  
καθώς μας πάτησε γερά  
κρυφογελώντας.  
Είχα κι εγώ πιστέψει στο χαμόγελο  
πριν έξι χρόνια, δεκατέσσερις  
Ιουλίου.  
Άρκεσε η μέρα για να φτάσει η  
νύχτα  
και πέντε νύχτες για να μπούμε  
στο εικοστό σκοτάδι.  
Καράβια που έσερναν τη μπότα  
του κινδύνου

χαμήλωναν τ' αυτιά τους κι εμετούσαν.  
Κουρσάροι που έμελλε να γίνουν κηπουροί  
μπαίναν στου Μόρφου, κλέβαν απ'τη Λάπηθο λεμόνια.

Περιβολάρηδες στης Αμμοχώστου τα πεζούλια  
πουλούνπραμάτεια ξένη, αγκαθερή.  
Έξι χιλιάδες ανιστόρητοι νεκροί  
λιπαίνουν τα χωράφια μας επίμονα καλώντας  
τη Δικαιοσύνη, αν έτσι λέγεται, κι αν είναι  
πράγμα υπαρκτό στον κόμπο της ελπίδας,  
της αναφαίρετης αφέλειας και της μνήμης.

Αλλά ο Σερ Ίαν κάτι τέτοια δεν τα χάρφει,  
έχει διαβάσει Θουκυδίδη και Πλαταιείς  
είναι γενναίο παιδί των Κολλεγίων,  
από τον κόσμο των Ελλήνων παραδέχεται  
τ' αρχαία Ελληνικά σαν σπόνδυλο της Δύσης.

Μπροστά σ'αυτά υποκλίνεται  
το Κούριο κι ο Απόλλων  
καλομονταρισμένοι στη Βάση Επισκοπής  
στη Βάση Δεκελείας (άλλη αρχαία λέξη)  
τα κύματα επιλέγονται της ιστορίας.



Έτσι θα πει χωρίς περιστροφές  
πως είστε μούλοι, ω Κύπριοι,  
πως αν θελήσετε να ζήσετε στο  
χώρο  
που κατά τύχη βρίσκεστε, να  
λογαριάσετε  
πως πρέπει να χωρέσετε σ' ένα  
κιβώτιο.  
Έχουν αυτοί κλειδί και μεις τα  
κόκαλα,  
έχουν τα θάρρητά τους στα  
παχύρευστα όπλα,  
τα κράνη, τις μπογιές, τις  
αλυσίδες,

τον εκκωφαντικό κρότο καυσίμων  
και πιθανόν, αν αληθεύουν οι πηγές μας,  
σε ηλεκτρονικά ολισθήματα κανόνων.

Το είπε καθαρά για το καλό μας:  
Η βία δεν ξέρει να γεννάει το ψέμα,  
ότι από κείνο γεννημένη οφείλει να είναι φιλαλήθης.  
Ήταν σαφής και σύντομος σαν που ταιριάζει  
σ' άγγελο του θανάτου με τα σύμβολα της νίκης.  
Θέλετε φαγητό; Κοπιάστε πρώτα

να συζητήσουμε τους όρους του χωνέματος  
Μην προκαλείτε, διάβολε, το φύλακα άγγελό σας·  
η Εγγυήτρια Δύναμη θυμώνει αν τη ζορίσεις.

Σας δέσαμε πιστάγκωνα μιαν αυγινήν ημέρα  
και τη μαχαίρα δώσαμε σε κείνον  
που θα σας μάθει να γερνάτε στην υποταγή.  
Μιλάτε για εισβολή και μου πετάτε λέξεις.  
Από το πέτο πιάνω εγώ την αβασανισιά σας,  
τα χείλη σας τραντάζονται ζετείχιστα, στακάτα.  
[...]

Τώρα θα φύγω για δουλειά, δεν ήρθα για να επέμβω.  
Αν ήθελαν μας ζητηθούν καλές υπηρεσίες  
τις θέτουμε στη διάθεση των δυο σας κομματιών.  
Είναι το κόκαλο άτιμο, δεν κόβεται όπως πρέπει,  
αλλά ο μπαλτάς ενδέχεται να φτάσει το ταχύ.



Ψήσιμο εύχομαι λοιπόν καλό  
—ήλιο που έχετε!  
Τον θηλυκώνω στο πορτοφο-  
λάκι μου, μ' εσπέρια φρούτα,  
Κρασί αβασίλευτο, χρυσά  
νομίσματα και τερακότες.  
Είπε, και δίνει μια στον αρχηγό  
του Κράτους  
κι ανέβηκε ψηλά σαν ελατήριο  
Άγγλος—  
ελεύθερο πουλί σημαίνει αυτή  
η λέξη·  
Άγγλος από το άγγελος, το  
κατά συγκοπήν  
που λένε οι ετοιμόλογοι της ετυμολογίας.

Σ' ένα παιχνίδι λέξεων μα και πολιτικής  
άλλος ταιριάζει να τραβάει κουπί, άλλος τη βάρκα

να κάνει και τα κύματα κι άλλος τον ήλιο.  
Αυτός εδώ ο σπληνέμπορας από την Ιγγλετέρα  
ζώνει με φόβο τη σπλειά και τα φωτιστικά της.  
Γεννήθηκε φτωχός, φτωχός θα παραμείνει.  
Δε φταίει πολύ θαρρώ, άλλοι τον πλάσαν έτσι.  
Μπορεί κι ο Πλάστης μου και θεός να φρόντισε γι' αυτό.

**Οικονομία του Κόσμου, Θεία Δικαιοσύνη.**

(Κ. Χαραλαμπίδης, Η τυραννία των λέξεων,  
Ο κύκλος 5, Σεπτ.- Οκτ. 1980, σ. 155-7)



**Πώς αντιλαμβάνεστε εσείς τις έννοιες «ενεργητικός θεατής/ακροατής» και «συστηματική εξοικείωση» με τα δημιουργήματα της τέχνης που αναφέρονται στο παρακάτω απόσπασμα:**

Αλλά, για να γίνει ο θεατής ή ο ακροατής ενεργητικός δέκτης του μηνύματος της τέχνης, είναι απαραίτητη η παιδεία, η συστηματική εξοικείωση με τα δημιουργήματά της.

(Άλκης Χαραλαμπίδης, «Τέχνη»,  
ό.π. σ. 48)



Το άρθρο 1 (δ) του νόμου 1566, που αφορά τη δομή και τη λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ορίζει ως έναν από τους ειδικότερους σκοπούς της εκπαίδευσης να υποβοηθεί τους μαθητές, «να κατανοούν τη σημασία της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, να σέβονται τις ανθρώπινες αξίες και να διαφυλάσσουν και προάγουν τον πολιτισμό».

- ➔ Τι γίνεται με την εφαρμογή του νόμου αυτού στο σχολείο; Ασκούνται συστηματικά οι μαθητές, ώστε να κατανοούν τη σημασία της τέχνης ή μήπως έχει «εξοριστεί» η τέχνη από το σχολείο, όπως υποστηρίζουν μερικοί;
- ➔ Περιγράψτε και σχολιάστε με κριτικό τρόπο σ' ένα γραπτό κείμενο τη θέση που έχει η τέχνη στο σημερινό σχολείο και προσπαθήστε να συσχετίσετε τη θέση αυτή με τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης στην εποχή μας.
- ➔ Αν πιστεύετε ότι η εξοκείωση των μαθητών με την τέχνη αποτελεί ένα βασικό σκοπό της εκπαίδευσης, να τεκμηριώσετε την άποψή σας και να διατυπώσετε τις σκέψεις σας για μια ουσιαστικότερη συμβολή του σχολείου στο θέμα αυτό. Έπειτα, να υποβάλετε γραπτά τις προτάσεις σας στο Υπουργείο Παιδείας. Εννοείται ότι στην περίπτωση αυτή θα χρησιμοποιήσετε το κατάλληλο ύφος και την κατάλληλη γλωσσική ποικιλία.



**Διαβάστε το απόσπασμα από τον «Πρωταγόρα» του Πλάτωνα για τη σημασία που είχε το μάθημα της μουσικής στο εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας του 5ου αιώνα π.Χ.**

Οἷ τ' αὖ κιθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσιν· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ᾦσι, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοσσότεροι γινόμενοι χρήσιμοι ᾦσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται.

(Πλάτωνα Πρωταγόρας)



**Απ' τη μεριά τους πάλι οι δάσκαλοι της λύρας κάτι παρόμοιο κάνουν, δηλαδή κάνουν ό,τι μπορούν, για να γίνουν οι νέοι φρόνιμοι και να μην κάνουν κανένα κακό·**

κοντά σ' αυτά, αφού τους μάθουν την τέχνη της λύρας, στη συνέχεια τους διδάσκουν ποιήματα καλών ποιητών, διαφορετικών από τους προηγούμενους –των λυρικών ποιητών– ταιριάζοντας τη μουσική τους στη φωνή της λύρας· έτσι υποχρεώνουν τους ρυθμούς και τις αρμονίες να συγγενέψουν με την ψυχή του παιδιού, ώστε να γίνουν και πιο ήρεμα και χρήσιμα στα λόγια και στις ενέργειές των, με το να ποτιστούν με το ρυθμό και την αρμονία· γιατί η ζωή του ανθρώπου σε κάθε εκδήλωσή της έχει ανάγκη από ρυθμό και αρμονία.

(μετάφραση Ηλία Σπυρόπουλου, εκδ. Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών ΑΠΘ, 1975)



- Σ' ένα γράμμα, που απευθύνεται σε κάποιον φίλο σας, περιγράψτε τα συναισθήματά σας όταν ακούτε μουσική.
- Υποστηρίξτε με τα κατάλληλα επιχειρήματα την πρότασή σας να αποκτήσει το σχολείο σας καθηγητή Μουσικών. Υποθέστε ότι το κείμενό σας απευθύνεται στις αρμόδιες αρχές και

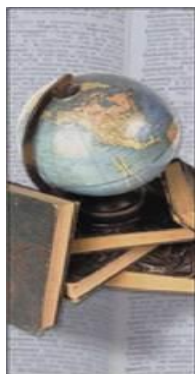
επομένως είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσετε το ανάλογο «επίσημο» ύφος.



## Βιογραφικά είδη

4. Αυτοβιογραφικό σημείωμα.....	5
α) Σύγκριση ενός αυτοβιογραφικού σημειώματος με ένα βιογραφικό σημείωμα.....	5
β) Το έμμεσο σχόλιο στο αυτοβιογραφικό σημείωμα.....	6
γ) Σύγκριση δύο αυτοβιογραφικών σημειωμάτων.....	7
δ) Ο πρακτικός σκοπός ενός (αυτο)βιογραφικού σημειώματος (curriculum vitae).....	10
Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (σχετικά με την εργασία και την επιλογή επαγγέλματος).....	22
5. Απομνημονεύματα.....	37
6. Ημερολόγιο.....	45
7. Συστατική επιστολή.....	52
α) Συστατική επιστολή και βιογραφικό σημείωμα.....	52
β) Χαρακτηρισμός της συστατικής επιστολής.....	52
Λεξιλόγιο συστατικής επιστολής.....	55
Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, το φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό).....	63
Οργάνωση του λόγου.....	77
I. Παράγραφος. Ανάπτυξη με σύγκριση και αντίθεση.....	77
II. Ο ρόλος της αντίθεσης στη συνοχή του	

κειμένου.....	86
α) Συνοχή προτάσεων και περιόδων.....	86
β) Συνοχή παραγράφων με αντιθετική σύνδεση. Ανάπτυξη δύο εννοιών σε ένα ευρύτερο κείμενο .....	88
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....</b>	<b>94</b>



## Παρουσίαση-Κριτική

### I. Παρουσίαση και κριτική ενός βιβλίου

1. Η ταυτότητα του βιβλίου.....	130
2. Βιβλιοπαρουσίαση.....	132
3. Βιβλιοκριτική.....	139
α) Λογοτεχνική κριτική.....	139
Λεξιλόγιο (σχετικό με τη λογοτεχνική κριτική).....	146
β) Κριτική άλλων κειμένων.....	149
4. Το ύφος του κριτικού.....	153
5. Απλή και διαδοχική υπόταξη.....	156
6. Οι αναφορικές προτάσεις.....	157
Λεξιλόγιο (σχετικό με τα θέματα για συζήτηση και έκφραση/έκθεση).....	161
Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (σχετικά με την τέχνη και την κριτική έργου τέχνης)	
α) Τέχνη.....	163

**Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο, θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α΄).**



**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.**